

OPROŠTAJ OD GLAVNOG UREDNIKA DRAGOLJUBA ŽARKOVIĆA

BiH 4,70 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 175 DEN; Crna Gora 2.50 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Greece 3.00 EUR; Austria, Germany 4.00 EUR; Switzerland 6.00 CHF
cena 250 RSD

VREME

broj 1519
13. februar 2020.

METODOLOGIJA KAMPANJE

IZBORI NA VUČIĆEV NAČIN

Posetite Vugl.rs !

Vugl je medijski portal namenjen razvoju političke pismenosti i kritičkog mišljenja.

Podstičemo dijalog, promišljanje i zdravu kritiku aktuelnih društvenih procesa.

Ne nudimo gotove odgovore već postavljamo pitanja: gde živimo, kako živimo, za šta živimo.

VUGL.RS

GDE ŽIVIŠ // KAKO ŽIVIŠ // ZA ŠTA ŽIVIŠ

VREME
BROJ 1519
13. februar 2020.

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Kosovska 17, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnici glavnog urednika
Jovana Gligorijević, Momir Turudić

redakcija
Slobodan Bubnjević, Radoslav Ćebić, Sonja Ćirić (mozaik), Zora Drčelić, Jovana Georgievski, Slobodan Georgijev, Andrej Ivanji (svet), Jelena Jorgačević, Tatjana Jovanović, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Marija Janković (foto), Milan Milošević, Teofil Pančić (kultura), Saša Rakezić, Nemanja Rujević, Nedim Sejdinović, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Bojan Stekić, Dragan Todorović, Tanja Topić, Biljana Vasić, Miloš Vasić

dokumentacija
Dragoslav Grujić (arhiva)
Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija:
Ivan Hrašovec (ur.), Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
lektori: Olga Babić, Živana Rašković, Ivana Stanković;
korektori: Nikola Dragomirović, Ana Ćuk Dragomirović, Stanica Milošević

internet izdanje
www.vreme.com
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com
telefon redakcije: 011/3234-774
telefaks: 011/3238-662

štampa: Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

Prenošenje, preuzimanje ili korišćenje tekstova objavljenih u Nedeljniku "Vreme" je zabranjeno. Za svako eventualno korišćenje potrebna je posebna dozvola autora i NP VREME, kao nosioca isključivih imovinskih prava na iskorišćavanje autorskih dela koje su stvorili zaposleni u NP VREME.

Oproštaj s Dragoljubom Žarkovićem

04 Milan Milošević: To je nama naša borba dala

07 Miroslav Mišković: Trideset godina prijateljstva

08 Boško Jakšić: Žare iz "Kalenića"

09 Teofil Pančić: Oprosti ako je nešto bilo

10 Sonja Ćirić: Slike iz života

10 Kreativni rukopis Dragoljuba Žarkovića: A, B, C, D. Ž.

62 Vreme uživanja: Preferans sa Žaretom

14 Kampanja 2020: Izbori na Vučićev način

20 Kult ličnosti: Stvaranje poluboga ili kako je Vučić postao Sveti Sava

24 **Portret savremenika: Zoran Đorđević**

28 Jovanjica: Imenik jedne afere

31 TV Manijak: Sve u finu materinu

32 Obnovljiva energija: Ko će da plati račun

KULTURA

34 Intervju: Ognjenka Lakićević

38 **Muzej savremene umetnosti: Direktor kao simptom**

40 Premijere (1): Ludilo tiranije i neizbežnost pobune

41 Premijere (i obnove): Lažljivica i Art

42 Bioskop: Nevolje s rodom... i dva dobra filma

44 Televizija: Strahota iznuđenih istina

45 Provetravanje: Direktori nisu kul

SVET

46 **Nemačka: Pad naslednice Angele Merkel**

50 Evropska unija: Nova metoda proširenja

MOZAIK

52 Povodom citata: Gde su Jugosloveni

54 Obrazovanje: Knjige koje deca vole

56 Prevodi: Kako čitati Euripida ako ne govorite starogrčki

59 Navigator: Ko ima pare, ne treba mu novac

60 Strip: Dopisnice iz Plovdiva

Njegov se resor bavi radom, a radnici ga ne zanimaju, ni živi ni mrtvi. Zatim je tu zapošljavanje, a žmuri na iskorišćavanje indijskih radnika u Srbiji. U nazivu ministarstva stoji i da je ono zaduženo za socijalna i boračka pitanja. Porodilje primaju par stotina dinara, a veterani mesecima protestuju pod šatorima u Pionirskom parku u Beogradu

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

Država ovde ne postoji da garantuje primenu zakona i društvenog dogovora, već da legalizuje prisvajanje i zloupotrebu javnih resursa, MSU je samo jedan od njih

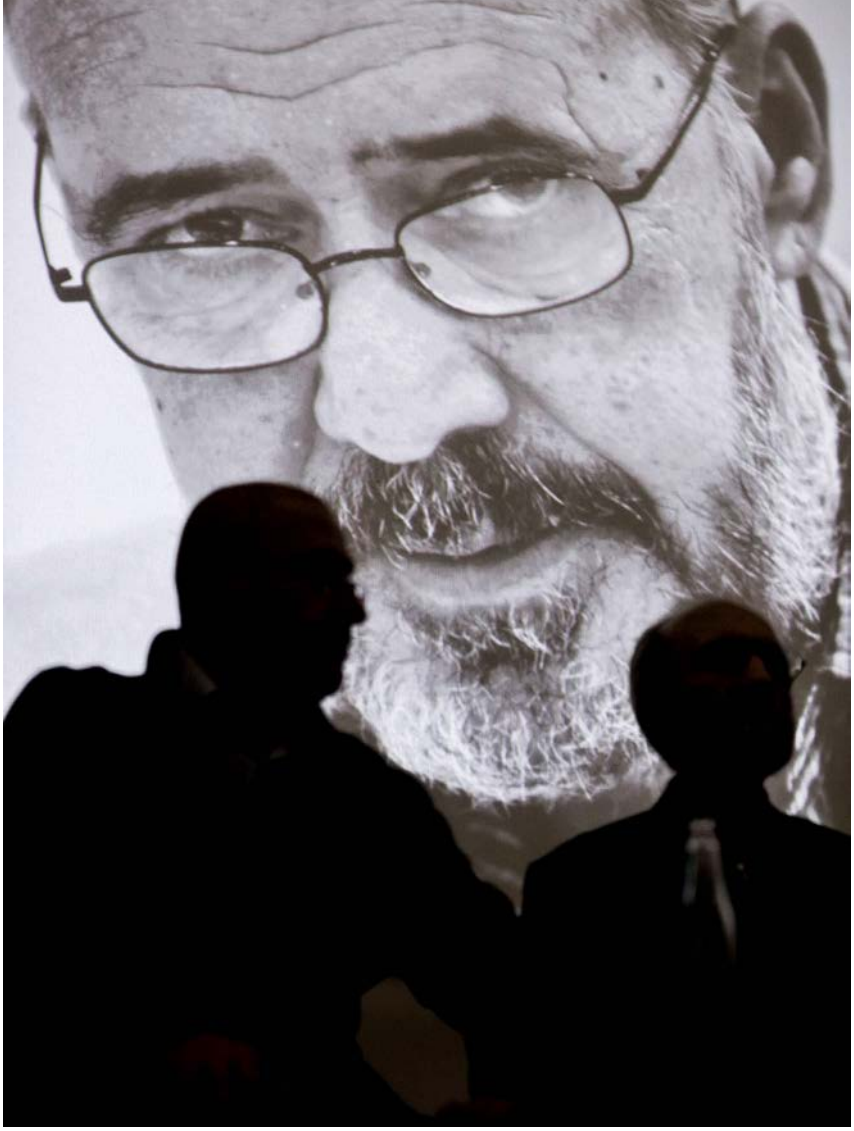
ALEKSANDRA ĆUK

Kako je izbor premijera u malenoj pokrajini Tiringiji poslao na političku giljotinu bitne glave i pokrenuo lanac događaja koji može iz korena da promeni Nemačku

NEMANJA RUJEVIĆ

Fotografija na naslovnoj strani: **Tanja Valič /Taanjug**

Oproštaj s glavnim urednikom "Vremena" Dragoljubom Žarkovićem (1951–2020)

TO JE NAMA NA

Svoj urednički podvig Žare je ostvario u zemlji koja je lutala između Vođe, Dange i Stradije, pa potom između Stradije, Vođe i Dange, dok je loša politika trošila sav vazduh

Ovaj naš novinarski posao nam rano usadi ne baš plemenitu – zapravo ružnu – naviku da loše vesti saopštavamo direktno i bez okolišanja. Na ličnom planu to je veoma traumatično kao u ovom slučaju smrti našeg glavnog urednika Dragoljuba Žarkovića u sredu, 5. februara.

Žao mi je tog čoveka kolege, druga i prijatelja s kojim smo u "Vremenu" delili dobro i zlo i plivali protiv struje čitave tri komplikovane decenije.

Jedne od onih mučnih godina, ne znam više koje, u Mišarskoj ulici ide mi u susret Žare. Gde baš sad da ga sretnem? Na nekoliko koraka pre susreta sa njegovog lica čitam da vidi da mi nije milo što sam ga baš u tom trenutku sreo.

"Žare, loša vest", kažem oporo.

"Jel deca?", pita prebledevši.

"Ne, otac."

Gotovo da se zaplakao, ali se pribrao i nastavio prema redakciji. Morao je da najpre završi neki neodložan posao (da li je to bio dedlajn odlaska "Vremena" u štampu ili blokiran račun redakcije ne znam više) pre nego što ode kući da tuguje za ocem i teši porodicu.

U glumačkim biografijama često se pominju predstave koje su održane na dan sahrane roditelja glavnog glumca. *Show must go on*. Takav je i naš posao.

I pored rizika ponavljanja opštih mesta, taj detalj lične drame ovde jednostavno nije moguće izostaviti u trenutku kada se opraštamo sa Žaretom i podsećamo slavnih bitaka koje smo gubili, što se moralo odraziti i na naše privatne živote, i možda više nego što smo o tome vodili računa – na živote naših bližnjih. Nas će poneko tapšati po ramenima, neko će nas grditi, a pod većim pritiskom su naši

Fotografije: Andrija Vukelić

ŠA BORBA DALA

bližnji. Oni su pod konstantnim stresom. U tih, evo biće uskoro, trideset godina, dva glavna urednika bitno su uticala na profil nedeljnika "Vreme": Zoran Jeličić u periodu osnivanja i, posle njega, Dragoljub Žarković.

Žaretov novinarski talenat je pre svega urednički. Umeo je bolje od mnogih da brzo prepozna šta od kog novinara može očekivati. Brzo je prepoznavao koji od mladih saradnika ima talenat. Nisu ga iznenađivale ćudi talentovanih.

Možda bolje od mnogih razumem kako je izgradio tu toleranciju, jer naši putevi su se ukrštali i podudarali više od četiri decenije. Desilo se da smo on i ja menjali košulje s ubogim pesnikom Jašom Grobarovim. Skinuti košulju i dati je pesniku, to je za mladog novinara Gonkurova nagrada. Sledeće večeri, Žare kaže Jaši da mu je lepa košulja, a Jaša lakonski odgovara: "Dao mi sinoć neki pijanac..."

Žarkovićeva urednička ruka je bila gotovo neprimetna. Kad prihvata ideju, prihvata je sa dve reči, što nije tipično za urednika njuz magazina koji po svojoj prirodi zahteva dugo elaboriranje. Kod njega je to izgledalo spontano, ali nije bilo površno. Kad izađe novi broj i kad urednike i novinare zahvati takozvani užas praznog papira, Žare je prema novinarskim idejama o novim temama obično u početku bio skeptičan: "Koga to zanima?" "Kako to realizovati?" Tu skepsu, koja je zapravo bila oblik selekcije i kroćenja sklonosti ka zaletanju i preterivanju, narednih dana bi poništavalo približavanje novog roka, pod čijim bičem se novine same prave.

Njegove redaktorske intervencije su bile minimalne, logične i neophodne. Pohvale retke i kratke, pokude najčešće često obojene i autoironičnim humorom.

Kažu da je jednom, kad je bio već u postelji iz koje je pisao dokle god je mogao i kad mu se nešto u novinama nije svidelo, rekao da poruče "onom Filipu" da će njemu u inat umreti baš u neku sredu kako bi mu srušio broj koji ulazi u štampu.

U sredu 5. februara štampanje Vremena je zaustavljeno. Crnohumorna poruka se pretvorila u tragično samoispunjavajuće proročanstvo. Redakcija je grčevito »

pripremala novu verziju izdanja umesto da sedi i, s dubokim razlogom, plače.

Možda sve to odslikava i njegovu profesionalnu filozofiju da novinari rade do poslednjeg daha.

U tekstu "Životno delo i kako dalje?" koji je pisao kad je dobio nagradu, a u to vreme je već podugo ulazio u redakciju dobrano zadihan, kaže: "Pošto nameravam još da radim od dodele nagrade pitam se jedino kako da ostanem dosledan u svom shvatanju profesije. Tako, bre, što nećeš da kukaš. Ustani i idi na posao!"

Često je govorio da posao glavnog urednika nije rad na tekstovima, nego rad s ljudima. U kriznim momentima kao što su naše socijalne kataklizme, izgubljeni izbori i druge nedaće, to se najčešće svodilo na podizanje raspoloženja u redakciji i na podsticanje osećaja profesionalnog samopoštovanja. Govorio bi: "Kad svi budu uprljani, mi da budemo u Belim Odelima!" U Belim Odelima? Grupa zilota-isposnika novinarske profesije u Belim Odelima, bez filera u džepu, na ivici egzistencije, s porodicama pod stresom... E, moj Žare...

Na česte udarce neprijatelja lista Žare se više od drugih pravio da je oguglao, pa je gotovo mazohistički često citirao napade na sebe. Valjda ga je iskustvo u Politikinom "Ekspresu" naučilo da ne vredi ljutiti se na lava zato što hoće da te pojede.

U političkim komentarima koji osvetljavaju one prilike u kojima se dva raka peku na istoj vatri, a jedan drugom ne veruju, prednost je davao i uravnoteženom rasuđivanju nad izlivom aktivističkog gneva tako karakterističnog za "narativ" onih koji su ga napadali, ali i mnoštva onih koji se predstavljaju kao njegovi saborci za dostojanstvo javne reči. Biće da se to tiče talenta, temperamenta i vaspitanja. (Videti prilog: "Kreativni rukopis Dragoljuba Žarkovića: A, B, C, D. Ž.") Dobro je razumeo poslovicu: "Sačuvaj me bože od prijatelja, a od neprijatelja ću se sam sačuvati."

Redakcija koju je vodio Žarković nije bila politički neutralna, ali je u manjoj ili većoj meri pokazivala distancu i prema arogantnim vlastima i prema poslovično nezahvalnim opozicionim strateškim saveznicima. Posle petooktobarske revolucije 2000. smirivao je euforiju govoreći da za nas dolazi težak period, jer su ovi što su došli na vlast učili čitajući "Vreme"! Redakcija "Vremena" je polemisala i sa vlastitim većinskim vlasnikom i njegovim društvom.

Pune tri decenije Žare je takoreći nevidljivom rukom vodio nedeljnik "Vreme", što predstavlja nesvakidašnji podvig:

– potpisivao je list koji su mnogi otpisivali kao nemoguću misiju;

– list koji je u teško vreme saopštavao ono što većina nije želela da čuje;

– koji se suprotstavljao euforijama i egzaltacijama onda kada su one prerastale u ratnu propagandu koja vodi u katastrofu;

– ukazivao na nepočinstva kada je većina smatrala da ih treba prikrivati iz državnog razloga;

– suprotstavljao se moćnicima domaćim i stranim;

– nastojao da razabere šta je šta u kakofoniji bukača i večitih interpelanata.

U vreme kada se tražilo navijanje i huškanje i eskalirale masovne opsene i prevare, bilo je teško pokrenuti i održati nedeljnik "Vreme" sa ambicijom da po ugledu na njuz magazine "Tajm", "Njuzvik", "Špigel" ili "Ekonomist", novosti analizira onoliko koliko je to dovoljno čitaocu da bi samostalno i pouzdano mogao da se opredeljuje.

Nije moguće ne setiti se da je "Vreme" prvi broj pripremalo sa jednom pisaćom mašinom, koju je Jug Grizelj doneo od kuće, a da je u dugom periodu 1992–93. zgrada Instituta društvenih nauka, na čijoj je mansardi u početku radila redakcija "Vremena", bila opasana redovima budućih žrtava Ponci šeme pred šalterima Srpske Majke Dafine Milanović.

Svoj urednički podvig Žare je ostvario u zemlji koja je lutala između Vođe, Dange i Stradije, pa potom između Stradije, Vođe i Dange, dok je loša politika trošila sav vazduh.

Predugo je ovde bila veoma adekvatna rečenica iz uvodnika Ljubiše Manojlovića u predratnoj kragujevačkoj "Svetlosti" 1936: "Vremena su teška, zlo je na sve strane..."

Onda smo se morali suočiti s onim što je nama naša borba dala. S neuspelom tranzicijom. Divljačkom privatizacijom. Kulturnom regresijom. Rijaliti voajerizmom. Marketinškim obmanama. S negativnim kampanjama i restrikcijom oglašavanja. Tabloidizacijom javnog života. Potiskivanjem pisane reči.

I s globalnom krizom štampe.

Dragoljub Žarković je bez dociranja i previše naglašavanja sprovodio u delo načelo da štampa ne sme objaviti laž ili neistinu kao istinu, porok kao vrlinu, te zabludu kao pravo stanje stvari predstavljati bilo po neznanju bilo iz računa, kako je proklamovano u uvodniku prvog broja "Vremena" 1990. Dobro je razumeo staro novinarsko pravilo da novine prave udruženja, a da udruženja prave novine, pa je i njegova zasluga što je to načelo okupljalo u ovih trideset godina mnogo veći broj saradnika oko "Vremena" nego što to čaršija želi da prizna.

Nepotpuni listing autora čiji su tekstovi dostupni u elektronskoj formi na sajtu "Vremena" sadrži imena oko 150 novinara i oko 420 javnih ličnosti koje su povremeno pisale za "Vreme". Kad budu u elektronskoj formi dostupni svi tekstovi iz devedesetih godina koji sada na "hartiji koja ne gori" svedoče o jednom tmurnom vremenu, videće se da je broj saradnika "Vremena" možda i dvostruko veći.

Neki su otišli iz te redakcije ostavivši trag u njoj, neki su se naljutili, neki nisu odoleli čarima marketinga, neki su u drugim redakcijama ostvarili svoje profesionalne ambicije, neki su otišli u državnu službu.

A jedna posebna grupa novinara "Vremena" se preselila u nebesku redakciju da odozgo izaziva buru u našem sećanju i da svojim primerom svedoči da je u Srbiji sloboda štampe skupa. Mnogo skupa: Jug Grizelj, Stojan Cerović, Frano Cetinić, Draško Gagović, Uroš Komlenović, Zoja Jovanov, Lazar Stojanović, Zoran Majdin, Zoran Jeličić, Aleksandar Ćirić, Dejan Anastasijević, Tanja Tagirov, a sada i ti, Dragoljube Žarkoviću...

Zbogom, Žare.

Novi broj "Vremena" je na kioscima.

Naslovna strana rečito svedoči o našem velikom gubitku.

Show must go on. Takva je naša profesija. ¶

MILAN MILOŠEVIĆ

Delovi ovog teksta su korišćeni kao predložak u oproštajnom govoru na komemoraciji Dragoljubu Žarkoviću 7. februara 2020.

Trideset godina prijateljstva

Žare je bio čovek od principa. U vremenu kada su mnogi davali laka obećanja, širili zavodljive zablude, skretali na političke i ekonomske stranputice, Žare (i sa njim "Vreme") išao je težim putem. Svojim putem

Piše: **Miroslav Mišković**

Trideset godina traje moje prijateljstvo sa Žaretom. Toliko traje i veliko razumevanje među nama.

Razmišljao sam kako je nastalo takvo razumevanje i mislim da ono ima veze sa činjenicom da su naše kompanije nastale u isto doba, "Vreme" 1990, a Delta 1991. Gradeći kompaniju, odnosno redakciju u istom periodu, mi smo se borili sa istim problemima, a za istu viziju. Svaki sa svoje strane i na svoj način.

I mi u Delti i Žare sa kolegama u "Vremenu" borili smo se sa naopakim socijalističkim načinom razmišljanja, sa retorikom koja je pomagala rat, a nije razumela biznis, sa većinom koja nam je često bila nenaklonjena.

U toj borbi, u Žaretu sam našao istomišljenika. Iako sa različitih pozicija, borili smo se uvek za iste vrednosti. Za evropsku Srbiju, evropsku po svojoj suštini, a ne po birokratskim procedurama. Za profesionalizam, u novinarstvu i u biznisu. Za slobodno tržište.

Žare se nije plašio da ide sam. Održavao je "Vreme" daleko od vladajućeg mišljenja, kad je to mišljenje bilo pogrešno, daleko od populizma svake vrste. Mogao si da se ne slažeš s "Vremenom", ali nisi mogao da ne poštuješ njegov stav. Uveren sam da je to velika Žaretova zasluga.

Naše prijateljstvo je, ne znam zašto, bilo trn u oku političarima. Želeli su da nas povežu na nekorektan i netačan način. Čaršija, motivisana od političara, našu saradnju pretvorila je u trač da je Mišković vlasnik "Vremena". Istina je da nikada nismo bili vlasnici ovog lista, niti u njegovoj vlasničkoj strukturi. Nikada nismo uticali na uređivanje novina, a ako ćemo realno, Žare to ne bi ni dozvolio. Ni meni, niti bilo kome drugom.

Zahvaljujući politici doživeo sam najteže trenutke u životu. Mnogi ljudi koji su me redovno zivkali, pitajući ili tražeći sve i svašta, neki samo tražeći moje društvo – od decembra 2012. prestali su da se javljaju. Žare ne. Među prvima je pozvao moju porodicu i moju kompaniju i ponudio pomoć. Dok sam bio u pritvoru, bio je među retkima koji su glasno govorili ono što danas svi znaju: da sa optužnicom protiv mene nešto nije u redu i da je proces očigledno montiran. Od tada se naše prijateljstvo još više učvrstilo, a ja sam dobio dodatnu potvrdu da sam, birajući ga za prijatelja, dobro uvideo o kako se velikom čoveku radi.

Neću da govorim o Žaretu kao novinaru, za to ima mnogo stručnijih od mene. Mogu da govorim samo o tekstovima u kojima je pisao o biznisu. Malo ljudi u Srbiji razume preduzetništvo, posebno u novinarstvu, a još manji broj ga podržava. Žare je bio izuzetak u tome i njegove kolumne o privrednim temama i mestu domaćeg biznisa u našoj ekonomiji čitao sam sa zadovoljstvom i često o njima razgovarao sa kolegama privrednicima. Nadam se da će Žaretove kolege iz "Vremena" naći dobar način da se sve ove kolumne sačuvaju i ponude na čitanje generacijama koje dolaze.

Ako neću da govorim o novinarskom talentu, želim da govorim o Žaretu kao čoveku. Žare je bio čovek od principa. U vremenu kada su mnogi davali laka obećanja, širili zavodljive zablude, skretali na političke i ekonomske stranputice, Žare (i sa njim "Vreme") išao je težim putem. Svojim putem. Ja to cenim i zato se sada opraštam ne samo od glavnog urednika "Vremena", već i od prijatelja i dugogodišnjeg sagovornika. ¶ »

Žare iz "Kalenića"

Okupljali smo se svake subote za stolom i – nećete verovati – nikada se nije pričalo o politici. Ako je redakcija bila središte njegovog profesionalnog života, kafana je bila njegova vazdušna banja

Piše: **Boško Jakšić**

Ogromna većina pamtiće Dragoljuba Žarkovića kao uvek pomalo namrgođenog, gotovo mrzovoljnog cinika. Kao "mapetovca" sa galerije koji je registrovao sve šta se oko njega događa, da bi potom svemu posvećivao svoje britke kolumne i moderatorska umeća.

Pripadao je Žare onoj generaciji novinara kakvi se više ne prave: mnogo duvana, mnogo alkohola, kucanje sa dva prsta i najmanje jedan razveden brak. Znaci potpunog posvećenja profesiji. Uvek aktuelan, nikada zlonameran. Uvek kritičan, neizmenjeno i tvrdoglavo svoj.

Tipičan primer novinara koji nije liciderski kolač. Neko čija se okolina pomalo pribojava njegovog kompjuterskog skalpela. Bio je autor čiji tekst ne propuste ni oni koji unapred znaju da se s njim neće složiti, ali moraju da ga pročitaju – tajno. Njemu i nije bilo bitno da okuplja istomišljenike. Oni su se okupljali oko njegovih komentara koji su uvek imali neku životnu krepkost i hrabrost da mokri uz vetar kada se to nije očekivalo.

Te duhovitosti, te inspiracije Žare je vukao iz svog drugog života. Onog u "Kaleniću" gde se subotom za stolom – nećete verovati – nikada nije pričalo o politici. Ako je redakcija bila središte njegovog profesionalnog života, kafana je bila njegova vazdušna banja.

"Nemoj da me brukaš. Naruči turu kad sedneš za sto", učio je mlađe kolege kafanskom bontonu. I plaćao sa akontacijom Baba Seri za sve buduće konzumente za stolom kojima popušta prostata.

Ispijao je malo pivo i s dečačkim žarom ulazio u priče o fudbalu sećajući se svojih ranih dana kada se u Tumbinoj generaciji okušavao u "Partizanu". Raspravljali bi se sa Tomom pečenjarom gde je najbolja jagnjetina u Srbiji. Ponekad se prisećao mladalačkih vremena kada je kod dede odlazio na Kosovo da se kupa u Bistrici i obiđe ono malo što je dedi od nacionalizacije preostalo.

Jedva bi dočekao da čuje gde Jova svira saksofon da ode da ga sluša. Od karata je voleo samo preferans. Nije se kockao. Kada bi ga pitali zašto toliko puši, popreko-lenjim glasom je odgovarao: "Ne menjaju se navike tek tako pod stare dane." Obožavao je da razmenjuje recepte. To mu je ostalo još od gastronomskih debata sa pokojnim Perom Cvijićem i Koraksom. Čim bi neko rekao gde na našoj pijaci mogu da se kupe jelenske kobasice, teleće viršle ili slatko od ljutih papričica, znao sam da ćemo se posle "Kalenića", korak po korak, odgegati da nađemo tezgu.

Najčešće nismo, jer je već bila zatvorena, pa bismo produžili do "Baltazara" na još jedno malo pivo. Poslednja stajanka bio bi "Ultimatum", nadomak njegove kuće. Potom bi, sve onako ozleđen, žurio da prošeta Noru.

Posvećivao se porodici u meri u kojoj su to dopuštali redakcija i kafana. Jednom nam se žalio. Bio je na nekom porodičnom slavlju gde se okupilo pola tuceta unučića koje je u tom trenutku imao. "Vidim da ima viška, ali me blam da pitam. Laknulo mi kada sam saznao da je ono osmo dete iz komšiluka". Završio je sa jedanaestoro unučadi. Tvrdio je da je svakome znao ime, ali to nismo mogli da proverimo.

Najvažnije mu je bilo da ga deca poštuju. On se njima ponosio.

Iskreno je preživljavao tuđe nesreće i pokušavao da pomogne. Kada je vlasnica pet-šop radnje u kraju zapala u krizu, agitovao je da svi kod nje kupujemo. Koleginici koja je davno napustila "Vreme" da bi se posvetila hendikepiranom mužu nije prestajao da uplaćuje doprinose i isplaćuje minimalac.

A onda, malo-malo pa bi udarila neka smrt. Danas je None jedini preživeli od očeva-osnivača druženja u "Kaleniću". Kada nešto prebrojavam koliko je jedan mali kolektiv poput "Vremena" desetkovala smrt, postaje jasno šta je uzrok. Ogromna količina svakodnevnog stresa: Stojan Cerović 2005, Aleksandar Ćirić 2014, Tanja Tagirov 2017, Dejan Anastasijević 2019. Svaka smrt naplaćivala je danak Žaretu.

Kako se izboriti sa pritiscima kada ste odabrali nezahvalnu poziciju da nikome ne budete miljenik? Kako obezbediti plate saradnicima kada znate da od velike količine njihovog entuzijazma ipak ne mogu da žive? Nabavljao im je Žare tezge, a da sam nije znao kako je u tome uspevao. Kako privući oglase kada vas miniraju sa svih strana čekajući da se konačno ugasite?

"Vreme" se nije ugasilo, ali životi mnogih koji su ga stvorili jesu. Cena okolnosti u kojima živimo. Nedokaziva ubistva iz predumišljaja.

Mislio sam da će Žare, onako ciničan kakav je bio, uspeti da zezne kancer. Da će ga odbiti od oklopa koji je nosio, kao što je jednom uspeo, kako bi zaštitio svoju veoma osetljivu prirodu. Na kraju ipak nije. ¶

Oprosti ako je nešto bilo

Malo koga je potcenio, mnogima je dao kredit kakav nisu mogli da vrate. Ne bivajući kadar za olaki nihilizam za kojim posežu kvarni jer u drugome vide sopstveni odraz, uvek je polazio od onog najboljeg u saradniku, prijatelju, kolegi, i držao se toga sve dok ovaj ne bi u potpunosti iscrpeo zalihe tog boljeg u sebi

Mnogi ljudi provedu život glumeći nekoga ili nešto što nisu, ali bi voleli ili im se čini da bi trebalo da budu. Tako im se život svede na performans, loš, naporan, u pogrešnom registru odigran. Žare je bio – valjda sam sada već dovoljno mator da to kažem – sušta suprotnost onima koji nisu promašili samo život nego i sebe u tom životu: on nije davao ni pet para za "umetnički dojam" kakav je autentično bivstvovanje u vlastitoj koži moglo da ostavi na druge. Poslednje što bi iz ovoga trebalo zaključiti je da je u njemu bilo viška arogancije i nadmenosti; naprotiv, kao delikatna priroda, toliko delikatna da s prezirom odbija da u vlastitoj delikatnosti kaćiperno uživa, Žare je svesno depatetizovao svaki trenutak svog života među drugim ljudima – izvan kruga porodične privatnosti, o kojem ništa ne znamo niti želimo znati – a njima, pak, prepuštao da budu kakvi god hoće. Njegov će ih pronicljivi cinizam, oštar bez grubosti, ionako već smestiti tamo gde spadaju. Varao se, naime, retko, a i kad se varao, bilo je to samo jer bi o nekome mislio bolje nego što ovaj zaslužuje. Malo koga je potcenio, mnogima je dao kredit kakav nisu mogli da vrate. Ne bivajući kadar za olaki nihilizam za kojim posežu kvarni jer u drugome vide sopstveni odraz, uvek je polazio od onog najboljeg u saradniku, prijatelju, kolegi, i držao se toga sve dok ovaj ne bi u potpunosti iscrpeo zalihe tog boljeg u sebi; ponekad još i dugo nakon toga, možda na vlastitu emotivnu štetu, nikada na račun drugih, najmanje na račun redakcije i novina koje nije samo vodio, nego ih je doslovno držao na životu, dugo, previše godina.

Kad smo se ono, pre koju godinu, okupili u Domu omladine da govorimo o njegovoj "Naprednoj knjizi", Žare je usred tribine ustao i otišao u toalet. Ne sumnjajte da je potreba za mokrenjem bila autentična, jer Žare nije izvodio besne gliste, ali je ništa manje jasno da bi se skromni autor suzdržao od šetnje porad sebe da ona nije uzgred bila i način da nekako "umanji" važnost i ceremonijalnost prigode u kojoj je najednom u centru pažnje na način za njega pomalo neobičan, ne umanjujući pri tome nikoga od onih koji su sedeli u istoj sali, sa ove ili one strane stola.

Nije li takav, naposletku, bio u svemu? Nije li svakoga od nas time bar jednom izludeo, bar deset puta postideo, bar sto puta osvojio?

Četvrt veka smo radili zajedno, učio sam od njega i ne znajući, gledao sam ga u najneverovatnijem rasponu i spektru situacija, ljutio se na njega ili zahvaljivao sudbini što je tu; znao je tako gospodski da me podnosi kad mu idem na živce, i tako očinski da mi pruži diskretnu, a čvrstu podršku kad bi osetio da mi to treba. Ponajviše sam mu zahvalan na ovome: brzo shvativši da nisam skrojen po zanatskom JUS-u, pustio me je da rastem i razvijam se po svome. Nekako verujem da je i tu mudrost prvo stekao kao otac, tek posle kao urednik.

Samo jednom se u tih trideset godina u "Vremenu", a da je meni poznato, Žare bio "strateški" preračunao. Bila je godina devetsto devedeset i osma, Žare je nešto poboljevao, i pomislio je da je došlo vreme da okonča karijeru glavnog urednika: prvi deo greške. Takođe, učinilo mu se da sam baš ja najbolji izbor za njegovog naslednika: drugi deo greške. Mada, ujedno, i najveći kompliment koji mi je ikada iko dao – toliko velik i lep da sam uživao u njemu svesno zanemarujući njegovu nezasluženost. Kako god, imao sam trideset i tri godine, hteo sam da pišem, nije mi padalo na pamet da urednikujem. Naposletku sam pristao na polugodišnju probu ili "tranziciju" znajući da je to od mene – to. Mislio je da ću se predomisliti. Nisam se predomislio. Kada je isteklo vreme između proleća i jeseni, vratio sam posao glavnog urednika "Vremena" onome kome je prirodno pripadao. Žare nije ni slutio da je još duboko u prvoj trećini svog "titovskog" mandata. Ja sam, pak, znao da bi sve osim toga bilo pogrešno, i za mene i za "Vreme".

Žare je, šta bi drugo, progutao knedlu i nastavio da gura svoj sizifovski kamen gore-dole po Mišarskoj, Trgu, Kosovskoj. I nastavio svoju očinsku egzistenciju, svoj ljudski i profesionalni fatum: da osim onih petoro koji su bili biološki njegovi, ima za vratom i bulumentu nas ostalih, koji smo stalno nešto prigunđavali i vazda nam se činilo da bismo ovo ili ono bolje, ali samo onako načelno. U stvarnosti, uvek je bilo na njemu da bude i lider, i ispovednik, i gromobran, i krivac, ali bogme i pravac – orijentir, dakle, novinarski i ljudski. Jesmo li umeli bar da mu se zahvalimo na tome? Čini mi se da smo, bar mi životom i karijerom mlađi od njega, bili isuviše kruti pred njim da to učinimo u pravo vreme i na pravi način. Nije da je on to od bilo koga očekivao, taman posla. Samo je naposletku baš tužno koliko jednostavne i prave reči siđu sa usana tek onda kada ih onaj kome su namenjene više ne može čuti. Hvala, Žare, mnogo smo te voleli, oprosti ako je nešto bilo. ¶

TEOFIL PANČIĆ

Slike iz života

Žare je nekoliko puta uticao na moj život

Početkom decembra 1990. otvorila sam vrata redakcije baš u momentu kad je pored njih, samo sa unutrašnje strane, prolazio Žare. Bila sam spremna na svakakve situacije, imala sam savršeno spremljen govor na temu "htela bih da pišem za 'Vreme'", ali nisam predvidela situaciju u kojoj ću vratima tresnuti Žareta. Počela sam da objašnjavam da sam se tek zaposlila u "Večernjim novostima" ali bih da se oprobam u nedeljnim novinama, najviše bih volela da pišem o temama iz kulture, ali ne znam kome da se javim. On me čak ni ne gleda. Ja više ne znam šta dalje da pričam, izmucam da on mene ne zna ali da ja njega znam, pa umesto da kažem – po tekstovima, ja kažem – iz "Šumatovca". Žare me tek tad pogleda, kaže – sad sam se setio, ti si ona s očima, i pošalje me kod Lazara Stojanovića, urednika kulture.

Drugi susret ovakve vrste bio je februara 1992. godine. Dobila sam otkaz u "Večernjim novostima", izašla iz zgrade i produžila do "Vremena". Zapravo, do Žareta. Kao da je to nešto najnormalnije što se radi kad se dobije otkaz. Bio je u dimu za svojim stolom. "Šta ti se desilo?", pitao me je, mada sam se ja osećala kao da mi nije ništa. Ispričala sam da mi je tadašnji prvi čovek "Novosti" objasnio da sam ja okej novinar, ali da situacija nalaže da se obezbede mesta za kolege izbeglice, pa pošto imam slovenačke krvi, on mora da me otpusti. "Slušaj, i otkaz je za ljude. Smisli ti do sutra šta ćeš za idući broj, pa ćemo da pričamo. Sad moram da pročitam ovaj tekst", rekao mi je Žare, a ja sam ga poslušala.

Septembra 1993. godine Žare i Ivan Mrđen, tada direktor "Vremena", saopštili su mi da hoće da me zaposle, da uređujem rubriku kulture. Da li sam očekivala, slutila? Ni najmanje. "Divno, hvala, ali znate, ja sam u drugom stanju, ne znam da li vam to odgovara." Oni su se pogledali, i Žare je rekao. "Nas dvojica ukupno imamo sedmoro dece, pa je očigledno da nam deca ne smetaju. Nego, ako ti hoćeš da radiš, ti radi, a mi ćemo ti pomoći." Naravno da sam htela.

Kad je moja ćerka napunila pola godine, Žare mi je saopštio dve stvari: "Mina ti je zdrava, nema razloga da budeš na bolovanju. Nećeš ti biti manje mama ako počneš da radiš. A drugo, da znaš, nisi više urednik. Ti dobro pišeš, svakoj redakciji trebaju novinari koji znaju da pišu. Urednik može da bude svako, nije teško skraćivati tekstove. Znam da mi ne veruješ i da me sad mrziš, ali bolje ti je ovako, ja kad ti kažem. Imaćeš više vremena za dete ako pišeš jedan tekst nedeljno nego ako uređuješ celu rubriku. Videćeš, u pravu sam."

Na raspustu prvog polugođa prvog razreda, Minina profesorka klavira nam je saopštila da sputavamo talenat rođenog deteta zato što nemamo klavir. Pitala sam Žareta šta da radim, gde da nađem 1000 maraka, da li mogu da dobijem nekoliko plata unapred. Posle nekoliko dana kupili smo klavir. Kad je Mina primila diplomu đaka generacije, rekla sam Žaretu da je to i njegova zasluga. "Nemoj da joj oduzimaš što je njeno. Mogla je ona da ima pet klavira pa da ne pogodi ni jednu notu. Pozdravi je", odgovorio mi je.

Pre nekoliko godina zaustavio me je na hodniku, pitao šta mi je. "Ne vredi ti da se praviš, sve ti piše na licu." Ispričala sam mu u par reči. "Ja ne umem da savetujem, ali nemoj to da radiš, nije to za tebe. A ti kako hoćeš." I zagrlio me je.

Žare, hvala. ¶

SONJA ĆIRIĆ

Kreativni rukopis Dragoljuba Žarkovića

A, B, C,

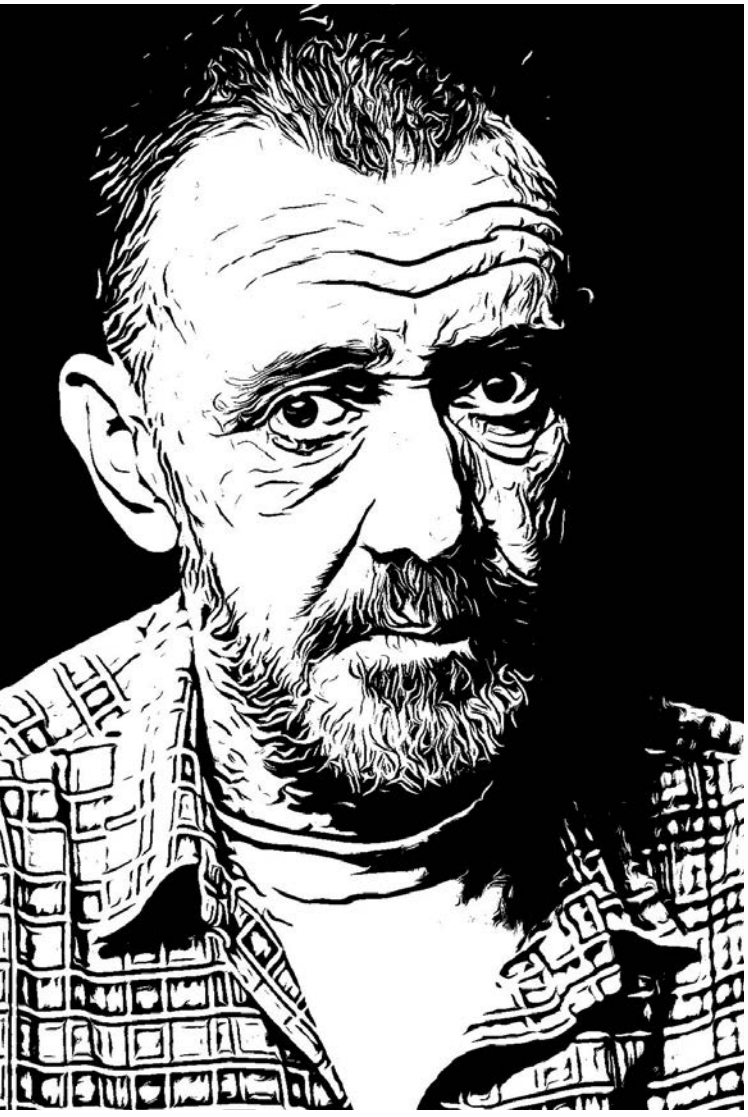
Mada je bio urednik u najvećem delu svoje karijere, Dragoljub Žarković je svoj novinarski talenat pokazivao u veoma različitim formama izražavanja. Kao skupštinski izveštač u mlađim godinama, dobro je vladao ekonomskom tematikom. Jedinstven je bio i po svojim kratkim, takoreći haiku, uvodnicima pod naslovom od samo tri slova (vidi Boj, Dim, itd.), koje je dugo pisao u "Vremenu". Njegov kreativni rukopis pokazuje i neponovljivu sposobnost kombinovanja vlastitih komentatorskih ocena sa reporterskim pasažima koji govore sami za sebe, jer je on, zapravo, po vokaciji bio reporter. Često je svoje komentare svodio na predočavanje serije fakata uz jednu kratku poentu, kojom bi, kako je govorio, "zavrnuo mačku trepavice". Pišući pitke a ne didaktičke komentare, Žarković je radije pribegavao uravnoteženom rasuđivanju, duhovitom obrtu, pa i ironičnom otklonu nego prejakim rečima. Smatrao je da galame oni s malo talenta i malo vaspitanja

Ala Vreme leti

Dostojanstven čovek (pa i medij) neće lagati, neće izmišljati stvari o ljudima i pojavama, i kad mu je odelo skromno, biće čisto, biće spreman da se izvini za neku nehotičnu brljotinu, neće da vređa druge ljude i izmišlja afere; dostojanstven novinar odbiće da piše po nalogu u tuđem interesu, urednici se neće vaditi na prirodu kapitala (bio on državni ili privatni) koji stoji iza njegovog medija, kao da je to neka vrsta dozvole za nekažnjeno ubijanje...

Pred vama je, dragi čitaoci, 1500. broj nedeljnika "Vreme" i uskoro će se navršiti tri decenije izlaženja ovog lista. Na neki način mi je žao što ove svečarske trenutke kvarim promišljanjem o tužnoj sudbini novinarstva i novinara.

D. Ž.

Ilustracija: Milan Dog

Što se "Vremena" tiče, nemojte da se brinete. Ono ne pripada samo jednoj generaciji novinara koji su ga začeli i napravili. U jedno sam siguran – biće to i u budućnosti dostojanstvene novine i praviće ih dostojanstveni ljudi.

VREME BR. 1500, 3. oktobar 2019.

Bgd

Duh jednog grada skrovit je baš kao i tanana osećanja; to je nešto poput ljubavi. Beograđani ne tancuju na političke poskočice. Deo modernog Beograda, o čijem duhu govorimo, odupro se notama Miloševićevog marša na pamet. Tako je sačuvano seme opozicije – građanske, liberalne, evropske... Krstače, ripide, patos i lelek nisu bliski tom duhu. A ko se danas zaklinje u modernu Srbiju, mora da uhvati korak sa tom vrstom sabora.

VREME BR. 89, 6. jul 1992.

Boj

Gusani se čerupaju instinktivno, po nagonu. Oni se takmiče jednom godišnje. Tu ne prestaju razlike između ptica i političara. Od perja koje leti kad se tuku gusani može jastuk da se napravi. Od ovog drugog prave se novine.

VREME BR. 583, 7. mart 2002.

Da li ste čuli za Nasera

Koliko se mi danas uopšte poznajemo, pedeset godina posle Prve konferencije nesvrstanih koju mi stariji pamtimo po ubrzanom renoviranju Beograda i slikama Tita, Nehrua i Nasera, suštinskih osnivača pokreta nesvrstanih. Malo, rekao bih...

Mnoga su lica Egipta. A jedno od posebnih je Luksor. Uveče sedimo za šankom u svetski poznatom hotelu Zimska palata, gde dvokrevetna soba s pogledom na Nil za jednu noć staje oko 900 evra. Impresivno je to kolonijalno zdanje u kome su odsedali i Čerčil i Romel, druge da ne nabrajam. Neko od gostiju za barskim stolovima naručuje koktel. Barmen uzima čašu za koktele i pre nego što je umoči u zdelu sa šećerom lizne sopstveni prst i ovlaži rub.

I to je Egipat. Mi smo pili viski.

VREME BR. 1043–1044, 29. decembar 2010.

Dim

Haški sud izrazio je duboku zabrinutost što Slobodan Milošević puno puši. Kad bi pušio manje, bio bi zdraviji i spremniji za suđenje, odnosno ne bi poboljevao svaki čas. Sud bi voleo da se Milošević mane duvana. Ovako, nikad neće ispuniti plan rada. Milošević je u ozbiljnoj opasnosti da ga najure zbog nediscipline.

VREME BR. 665, 2. oktobar 2003.
(Dve i po godine nakon objavljivanja ovog teksta, 11. marta 2006. Slobodan Milošević je umro u ćeliji Haškog tribunala. Prim. red.)

Pravosudna sapunica – Suđenje Miškoviću: Kadija i tuži i sudi

Troočlano Veće Specijalnog suda, posle šest godina od početka suđenja, u ponovljenom postupku, osudilo je većinom glasova (2:1) predsednika kompanije Delta holding Miroslava Miškovića na dve i po godine zatvora zbog podstrekivanja na poresku utaju, njegovog sina Marka na godinu dana kućnog zatvora, a vlasnika Nibens korporacije Mila Đuraškovića na četiri godine i tri meseca zatvora...

Podsetimo, Apelacioni sud je prethodno prihvatio oslobađajući deo prvostepene presude za malverzacije sa putarskim preduzećima radi izvlačenja protivpravne finansijske koristi, što je bio centralni deo optužnice, i naložio ponovno suđenje za deo presude kojim su osuđeni za utaju poreza...

Slučaj Mišković pokazuje svu nespremnost i tužilaštva i suda da budu objektivni i samostalni. Oni su poslali jasnu poruku da »

je pravda u Srbiji selektivna, prividna, privremena i povremena, rekao je (Miškovićev advokat) Zdenko Tomanović...

Ponovo će se Miškovićeva odbrana žaliti na presudu Apelacionom sudu. Pravosudna sapunica zvana "slučaj Mišković" zabavljaće narod još najmanje pola godine. Jedno je sigurno – dokle god se sudi Miškoviću, Aleksandar Vučić će moći da proizvodi medijsku sliku borbe protiv korupcije. Doduše, nijedan sud u Srbiji nije sudio Miškoviću za ono što mu je prišivao Vučić – da plaća neke političare i do 50.000 evra mesečno. Ali, naprednjačka propaganda odavno predstavlja Miškovića kao neku vrstu srpskog Sorosa koji vuče konce u pozadini, "rušeći Vučića"...

VREME BR. 1471, 14. mart 2019.

Kraj godine i priznanje "Vremena" – Kako Vučića kandidovati za ličnost koja je unapredila bilo koju instituciju u opštem interesu

Efikasniji partokrata od Vučića nije se pojavio na političkoj sceni Srbije i svakodnevno svojima šalje poruku da su bez njega "šaka jada", a to potvrđuju i istraživanja po kojima je on za koplje iznad Srpske napredne stranke (SNS).

Kad bi kriterijum za dodelu priznanja Ličnost godine nedeljnika "Vreme" bio nešto drugo a ne doprinos u razvoju institucije od opšteg interesa, kad bi, dakle, kriterijum bio dominacija, prisutnost u medijima, pa i/ili nešto treće, Vučić bi ove godine bio nesumnjivi pobednik, kao što je Hitler bio ličnost godine u američkom "Tajmu" u godini kada je izbio Drugi svetski rat, samo što je njihov kriterijum bio učestalost pojavljivanja u medijima...

Brže nego iko u novijoj srpskoj političkoj istoriji dojezdio je do vođe, neprikosnovenog barem po tome što je počeo da ga bije glas da za sve vidljivija nepočinstva ljudi iz okruženja nije on odgovoran. Sve češće se čuje ona čuvena mantra "kad bi Vučić znao šta njegovi rade"...

VREME BR. 1303, 24. decembar 2015.

Mart, mesec izazova – Kako smo ubili Zorana Đinđića, sahranili Slobodana Miloševića i druge bajke o nama samima

Ali, šta da radimo sa sledećim brojem "Vremena"? Moj posao je dobrim delom opisan kao promišljanje narednih poteza, a čeka nas 10 godina od smrti Zorana Đinđića, sedam godina od smrti Slobodana Miloševića, hiljadu godina od onog 9. marta i, uopšte, to je mesec pijeteta nad političkim simbolima Srbije.

Baštinici Đinđićevog testamenta nisu više na vlasti, sledbenici Slobodana Miloševića su na vlasti, dežurne narikače su spremne i čik se ogrešite o pravila političkog bontona. Ima da pišete ono što ste hiljadu puta napisali i moraćete da gledate akrobatske tačke svih srpskih preletača koji će se isticati u sposobnostima da se vinu u nebesko ništavilo i da ovo danas objašnjavaju onim što je nekad bilo. Ako je, ikad, bilo.

Bedni su pokušaji restauriranja istorije sa stanovišta sadašnje političke moći. Đinđić je, ne svojom voljom, delom još manje, počeo da prerasta u filozofa s bagažom sabranih dela, množe se i pozorišne predstave o čoveku koji je tu vrstu pompe prezirao, stranačke kolege hoće da mu prave spomenik, a Milošević se javlja kao vidovnjak koga je ubio arhineprijatelj i koji bi "probo aždaju" samo da ga službe nisu izdale.

Onako probno, pitao sam kolegijum "Vremena" da li da prećutimo sve te srpske "martovske ide", a oni su mi jednoglasno rekli – ti nisi normalan. Svako će, dakle, u skladu s javnim interesom, dobiti porciju nedosanjanih snova u kojima se, kao u nekom košmaru, brkaju Vučić i Đinđić, Milošević i Koštunica, te Dačić sa svima njima... O Vesni Pešić da ne govorimo.

VREME BR. 1156, 28. februar 2013.

Muk

Radikali dolaze po svoje: izvređali su po svakoj osnovi Ivanu Dulić-Marković. Većina u srpskom parlamentu je ćutala. To nije politička borba, to je politički terorizam. Uloga je dodeljena nekom Krasiću... Šta bi tek bilo da radikali imaju nekog Ružića.

VREME BR. 805, 8. jun 2006.

Osam tačaka o slučaju Koraks

Prvo, malo je onih kojima dopuštam da veruju da Koraksa vole više nego što ga ja volim.

Drugo, nema onih koji mogu autentičnije od mene da svedoče o kvalitetu Koraksovog rada...

U tom kontekstu treba shvatiti i moj iskaz da je "karikatura prevaziđena forma" jer, po meni, slika Srbije nije danas crnobela, nije takva ni politička scena Srbije i teško je održati nivo i domet karikatura koje su se obračunavale sa jednim anticivilizacijskim režimom. Smatram da se Koraksova genijalnost rasipa u ilustrovanju dnevnih, ponekad efemernih događaja...

VREME BR. 782–783, 29. decembar 2005.

Petka i Longin – Najbolji su rođendani koje ćemo tek da doživimo

—Robert Orben, američki komediograf i mađioničar

Da smo, kada smo pravili "Vreme", makar malo pogledali u crkveni kalendar, mislim da ne bismo odustali od datuma. Tog dana pada Sveti mučenik Longin Sotnik, koji je kao šef straže nad svežim Isusovim grobom odbio da po cenu života i ponude krupnog mita (u smislu današnje korupcije) svedoči, dakle, da laže, da Hristos nije uskrsao trećeg dana od sahranjivanja, već da Longin treba da smisli tabloidnu priču kako su ga njegove malobrojne pristalice ukrale iz groba. Priča je mnogo duža i finale je da je Longina, kao i stražare koji su bili uz njega, nepotkupljivost stajala glave...

VREME BR. 1504, 31. oktobar 2019.

Reč

Srpske političare valja s vremena na vreme podsetiti na neki primer. Evo jednog: kad se Nikola Ljubičić prihvatio funkcije predsednika Predsedništva Srbije, onomad, baš pred Osmu sednicu, vispreni Užičani su govorili: "Hajde što se skinuo (uni-

formu, nap.), već što progovori." A tada nisu postojale ni klopke ni zamke. Nije srpski ćutati, ali je, bre, pametno.

VREME BR. 719, 14. oktobar 2004.

Reprizni program

Poznajem čoveka. Godinama smo radili zajedno. On je oličenje odmerenosti. Reč je o Nenadu Lj. Stefanoviću, dugogodišnjem glavnom uredniku Informativnog programa RTS-a. Napokon se oglasio i za "Politiku" je izjavio.

"Nije valjda da se u Srbiji oni koji ne mogu da se slože baš ni oko čega, slažu samo oko jedne stvari – da RTS ne valja. Samo da smo mi drugačiji, sve bi u Srbiji bilo bolje. Samo da smo mi drugačiji, oni bi došli na vlast."

On je dodao da je poređenje javnog servisa sa onim iz doba Dragoljuba Milanovića "organizovanje zaborava"...

Tačno je da smo danas preplavljeni medijima koji, kako je govorio (Aleksandar) Tijanić, stimulišu glupost i proizvode halucinacije, ali ti ne stanuju u Takovskoj 10, ukazao je Stefanović...

Rukovodstvo RTS-a dugo je ćutalo o sve učestalijim napadima na ovu kuću i pojedine novinare i urednike. Najzad se oglasilo, mada će po ukusu mnogih ovo obraćanje Stefanovića biti ocenjeno kao nedovoljno borbeno...

Za odbranu nije dovoljno biti – uljudan.

Komentar dana na sajtu "Vremena", 3. 6. 2016.
https://www.vreme.com/cms/view.php?id=1401308

Slažem se sa Vučićem – samo "kompletan idiot" mogao je noću da ruši Savamalu. Još da saznamo ime tog idiota

Pretpostavljam da je za policiju i tužilaštvo "mačji kašalj" da utvrde ko je angažovao bagere, maskirane ljude i kamione za odvoz šuta. Nema tu velike forenzike, nije to "ubistvo u zaključanoj sobi". Reč je o masivnim radovima u centru Beograda uz veliki broj izvršilaca, pa i svedoka, mada su neki od njih bili zaključavani i vezani.

Dalje prenemaganje oko ovog slučaja, dakle izostajanje jasnog odgovora o tome ko je i u čije ime obavio noćne radove, dodatno će obrukati vlast i oslabiće osećaj sigurnosti građana.

Vučić je još rekao: "Ti ljudi nisu imali nikakvo pravo da naprave udžericu od jedne od najlepših ulica. Stvarno mi nije jasno o čemu se tu radi."

Jasno je, međutim, da je reč o kriminalnom aktu. Samo "kompletan idiot" mogao je noću da ruši Savamalu, rekao je Vučić u Vranju. Još da saznamo kako se taj idiot zove.

VREME BR. 1323, 12. maj 2016.

Foto: M. Milenković

Vrh

I na otvaranju renovirane zgrade Ušće, bivši CK, bilo je ciničnih komentara: vladali su oni, sad će ovi... s jasnom aluzijom da danas para vrti tamo gde je partija burgijala. Bio sam na otvaranju. Bilo je onih što su burgijali a sada vrte. S vrha puca lep pogled. Sve dole izgleda malo, a ni vatromet ne dobacuje do vrha. Cena zakupa je opravdana.

VREME BR. 757, 7. jul 2005.

Slučaj "Politika" – Reagovanja uz malo odjeka i smenu Ljiljane Smajlović

Menadžment "Politike", ma šta to značilo, pokazao je moć. Zahvalio je Ljiljani Smajlović na dosadašnjem trudu, a nije da se nije trudila, i za v.d. urednika postavio Žarka Rakića, urednika spoljnopolitičke rubrike "Politike".

Tako je još jedan politički cirkus dobio epilog uprkos pregnuću javnih i intelektualnih, što ne znači uvek isto, ličnosti u relativno skromnom spektru – od Emira Kusturice do Željka Cvijanovića, pri čemu je, izgleda, sumnjivu čast da poslednji u nizu bude uvaženi Stanko Cerović, emotivno i gotovo snovima nadahnut propovednik srpskog posrnuća ako Ljilju Smajlović, taj branik srpskog častoljublja i profesionalnosti, neko najuri s posla.

Ama nije prošlo ni tri sata od štampanja tog teksta, a Smajlovićeva je najurena. Taj menadžment je, izgleda, neka sila, mada na mene ne ostavljaju takav utisak. U nekoj, sada besmislenoj polemici s mojom malenkošću, Ljilja Smajlović je lepo rekla da je u govnjivim godinama – to ih ja tako opisujem – našla "sigurnu kuću u 'Vremenu'", i ja joj, bez obzira na sve, garantujem da je dobrodošla, ali ona zbog koje Leon Kojen predlaže poseban zakon teško bi se udostojila da ponovo radi za male pare i sumnjivu slavu u slavskim krugovima Srbije koji su je već prihvatili kao rod rođeni.

VREME BR. 1332, 14. jul 2016. ¶

IZBOR: M. M.

IZBORI NA VUČIĆ NAČIN

Neke od najpoznatijih Miloševićevih metoda usavršio je Aleksandar Vučić. To su batine, pretnje i zastrašivanja, gušenje slobodnih medija, neprekidno rasturanje opozicije preko svih mogućih kanala komunikacija, gajenje omiljenog opozicionara po principu "ima gori od mene" na ekstremnoj desnici, pravljenje saradnika od protivnika i kažnjavanje svake vrste nelojalnosti, pokušaja pobune ili ucene, što će ovoga puta postići cenzusom od tri odsto, koji će mu omogućiti veće ili veliko čišćenje ne samo u SNS-u nego i među koalicionim partnerima

"Južne vesti" su javile da su u nedelju 9. februara građani Trgovišta birali članove Saveta mesnih zajednica, a da je na glasačkom listiću bio samo jedan jedini, broj 1 – izborna lista Aleksandar Vučić – Zato što volimo Trgovište. Druga vest, iz Beograda, kaže da je uz decembarski i januarski račun za Infostan na adresu velikog broja beogradskih domaćinstava stigao letak pod naslovom "Zato što volimo Beograd", na kojem se gradska vlast hvali šta je dosad uradila, a šta planira da uradi u narednom periodu novcem iz budžeta. I to pod predizbornim sloganom SNS-a iz 2018. godine. Dakle, nisu predizborni materijal ubacili u beogradske sandučiće, SNS-ova brošura je stigla u Infostanovoj koverti zajedno s razrezanim komunalijama za decembar i januar i još niko nije uspeo da se seti da se nešto slično dogodilo u istoriji obnovljenog višestranačja u Srbiji. A kako se to zove: zloupotreba javnih resursa? Ili, još bolje, vlast je prekršila zabranu funkcionerske kampanje koju je sama sebi donela Zaključkom Vlade Srbije krajem prošle godine?

OKUPACIJA

Ove dve vesti, jedna s krajnjeg juga Srbije, druga iz njenog centra, baš se i ne mogu posmatrati kao izolovani primeri, nego kao katastrofalne posledice metoda koje SNS primenjuje u neprekinutoj predizbornoj kampanji otkako je na vlasti. U najudaljenijim delovima Srbije od centra načini na koje se "utiče na birače" uvek se oštrije vide nego u centralnim srpskim opštinama. Sociološkinja Vesna Pešić nedavno je za Autonomiju sažeto govorila o "totalnoj okupaciji društva do poslednje mesne zajednice i kućnog save-

Foto: Milovan Milenković

ta, u skupljanju sigurnih glasova, do kojih se dolazi brutalno i sasvim otvoreno", a ovih pet mesnih zajednica u Trgovištu, gde je politički, privredno i demografski ostala samo "sprežena zemlja", tu okupaciju lepo ilustruju. Pravo da glasa u ovoj opštini, prema rečima predsednika izborne komisije, imalo je 4577 osoba, ali je stvarnost drugačija. U Trgovištu ne živi više od 500-600 ljudi, uglavnom starijeg sveta, a opštinom se upravlja "na daljinski" iz luksuznih kuća u Vranju i automobila na opštinskom budžetu, o čemu je već govorio poverenik Nove Srbije za Trgovište Goran Milošević. Predsednik opštine Trgovište Nenad Krstić, inače SNS-ovac, zanimljiv je i po tome što je predsedničku funkciju nasledio od oca i dede – treći je predsednik opštine u porodici Krstić. U svih pet mesnih zajednica izbornu listu predao je samo SNS. Za izbore s jednim jedinim kandidatom, neki građani Trgovišta lepo kažu da su unutarstranački. Podsećaju i na severnokorejske izbore, tamo je na glasačkom listiću uvek samo jedno ime, odziv birača oko 99,97 odsto, a jedina stranka za koju se glasa je Radnička stranka Kim Džong Una. "Ako hoćeš da budeš nastavnik, ako hoćeš posao, ako hoćeš da i dalje budeš zaposlen, upiši se u SNS", kazala je Vesna Pešić nedavno u pomenutom intervjuu.

"Svi u javnim i državnim službama su pod pritiskom zbog zaposlenja i moraju da skupljaju ‚sigurne glasove', i da glasaju ‚ispravno'. Vučić je izgradio svoje društvo i svoj narod, koji je piramidalno ustrojio i koji je pod kontrolom, tako ograđen da nemate odakle da mu priđete. Njegova stranka ima skoro 700.000 članova, i to je najbrojnija stranka u Evropi. On kontroliše i sve ekonomske tokove, ucenjuje i reketira privatnike, i zato naši privrednici neće da investiraju u poslove: ako imaju sredstva, kupuju nekretnine. Nema više tajkuna, sem njegovih tajkuna, odnosno njegove klike, koja je čvrsto uvezana", kaže Vesna Pešić.

U Trgovištu kažu da druge stranke samo formalno postoje, kao SPS, recimo. Jedina opoziciona grupacija je Savez za Srbiju, a oni su bojkotovali ove izbore. Mada je očekivana izlaznost bila 90 odsto, zato što se "tako piše, jer kontrole nema", od 5 mesnih zajednica samo je u Novom Selu (54 odsto) i Donjem Stajevcu (60,5 odsto) izlaznost bila viša od 50 odsto. U ostale tri mesne zajednice (Šajinci, Trgovište, Radovnica) više od polovine birača (51 do 56 odsto) nije izašlo na ove izbore. U SzS-u kažu da je to pokazatelj kako je bojkot uspeo: "Izašli su samo oni koji su morali, ucenjeni."

Za to vreme, u Apatinu je krenulo prikupljanje kapilarnih glasova za SNS, javlja Udruženje građana "Bez straha". "Sekretarica predsednika opštine Nataša Ćurčić u četvrtak uveče posetila (je) GKUD ‚Dunav' u nameri da napravi spisak tzv. kapilarnih glasova odnosno onih koji bi na narednim izborima glasali za SNS", navodi se u saopštenju UG "Bez straha". Navodno, članovi KUD-a odbili su da podrže SNS, a onda im je, navodi se, Ćurčićeva pripretila da će im biti oduzete prostorije i struja isključena. Udruženje "Bez straha", koje je o svemu tome obavestilo javnost, sad traži od predsednika opštine Apatin da se izjasni da li je sekretarica nastupila samovoljno ili je skupljala kapilarne glasove i pretila po njegovom nalogu.

Sve su to više-manje dobro poznate metode iz predizbornog arsenala SNS-a, koji nije izmislio sve to, pa napravio kakav sistem, ne. Dobra i pouzdana literatura izbornih procesa koje je uspostavljao Slobodan Milošević devedesetih godina prošlog veka predano je proučavana i samo prilagođena novijim vremenima (videti tekst Metode autokratije, "Vreme", broj 1315). Da ne bude zabune, ni Milošević nije ništa izmišljao, uglavnom se držao proverenih ideja i metoda sažetih u citat koji se pripisuje Staljinu: "Dovoljno je da ljudi znaju da su se izbori održali. Ljudi koji glasaju ne odlučuju ništa. Ljudi koji broje glasove odlučuju o svemu." Dokle bi tek stigli Milošević i Staljin da su imali društvene mreže i vojsku od 3.456 SNS botova koja godišnje proizvede 10 miliona komentara na 201.717 objavljenih vesti na portalima, sajtovima, FB stranicama, o čemu su se sami hvalili.

Neke od najpoznatijih Miloševićevih metoda koje je usavršio Aleksandar Vučić su: 1) batine, pretnje i zastrašivanje, proporcionalni rejtingu vladajuće stranke i njenog predsednika; 2) partijski *catch all* kao "državotvorna politika": Evropljanin po potrebi, rusofil iz navike, nacionalista u predizbornoj kampanji; 3) gušenje slobodnih medija i medijska propaganda opet po Staljinovoj: "Štampa je najoštrije i najjače oružje naše partije" – samo višestruko ojačanoj televizijom, tabloidima, internetom, sajtovima, portalima i društvenim mrežama; 4) "zavadi pa vladaj": posvećeno i strpljivo, neprekidno rasturanje opozicije preko svih mogućih kanala komunikacije, probitačnih predloga i ponuda poput "malog cenzusa"; 5) pravljenje omiljenog opozicionara "ima gori od mene" na ekstremnoj desnici, samo što je Vučićev politički otac Vojislav Šešelj u toj ulozi poslednjih »

Sistem je večit

Da bi sebi i drugima objasnili nemoć da u izborima pobede aktuelnog vlasnika sistema, Vučića uzdižu u beskrajne visine, pridaju mu moć koju on nema, čine ga sveprisutnim velikim bratom *urbi et orbi*, ne vide njegovu zastrašenost i ovakvom opozicijom

Foto: Media centar

Piše: **Srećko Mihailović**

Imidž naših (sve)moćnika (lidera, vođa, voždova) sa autentičnim ili pripisanim mesijanskim vizijama nalik je imidžu piramidalne štednje. Odjednom se pojavi, i to kad nam je najpotrebnija, i raste i raste nebu pod oblake. I svi se nadaju nekom dobitku, velikom. Piramida se goji od te nade, a sami nadežnici u piramidi priviđaju rajsku sreću. Eshatološki gledano, moguća je budućnost bez sadašnjosti ili sa bilo kojom sadašnjošću. Naš čovek, sve brojniji prekarni radnik, udavljen ovim *sada*, zastrašen neizvesnim *sutra*, u nemoći da dođe do kakvog-takvog i tek pomalo pristojnog života, najčešća je žrtva piramidalne štednje i svemoćnih spasilaca. I tako svojom nemoći i svojim nadeždama grade tu svemoć, a nikako da u tom graditeljstvu prepoznaju i delić svoje moći, ili, ipak *većinski*, prepoznaju. To prepoznavanje je osnova poistovećenja sa vođom i glavni razlog legitimacije koju daju vođi. Daju mu sve a ništa nemaju. [Neka mi oprosti Rade Drainac zbog skrnavljenja njegovog divnog stiha.]

Prekarni nadežnici, zapetljani u čeličnu mrežu svodnevne muke radi bilo kakvog života sebe i svojih, nemaju prostora za drukčije radnje osim tih egzistencijalnih. Saveti onih izvan mreže da *ropski umreženi* učine ovo i ono, zaista su krajnje cinični, a možda su i izraz slabovidosti.

Prekarni nadežnici optimalno prihvataju medijsku konstrukciju stvarnosti po ukusu Vožda. Pitanje je da li im je drukčija opcija uopšte dostupna s obzirom na funkcionalnu polupismenost i nepismenost, verifikovanu na 10 godina školovanja. Uostalom, samo taj tip (polu)nepismenosti omogućava zaključak po kojem su Potemkinova sela istinitija od stvarne stvarnosti i kao takva dovoljan razlog za glas poslat Voždu. Ali, da se razumemo, i navedeno jeste proizvod demokratske procedure, a znano je da je ona manje loša od drugih vladavina.

Ovoj velikoj grupi prekarizovanih apstinenata i birača treba dodati i "zaštićene podanike", koji za pruženu aktivnu lojalnost vladaru zauzvrat dobijaju izvesnu garanciju za ono što imaju i za socijalni status koji imaju, uz verovatnoću povećanja imanja i statusa. Aktivna lojalnost podrazumeva pored lične lojalnosti i lojalnosti porodice pa i familije, kao i dokazljivo nastojanje u obezbeđivanju lojalnosti drugih. Izvesno je da postoji prilična proporcionalnost između uspeha u prikupljanju dokazljive lojalnosti i napretka u imanju i statusu.

Razlika između nadežnih podanika i zaštićenih podanika je u obimu (neofeudalnog) klijentilizma. Nadežni podanici pružaju vladaru ličnu i porodičnu lojalnost, a zauzvrat dobijaju izvesnu sigurnost onoga što im je preostalo ili barem sigurnost da će im biti postepeno uzimano ono što imaju, kao i, što je bitnije, prostor za svakojaku nadeždu (nebitno što je ona manje-više eshatološkog karaktera). Zaštićeni podanici pak više daju

30 godina prilično potrošen i umoran, pa su u konkurenciji "nove", mlade snage, državni projekti Miša Vacić i Goran Davidović Firer; 6) pravljenje saradnika od protivnika i kažnjavanje svake vrste nelojalnosti, pokušaja pobune ili ucene, što će ovoga puta postići "malim cenzusom" (od 3 odsto) koji će mu omogućiti veće ili veliko čišćenje ne samo u SNS-u nego i među koalicionim partnerima.

BIĆE HAOS AKO NE OBEZBEDITE GLASOVE ZA VUČIĆA

Otkako Aleksandar Vučić upravlja Srbijom, nije bilo izbora koji nisu bili "sudbonosni" i "najteži", u kojima će se "svi ujediniti protiv Aleksandra Vučića". Aleksandar Vulin, ministar odbrane, u Pinkovom jutarnjem programu pre neki dan imao je čast i obavezu da upozori narod kako stoje stvari, jer ovo "neće biti laki izbori" i "ne sme biti opuštanja" jer bi se sve moglo završiti u krvavom scenariju, na ulicama. Objasnio je da su ovi izbori "borba za stabilnost" i da će oni koji su za bojkot u svoj rezultat uračunati sve koji ne izađu na izbore, a među kojima će biti, kaže, i oni koji nikad ne izlaze na izbore, oni koji žive u inostranstvu a nalaze se na biračkom spisku, pa i oni koji neće glasati za vladajuću stranku.

"I svako ko bude glasao protiv naše liste, odnosno za neku svoju listu, računaće ga kao svog", rekao je Vulin i upozorio: "Budu li imali i jedan glas više od nas, svi će se ujediniti protiv Aleksandra Vučića i naše liste ili će posle na ulicama govoriti kako je ovo nelegitimna vlast, hoćemo da je srušimo, pa ćemo imati scene iz Skoplja, Ukrajine, imaćemo sukobe na ulicama."

I ovde je uočljivo kako režim neprestano napada stranke koje su najavile bojkot, a ne one koje će ući u izbornu trku. Srđan Bogosavljević, konsultant Ipsos stratedžik marketinga, u razgovoru za "Vreme" kaže: "Iz istraživanja javnog mnjenja se ne vidi da se bilo ko percipi-

(ne samo svoju već i tuđu lojalnost), a više i dobijaju – pored sigurnosti onog što imaju i mesta koje zauzimaju, tu je realna nada u napredovanje. Davanje, pogotovo ekspanzivno davanje i podanika i vladara, povećava sigurnost i podanika i vladara.

I to tako ide, sve dok se ne iscrpe resursi zaštićenih podanika i samog vladara; ovi prvi više nemaju pogodnih za ucene, nestalo im i onih koje na drugi način mogu da primoraju na lojalnost, a vladar više nema čime da uzvrati lojalnost podanika, sve je zauzeto, iscrpljeno. I onda počinje rat između zaštićenih podanika. To je prilika za *mangupe u njihovim redovima* da počnu da rade svoj posao. Na vidiku je bežanija iz vladareve svite, a i onih na nižim mestima u hijerarhiji. I korona, nimbus, oreol, *image* vladara počinje da se kruni i urušava i da se to urušavanje ubrzava. I bude gotovo onako kako peva Ivan Gundulić: *Kolo od sreće uokoli / vrteći se ne pristaje: / tko bi gori, eto je doli, / a tko doli gori ustaje*. Ali nije baš tako, jer pravilo kaže: *Ko je doli, doli i ostaje*! Gori se uspinju oni koji su i bili tu negde u blizini palog vladara!

Vladar je tek glava koja nadvisuje površinu jednog sistema, glava koja nadgleda sve ispod sebe. Kontrola podređenih je proporcionalna priznatoj veličini Vožda. Opseg njegove moći određen je karakterom ove monogamije između Vožda i lojalnih potčinjenih partnera. Kao što je opštepoznato, Vožd je promenljiv, a sistem je večit.

Za domaću samoproglašenu opoziciju, naš Pedro se zove Aleksandar. Od Pedra ne vide šumu. Od Aleksandra ne vide sistem. Satanizacijom ga uzdižu. Aspiranti na vlasništvo nad sistemom ne mogu da vide sistem bez autopercepcije. Opsednuti su željenim vlasništvom, ali još više su opsednuti aktuelnim vlasnikom sistema. Vizir na njihovom oglavu ne dozvoljava im da vide bilo šta drugo osim Vučića. Da bi sebi i drugima objasnili nemoć da u izborima pobede aktuelnog vlasnika sistema, Vučića uzdižu u beskrajne visine, pridaju mu moć koju on nema, čine ga sveprisutnim velikim bratom *urbi et orbi*, ne vide njegovu zastrašenost i ovakvom opozicijom, maltene da mu pridaju osobine nadnaravnog bića. Po ovakvoj percepciji distribucije političke moći, ne razlikuju se bitnije, ne računajući vokabular, od prekarnih radnika, koji uzdizanjem svojih vlasnika objašnjavaju svoju nemoć da učine bilo šta, ne shvatajući da su uhvaćeni u mrežu iz koje ne mogu ako im je do života.

Što je Vučić veći to je manje pobediv; ako ga učinimo jedinim i najvećim, on postaje nepobediv, a čemu onda izbori ako ne možemo da pobedimo. Dakle, Vučić je Vučina, takoreći Golijat. S druge strane, opozicija ni nalik na Davida, mada su oni, sebi na svom ogledalu, mnogo veći. Gde je tu *kvaka 22*? Da li zaista od Golijata Vučine ne vide sistem ili se tek prave da ga ne vide, mada želju za vlasništvom nad sistemom ne prikrivaju, a i teško je to prikriti.

Vučiću se svi ispod njega udvaraju do neukusa. Čankoliz do čankoliza, laskavac do prišipetlje, trabant do brabonjka. Valjda valja u svakom trenu iskazivati lojalnost i podsetiti na sebe. Kad to gledate na te-ve ekranima, ne možete a da se ne setite Domanovića... Druga strana ovog puzavog dodvoravanja je Vučićeva priča o sebi i njegovo samovazdizanje svog lika i dela. To mu dođe kao overavanje onoga što pridvorice pričaju njemu i o njemu. Treća strana je fokusiranje opozicione politike na Vučićev lik i delo. To je druga overa ove gromade od vođe i konačna potvrda njegove veličine. Jer, "Da on nije toliko veliki, ne bi ga toliko olajavali".

Na kraju ne mogu a da ne kažem da se današnjom Srbijom bavio Radoje Domanović još pre sto godina. Tako on u *Mrtvom moru* piše o čudu nad čudima, o vladi koja osniva opoziciju i postavlja opozicionare: "Za vođu krajnje i oštre opozicije protiv današnjeg režima postavlja se taj i taj, s godišnjom platom..." Reklo bi se da smo već imali vladu koja radi protiv sebe: " vlada je već našla puta i načina da pokrene i jedan list protiv sebe..." Živa smejurija. I jedva prođe sto i nešto godina kad dobismo vlast koja radi protiv sebe. Osniva opoziciju, stvara joj uslove za izbornu pobedu i čak, ponekad, tuži samu sebe zbog učinjenih nepodopština. A tek ono sa štrajkom glađu... Sve u svemu, nije samo haos već i smejurija. E samo kad bi se nekom drugom dešavalo, a ne kao uvek, nama. ¶

ra kao ozbiljan protivnik sadašnje vlasti, tako da je teško da se tu nalazi inspiracija za napade na stranke bojkota. S druge strane, SzS je u nekim ranijim fazama imao 16% do 18% podrške birača, uz druge stranke koje su sada za bojkot to je činilo više od 20%, pa je jasno da bi ta ista opozicija, kao druga po snazi grupacija, imala šansu da raste i osvoji značajan broj mandata i time postane ozbiljan protivnik SNS-u. S vremenom i vrstom nastupa, pa i pozivom na bojkot, ova podrška se istopila, ali još uvek bi blok za bojkot u zbiru bio ubedljivo na drugom mestu – pa bi, po tome, ova grupacija bila najveći politički konkurent SNS-u."

Politički analitičar Cvijetin Milivojević je nedavno izjavio (izvor: Autonomija.rs) da su napadi režima na stranke koje su za bojkot nonsens. "Zašto se vodi rat protiv onih stranaka koje su najavile bojkot, a ne protiv onih koje najavljuju izlazak na izbore? Valjda su vam ove druge rivali, uzeće vam deo biračkog tela. Šta vas briga za one koji ne izlaze? Pa, dobro je što bojkotuju, imaćete vi više glasova na raspolaganju", kaže Milivojević. On pak tvrdi da nije samo SzS pod paljbom režima i režimskih medija: "I dan-danas posle osam godina vlasti, prva rečenica svakog poslanika SNS u Skupštini Srbije je ‚žuti ološ', ‚žuto preduzeće', ‚žuti režim koji nas je doveo...'" Cvijetin Milivojević veruje da ljudi koji su nedavno otvorili front u DS-u (preispitivanje članstva u SzS, komentara Boška Obradovića o Dragoljubu Mićunoviću, istupanje Demokratske omladine...) nisu pragmatično razmišljali i da je to i njima jasno.

Jedno je tumačenje da SNS napada tačno tamo gde ga najviše boli jer su im bojkot, prvo parlamenta, pa potom i najava bojkota izbora i godinu i kusur dana protesta po gradovima Srbije prilično pomrsili konce i navalili briselsku medijaciju na vrat. Šef SNS-a je i inače poznat po tome da ne čeka da neko "naraste" u ozbiljnog protivnika bilo u samoj partiji »

bilo izvan nje. Svako neistomišljeništvo, neslaganje i suprotstavljanje dosad je zatirano u semenu.

Drugo je tumačenje, blisko naprednjacima, da su im napadi na bojkotaše zgodni, ali ne zato što im bojkot stvarno predstavlja veliku pretnju. Objašnjenje je da tako vrše poseban pritisak na svoje aktiviste, članstvo i verovatno već zamoreno i zasićeno biračko telo, onako kako je Vulin baš i rekao da ne bi bilo opuštanja: "izbori neće biti laki". Da se ne bi dogodilo da članstvo izgubi ono što je dosad imalo, plus mali cenzus od tri odsto dodatnog gloženja, ukratko – moraće mnogo više da se potrude oko evidencije i realizacije kapilarnih glasova. "Meta naših napada bio je i Saša Janković kad nam je bilo od koristi da ga napadamo, a realna pretnja nikad nije bio. Gde je sad on, zna li neko?" pita jedan penzionisani naprednjak.

PRIMETNA JE ZASIĆENOST POLITIKOM: Srđan Bogosavljević
Foto: Media centar

BOTOVI IZ JUŽNOBANATSKOG OKRUGA

Koliki je uticaj režimskih medija na podizanje pažnje javnosti, pa onda i na birače u Srbiji, najbolje je moglo da se vidi za vreme velikog smoga i magle sredinom prošlog meseca kada su ljudi bili skoro potpuno neosetljivi na ono što vide ispred nosa i osećaju u svojim nozdrvama sve dok se tim povodom nije oglasio predsednik Srbije Aleksandar Vučić. Tek tada svetina je počela slobodno da kašlje, a zagađenost vazduha u Srbiji postala je tema.

Kad se govori o medijima, medijskim neslobodama i uticaju medija na birače u predizbornoj kampanji, obično se misli na štampu i TV. Pritom, ne bi trebalo da se zaobiđe uticaj interneta, koji je jedini medij čija upotreba raste, kaže Srđan Bogosavljević. "Mada je u ukupnom dosegu internet još uvek ispod televizije, po broju korisnika u jednom danu je stigao televiziju i sada je na oko 71 odsto, ili više od tri miliona punoletnih korisnika. Neki portali imaju izvanrednu posećenost. Penetracija pametnih telefona je čak 76%, a oni sa sobom donose olakšanu upotrebu interneta. Radio se oporavio, ali je izgubio informativni značaj, dok štampani mediji dramatično gube i tiraže i prosečan dnevni auditorijum", kaže Bogosavljević. Kao ilustraciju za svoju primedbu da je primetna zasićenost politikom, Bogosavljević navodi kako su nedeljom uveče na programu dve najpoznatije političke emisije na TV NovaS i na TV Pink ("Utisak nedelje" i "Hit tvit", prim.n) i dve zabavne emisije (na Prvoj i na RTS-u): "Gledanost zabavnih emisija u zbiru daleko prevazilazi zbir političkih emisija mereno ili prosečnim rejtingom (presečnim brojem gledalaca u svakom minutu), ili "ričom" (ukupnim brojem gledalaca koji su bar pogledali malo emisiju). Analiza svih ostalih medija, pa i interneta, pokazuje izvesnu zasićenost politikom. Devedesetih i početkom dvehiljaditih imali smo veliki broj pasioniranih pratilaca vesti, koji su se selili s kanala na kanal zbog vesti – to je sada mnogo ređe."

Bogosavljević upozorava da je od društvenih mreža Fejsbuk ubedljivo najposećeniji (64%) te da većina stranaka ima FB stranice, ali "meni se čini da mnogo više pažnje posvećuju Tviteru, koji ima malu penetraciju (oko 14%), kratku formu, i 'tvrdu' retoriku". Zanimljivo je da su Srbija i Grčka, dodaje, jedine dve evropske zemlje u kojima još postoji relativno visoko poverenje u vesti sa Interneta, što je pokazala velika Ipsosova anketa u većini država Evrope.

Da SNS ima najbolje organizovan "internet tim" od svih stranaka u Srbiji pohvalio se pre godinu i nešto stranački funkcioner Damir Zobenica, zadužen za stranačke botove. Čačanski portal Ozonpress preneo je da SNS ima 3.456 botova zaduženih da redovno ostavljaju komentare na portalima, sajtovima, FB stranicama. Za samo godinu dana botovi su napisali oko 10 miliona komentara na 201.717 objavljenih vesti. Samo u 24 sata, koji su prethodili sednici Izvršnog odbora, kroz sistem SNS-a prošlo je 1.147 vesti na koje su stranački botovi napravili više od 43.000 komentara, pohvalio se Zobenica. Saznali smo i da je vojvođanski ogranak SNS-a ubedljivo najbolji kad je reč o aktivnostima internet tima SNS-a tj. botova, a najbolji među najboljima su – botovi iz Južnobanatskog okruga. Za botove smo znali, lako ih je bilo prepoznati po jednostavnim i prizemnim komentarima, odavno se već licitira i o platama koje dobijaju za svoj mediokritetski posao. Nismo samo znali da je SNS tako ponosan na svoje botove. Jer, nije ovde reč o nekim suvislim, polemike vrednim, argumentovanim komentarima, koji pod plaštom objektivnosti i kritičnosti zapravo brane poteze političke stranke na vlasti i njenog predsednika, nego o dva, tri reda neukih pohvala upućenih predsedniku i isto toliko redova uvreda upućenih neistomišljenicima.

Nismo uspeli da dođemo do nekog egzaktnijeg podatka o tome koliki je i kakav uticaj SNS botova na birače u Srbiji. Ali Demostatovo istraživanje u jesen 2018. godine na pitanja: Šta čovek treba da ima da bi se zaposlio? Koje uslove treba da ispuni? Šta je potrebnije: kompetencije ili partijska podobnost? – pokazalo je kako polovina ispitanika (48%) smatra da put do radnog mesta vodi preko članstva u nekoj od vladajućih partija, a druga polovina (52%) put vidi u kompetencijama onih koji traže posao. Pritom, četvrtina od ovih ispitanika koji navode kompetencije vezuje ih za dobre ocene tokom školovanja, a tri četvrtine za vrednoću i sposobnost kandidata za zaposlenje. Svaki sedmi ispitanik vidi dobre školske ocene kao put do radnog mesta.

Treba ovde podsetiti da je Srbija prva zemlja u Evropi po broju funkcionalno nepismenih, u kojoj više od milion ljudi nema ni osnovnu školu. Hiljade mladih i obrazovanih ljudi svakog meseca odlaze iz zemlje da se nikad ne vrate. U tim podacima možda treba tražiti i odgovor na pitanje o uticaju botovskih komentara na birače u Srbiji. ¶

ZORA DRČELIĆ

OTP banka Srbija

Da li kartice za plaćanje postaju ili jesu prošlost?

Koliko nam mobilni telefon zaista treba, najbolje osetimo kada negde krenemo bez punjača i procenat baterije vremenom opada. U tom trenutku zamišljamo šta sve nećemo moći da uradimo kada naš prijatelj prestane da radi. Mlađa populacija tada vidi prekid svake komunikacije i postovanja na socijalnim mrežama dok drugi korisnici brinu o plaćanju parkinga SMS porukom, pristupu mobilnom bankarstvu, fotoaparatu koji treba da zabeleži radost... **Broj funkcionalnosti koje naš pametni prijatelj podržava svakodnevno raste, pruža nam nove pogodnosti i komfor, a do pre manje od dve decenije njegov vrhunac bila je nova melodija zvona.**

OTP banka nastoji da svojim korisnicima pruži budućnost zbog čega su naši razvojni timovi fokusirani na inovacije i tehnologije koje tek počinju da se koriste. **Iskustvo plaćanja telefonom na bilo kom prodajnom mestu koje prihvata platne kartice pruža naša mCard usluga.** Bez potrebe da korisnik otvara novčanik i traži odgovarajuću platnu karticu ili odgovarajući iznos u kešu – dovoljno je samo da prisloni telefon na POS terminal prodajnog mesta i plaćanje je već izvršeno. Dok se račun štampa, korisnik zadovoljan brzinom i transparentnošću napušta prodajno mesto znajući da u njegovom telefonu sada ima novu omiljenu funkciju.

Početkom prošle godine mCard usluga OTP banke je omogućena svim korisnicima Android telefona, a u toku ove godine planiramo da omogućimo digitalizaciju platnih kartica naše banke u Apple Pay novčaniku za korisnike iOS uređaja. **Broj naših klijenata koji je upotrebu fizičke platne kartice zamenio virtuelnom, toliko brzo raste da se pitam hoće li realna plastika postati samo backup kada baterija telefona "iscuri".**

Ova usluga osim plaćanja pruža još mogućnosti: pregled poslednjih pet transakcija, preostalo raspoloživo stanje na računu vezanom za tu karticu, iznos za koji je račun zadužen (što je važno kod kupovine u inostranstvu gde postoje kursne razlike). Korsničko iskustvo je slično kao kod beskontaktnih kartica jer PIN nije potreban do 3000 RSD za MasterCard platne kartice (za VISA platne kartice limit bez PINa je 4000 RSD). Ono najvažnije je da je mCard usluga upravo najbezbedniji način plaćanja. **Kada korisnik prisloni telefon na POS terminal prodajnog mesta, niko ne vidi broj platne kartice kao što je to slučaj sa realnom fizičkom karticom,** već trgovac dobija jednokratni token. Tada token stiže do MasterCard MDES servisa, koji prepoznaje o čemu je reč i detokenizuje karticu pre nego pošalje upit našoj banci "da li je kartica aktivna i da li ima dovoljno sredstava". Na ovaj način trgovac nikada ne može zloupotrebiti korisnikovu platnu karticu. U mCard digitalnom novčaniku, banka korisniku dodeljuje 10 tokena za različite kupovine i dopunjava ih novim kada je korisnik online (ima internet konekciju). U situaciji u kojoj korisnik mora da potvrdi transakciju PIN-om, tada unosi PIN za logovanje u m-bank aplikaciju, što dodatno olakšava stvar jer ne mora da pamti još jedan novi PIN.

Pored plaćanja mCard digitalnim novčanikom, značajno raste i broj kupovina na internetu. Funkcionalnost card on file pamti podatke sa kartice ako se kupovina obavlja više puta na istom web shopu, ali prema mom mišljenju ova funkcionalnost će biti potpuna tek kada se uvede tokenizacija za trgovce, jer će tada online trgovac čuvati token umesto pravog broja kartice.

Bezbedno, jednostavno, transparentno – to su korisnici priželjkivali u svakoj anketi o platnim karticama, zato pogledajte još jednom u vaš telefon, jer mCard može biti odmah tu. ¶

VLADIMIR DORNIK

Menadžer digitalnih kanala OTP banka Srbija

Vodeća bankarska institucija

OTP Grupa je u septembru 2019. godine uspešno realizovala kupovinu banke Societe Generale Srbija, koja od tada posluje kao OTP banka Srbija. Spajanjem OTP i Vojvođanske banke koje je planirano za 2021. godinu, Grupa nastavlja da jača svoju tržišnu poziciju u Srbiji. Tada se očekuje i stvaranje vodeće bankarske institucije na srpskom tržištu po visini aktive, broju ekspozitura i portfoliju kredita i depozita.

Stvaranje poluboga postao Sveti Sava

Bilo je to pre šest godina, početkom februara 2014, kada je švajcarski dnevni list "Noje cirher cajtung" doneo tekst sa naslovom "Kult ličnosti jakog čoveka Srbije". U tekstu je pisalo da se tadašnji potpredsednik Vlade Aleksandar Vučić "prezentira kao vizionarski vođa", da su gledaoci pratili "kako Vučić na ledenoj hladnoći i bez kape svojeručno oslobađa vozače iz zavejanih vozila", te da su, dan kasnije, "srpski bulevarski listovi bliski Vladi pisali kako Vučić oslobađa decu iz snega".

Setimo se, reč je o predstavi iz Feketića, kada je Vučić, ničim izazvan, pred kamerama nosio dete kroz dubok sneg, "spasavajući" ga iz zavejane kolone, uprkos činjenici da su sve nadležne službe već bile spremne da reaguju i da je Vučićev performans mogao samo da zasmeta i uspori proces. Setimo se još nečega: Feketić se zbio pre donetog paketa novih medijskih zakona nakon kojih je država strateški izašla iz medija, a u njih strateški uleteo SNS, od najmanjih, lokalnih, do, na kraju, najvećih – televizija sa nacionalnom frekvencijom.

Pa opet, i pre nego što su ih "radoice" kupile, mediji su i te kako bili spremni: kamere su pomno propratile insceniran pseudodogađaj u kojem Vučić nikakvog razloga nije imao da učestvuje, osim onog, očito najvažnijeg – da ispadne heroj pred tadašnje martovske parlamentarne izbore.

"OBOŽAVANJE DO IMBECILNOSTI" PO KOMANDI: Miting SNS-a

SUPERMEN

Paralelno sa medijskim pumpanjem herojstva ("Dečak koga je Vučić spasao je Albanac!", "Iskočio je iz helikoptera i potrčao u pomoć ljudima! Nikome ništa nije rekao, a dok smo se mi snašli, on je već nosio promrzlog dečaka", glasili su hvalospevi), ono što je kasnije postalo poznato kao "SNS internet tim" munjevito je skidalo sa interneta sve verzije šaljivog klipa iz Feketića.

I tako, počelo je ubrzano kalemljenje ovog drugog Vučića – Supermena – na već stvorenu medijsku sliku onog tihog, pretećeg, nepotkupljivog, nepokolebljivog borca za pravdu i istinu, koji hapsi nemilice i ne boji se nikoga.

Godinu dana nakon Feketića, stvari su bile sasvim jasne.

"On je hrabar, energičan i svestan svog cilja. Beskompromisno se bori protiv zlikovaca, protiv kriminalaca, protiv korumpiranih političara i drugih koji štete narodu. On je ugrožen sa svih strana, ali ne popušta ni milimetar. Spreman je da žrtvuje život za dobrobit Srbije. On je prijatelj i partner Zapada i Istoka, Severa i Juga. On je Aleksandar Vučić, premijer Srbije", pisao je berlinski "Tagescajtung" u januaru 2015, uz ovakav nastavak:

"Takva slika o premijeru Srbije formira se ako se ne čitaju retki kritički listovi sa smešnim tiražom ili internet stranice iz Srbije. Uzalud se njihovi autori bune protiv autokratskog režima i nepotizma, i upozoravaju na populizam, diletantizam i represiju. Mejnstrim mediji svemu tome daju doprinos: onaj ko kritikuje Vučića automatski biva okvalifikovan kao neprijatelj države, kao neko koga plaća mafija, okrvavljeni tajkuni ili inostranstvo koje

ili kako je Vučić

Nije u tome ključna stvar, iako je jasno da predsedniku Srbije Vučiću strahovito nedostaje onaj neko ko ide iza njega i šapuće mu "seti se, ti si samo čovek". Na ključnu stvar će institucije morati da misle i po njoj da delaju, naravno, nakon oslobođenja

Foto: Marija Janković

kritikuje Srbiju s ciljem da smeni Vučića i destabilizuje zemlju." (citat sa portala Dojče velea na srpskom)

POLTRONI

A pet godina kasnije, u neuporedivo goroj medijskoj situaciji, oba ova Vučića – i neustrašivi borac protiv korupcije i natčovek koji sa smrtnicima nema dodirnih tačaka – "napumpana" su do nivoa karikature. Karikatura bi, po definiciji, trebalo da bude prenaglašeno prikazivanje određenih osobina i događaja. U Srbiji, međutim, situacija je takva da već godinama Koraksove i Petričićeve karikature savršeno ocrtavaju realnost – karikatura ovakve zbilje zapravo i nije moguća.

Za ovo iskrivljavanje realnosti do nivoa karikature su – osim samog Vučića, naravno – zaslužni kako pomenuti mnogobrojni mediji tako i bliže i dalje Vučićevo okruženje, koje se takmiči među sobom ko će voði da udeli što veći kompliment.

Nedavno je Goran Vesić postavio novi hvale vredan rezultat u ovoj disciplini, kada je izjavio da se danas Srbija nalazi "pod istim ili ne manjim iskušenjima nego Srbija Svetog Save", a da Vučić vodi "Savinu diplomatiju". "Kao što je Sava u ranom srednjem veku uspeo da dođe i do egipatskog dvora tako danas i predsednik Vučić budućnost Srbije osigurava stalnim kontaktima sa najvažnijim zvaničnicima Kine, Sjedinjenih Država, Rusije, Nemačke i Francuske, saradnjom sa susedima", napisao je zamenik gradonačelnika Beograda na svom Fejsbuk nalogu.

Vesić je tako ne samo uspeo da Svetog Savu – koji je, prema predanju, mirio zavađenu braću i širio mudrost u narodu – uporedi sa Aleksandrom Vučićem, koji već nekoliko decenija malo šta radi izuzev što širi neistine i uspešno huška i raspiruje mržnju između "nas" i "njih" (pri čemu su i "mi" i "oni" promenljive kategorije), i deluje da je u disciplini ulizivanja voði uspeo da sa trona skine do sada neprikosnovenog Zorana Babića.

Podsetimo, Babić je u aprilu 2015. izjavio da se Vučiću divi "fizički i mentalno i bilo kako", jer je on, Vučić, izrazito dugo sedeo u skupštinskoj klupi bez odlaska u toalet.

IZJAVE LJUBAVI

Portal "Istinomer" već čitav niz godina sakuplja ovakve "babićizme" i izlive ničim izazvane nežnosti prema liku i delu Aleksandra Vučića. Iz bogate arhive ocrtava se Vučićev brižljivo građen svemoćni lik:

On je najveći vizionar, najveći čuvar srpske tradicije i ognjišta (Bojana Radaković, članica Glavnog odbora SNS-a), "mnogo bolji čovek od mene" (Aleksandar Vulin), poslednji bastion odbrane Republike Srbije (Maja Gojković), naš adut i rešenje svih problema (Zoran Đorđević), čovek ogromne snage, volje, hrabrosti, pravi vizionar i borac (Irena Vujović), osećalo se nekako da njegov duh lebdi nad Marakanom (Zvezdan Terzić), jedini čovek koji ide tamo gde je najteže i kome ljudi veruju (voditeljka TV Pinka)...

Sa njim na vlasti svaki građanin ima budućnost (Milenko Jovanov), on je veliki sprski državnik, veliki srpski reformator, motor modernizacije Republike Srbije, a iznad svega veliki srpski patriota i rodoljub, za razliku od ovih iz Saveza za Srbiju, a ujedno i poslednji i jedini slobodni lider u Evropi (Marko Atlagić), čovek koji svakodnevno bolje zna i ima uvid u rad svakog od nas pojedinačno nego mi sami (Zoran Babić), arhitekta je diplomatskog preokreta bez presedana (Marko Đurić), nezamenjiv lider, poželimo mu da dobije Nobelovu nagradu za mir (Nebojša Bakarec), on je svake godine neki drugi, zreliji i snažniji (Jelena Trivan).

Daleko od toga da se ovim hvalama – kojih se ne bi postideo ni lider Severne Koreje – iscrpljuje doprinos Vučićevih saradnika u izgradnji kulta ličnosti (svi naredni citati su preuzeti sa "Istinomera"):

– "Navijač sam Partizana, ali kad vidim da Vujošević napada Vučića, siguran sam da je Vučić u pravu." (Nebojša Stefanović)

– "Hram Svetog Save je došao pred završetak i to je upravo delo ove vlasti. To je delo, ako ćemo da kažemo i personalizovano i lično da vežemo, delo i predsednika Aleksandra Vučića." (Srbislav Filipović)

– "Danas imamo zaista pred sobom jedno autorsko delo za koje, pre svega, ne treba reći da je literarni rad, jer neko ko je »

SAN SVAKOG NAPREDNJAKA: N. Stefanović u zagrljaju A. Vučića Foto: Tanjug / Sava Radovanović

pisao autorsko delo i ko je na ovakav sistematični način uradio 250 strana, u skraćenoj verziji 67, može slobodno da kaže da ima osobine naučnog rada." (Aleksandra Tomić, o ekspozeu Aleksandra Vučića)

– "Ekspoze predsednika Vlade Aleksandra Vučića je najtransparentniji, najsveobuhvatniji, najpreciznji i najveći, 206 strana skraćena verzija i najbolji od sva prethodna 73 ekspozea predsednika Vlada Srbije počevši od prvog predsednika Vlade moderne Srbije Prote Matije Nenadovića 1805. godine do danas, uključujući i ekspoze predsednika Vučića iz 2014. godine koji je imao 86 strana." (Marko Atlagić)

– "Recimo, udžbenik istorije i svaka čitanka, po meni, morala bi da ima u svom sastavu govor predsednika države koji je održao 24. u Aleksincu, jer je to jedan istorijski govor koji je na pravo mesto postavio Srbiju." (Ljubiša Stojmirović)

– "Ako ste pametni, vi gledate, slušate i učite od njega. Posebno u politici, nema boljeg učitelja na svetu od Aleksandra Vučića." (Ana Brnabić)

– "Lako je predvideti putinovsku budućnost Vučiću i nadati se da će Srbiju ustrojiti što približnije kineskom modelu. Nezamenjiv lider, srećom, mlad je." (Nebojša Bakarec)

– "Nije (Srbija) u svojoj istoriji, od svog postojanja imala boljeg vladara, predsednika. Njemu bi se divili, pravo da vam kažem, i car Lazar, i Karađorđe, i Miloš Veliki, čija će imena za vjeki vjekova biti utkana u nove auto-puteve. (...) Zašto bi se Lazar, Karađorđe i Miloš ponosili Aleksandrom Vučićem? Zato što bi on u njihovo vreme bio ravan njima, ali je pitanje da li bi oni u današnjim turbulentnim vremenima kakva su mogli da se mere sa njim." (Lepomir Ivković)

– "To je volja naroda i boga." (Vladimir Đukanović, na pitanje kako komentariše istraživanje koje je pokazalo da je predsednik popularniji od crkve i vojske)

– "Ja, kao njegov prijatelj, vidim koliko se muči. Vidim koliko mu je u životu teško, zato što pokušava da uradi nešto što niko ne podržava, što će svi mrzeti, a jedino je dobro za našu zemlju." (Nebojša Stefanović)

UBRZANJE

Naravno, jasno je ko je generator svih ovih čestitki, želja i pozdrava. Setimo se ko je 2015. "ubeđivao" svoju stranku da mu ne prave mitinge podrške, e da bi početkom 2019. sam sebi počeo da organizuje mitinge podrške u kampanji "Budućnost Srbije".

Setimo se i ko se neprestano hvali da najviše radi, najmanje spava i da ne može da jede šnicle od briga koje ga muče zbog napretka Srbije. Čak, u poslednjoj epizodi serijala "upoznajmo vođu da bismo ga više voleli", Vučić je novinarki tabloida "Alo", koja ga je pratila u helikopteru dok je išao zavičajnim stazama ka Čipuljiću, rekao sledeće: "Nikada ne pijem vodu. Volim ponekad da popijem vino i uglavnom pijem čaj." No, od 2017. i predsedničkih izbora, deluje da je izgradnja kulta ličnosti "najvećeg vizionara" i "nezamenljivog lidera" ubačena u veću brzinu. Setimo se Vulinove inicijative da se fotografije "vrhovnog komandanta", kako on naziva Vučića, postave u službene prostorije.

Tu ideju su oberučke prihvatili Ana Brnabić i Mladen Šarčević, jer "treba nastaviti jačanje kulta nacionalnih simbola države", a Vulin je, kako je "Vreme" pisalo (broj 1391), i naredio da mu se dostavi potreban broj ramova i Vučićevih fotografija, e da bi posle, kada je ta informacija izašla u javnost, vojna policija istraživala ko je Vulinovu naredbu dostavio medijima. Nikom posle nije bilo čudno kada je u decembru 2017. u zbornici srednje škole "Nikola Tesla" u Kostolcu usnimljena fotografija Aleksandra Vučića. Kako je pisao "Insajder", direktor je izjavio da je on to postavio na svoju ruku, "zbog kulta državnosti".

Ovo ubrzavanje i forsiranje "Tita u iskrivljenom ogledalu" samo je nadogradnja izjava iz 2014. i 2016. godine – kada je Vučić izjavljivao da smo imali "više spoljnopolitičkih aktivnosti nego Josip Broz u najboljih pet godina velike Jugoslavije", da je Srbija danas "uvažavana i poštovana više nego Titova Jugoslavija", te da je Vlada Srbije "u protekle dve do tri godine uradila onoliko koliko svojevremeno i Josip Broz Tito u bivšoj Jugoslaviji".

Poput novog "najvećeg sina naših naroda i narodnosti", deca ga dočekuju u narodnoj nošnji, nude ga hlebom i solju, prave mu se vojno-policijske parade, on ima bezbrojna "obraćanja narodu", a RTS i druge televizije u višečasovnim prenosima prate Vučićeva razna otvaranja fabrika i deonica auto-puteva. "Vrhovni komandant" razume i poštuje običnog čoveka, pa tako malo-malo ruča ili večera sa radnicima, fotografiše se za šivaćom mašinom, sportisti mu poklanjaju zlatne medalje, on dan pred utakmicu vizionarski poziva fudbalera Crvene zvezde koji će dati odlučujući gol u Ligi šampiona ("rekao sam mu, 'sine, daj gol'"), "nenajavljeno" dolazi u kasarnu gde jede pasulj sa vojnicima i gde ga čeka ceo vojni vrh sa medijima.

Imao je ne jednu, nego dve inauguracije (na potonjoj je, u direktnom prenosu RTS-a, kao kakav afrički car dočekivao brojne goste iz zemlje i sveta), Pink snima emisije u kojima su u studiju okačeni veliki posteri Putina, Merkelove i Vučića (kao nekad ogromni plakati na Domu sindikata Marksa, Lenjina i Tita), usred epidemije gripa ulazi bez maske na dečje onkološko odeljenje, pa posle, kad javnost zgroženo reaguje, dete koje je Vučić posetio daje izjavu da je ono samo tražilo da ga poseti predsednik, "zato jer ga volim"...

VOĐA SA LJUDSKIM LIKOM

I dalje je to natčovek, koji trpi najteže pritiske, kome ipak niko ne sme da

se usudi da "izdaje naloge i naređenja", i "ne postoji svetski ambasador ili zvaničnik koji može da mi lupa na vrata i da ih otvara nogom, kao što su to nekada radili". No, paralelno, postoji i težnja da se "vrhovnom komandantu" da i ljudski lik – Vučić je za ove prilike ponešto krut i ne zanimaju ga baš ovozemaljske stvari, ali je ujedno pravedan, odlučan i ispravan. U tu svrhu, intervjuišu se njegovi drugovi iz vojske, komšije i rodbina iz Čipuljića, koji svi odreda govore da je bio "nestašan", ali i nepopustljiv i uporan, gostuje u predizbornim emisijama sa sopstvenim roditeljima gde ispravlja rođenu majku u tome koliko je bio težak kada se rodio, vozi polovnu "škodu", ne zna šta je selfi, ima "prepotopski" mobilni telefon, poput Tita beži svom obezbeđenju, a i kao beba je "izbegao ustašku kamu"...

Dodatno, majka Angelina u intervjuima govori da je bio izuzetan u školi, da je prevazišao drugu decu iz razreda, da je čitao sve što nađe, da je još kao mali crtao mape, "baš kao što je pre nekoliko dana crtao puteve koji će biti izgrađeni", da je bio odličan student ("Kada je bio mlad, uči po celu noć, ujutru se istušira, malo više 'Ale, ale, Zvezda' i krene na ispit"), ali i da je otac Anđelko tukao i njega i Andreja ("bio je i kaiš, ali to manje boli") nakon što bi oni učestvovali u tučama na fudbalskim utakmicama.

Mogli bi ovako još dugo da se nabrajaju doživljaji Aleksandra Vučića. Sva je prilika da će materijala biti i ubuduće, jer nema razloga za sumnju da će se ovaj trend naprasno prekinuti. Iz tog ugla možda treba očekivati i neke obrade popularnih tema, da je mali Aleksandar krišom pojeo, ako ne baš svinjsku glavu, a ono barem komad slanine sa tavana. No, sve je to manje-više stil. Vučić je kult ličnosti gradio tako što je proždrao sve institucije i sebi uzeo sva njihova ovlašćenja. Kao što smo videli, to sve ide potpuno sinhronizovano – eto, nedavno je državni sekretar u Ministarstvu pravde Radomir Ilić izjavio da Ustav treba da se menja kako bi pravosuđe dobilo "eksternu kontrolu", te da bi Vučić trebalo da postavlja i tužioce i sudije, što je Vučić, naravno, spremno odbio.

Međutim, nije u tome ključna stvar, iako je jasno da Vučiću strahovito nedostaje onaj neko ko ide iza njega i šapuće mu "seti se, ti si samo čovek". Na ključnu stvar će institucije morati da misle i po njoj da delaju, naravno, nakon oslobođenja ("zarobljena država"). Notorna je tvrdnja da se prostor za korupciju u nekoj državi širi kad god se administraciji povećavaju diskrecione odluke i omogućavaju zaobilaženje pravila. E sad, pitanje za nadležne glasi: ako u jednoj državi postoji pojedinac koji, ako hoće, može diskreciono da odlučuje bukvalno o svemu, od toga gde će da ide kanalizacija u selu Rakovac kod Bujanovačke banje (vidi "Vreme" 1467), do poslova vrednih na stotine miliona evra (na primer, da li će Telekom biti prodat ili neće) – koliki li je onda prostor za korupciju omogućio jedan takav polubog? ¶

RADMILO MARKOVIĆ

Portret savremenika:
Zoran Đorđević, ministar u Vladi Srbije

Ministar za gafove i propuste

Njegov se resor bavi radom, a radnici ga ne zanimaju, ni živi ni mrtvi. Zatim je tu zapošljavanje, a žmuri na iskorišćavanje indijskih radnika u Srbiji. U nazivu ministarstva stoji i da je ono zaduženo za socijalna i boračka pitanja. Porodilje primaju par stotina dinara, a veterani protestuju pod šatorima u Pionirskom parku u Beogradu

Nije teško zamisliti da Aleksandar Vučić u naletu strasti uzme i raspiše neki konkurs za najlošijeg ministra u vladi Ane Brnabić. Konkurencija je jaka, pa je teško naslutiti ko bi pobedio, ali ministar za rad, zapošljavanje, socijalna i boračka pitanja Zoran Đorđević sigurno bi ušao u uži izbor.

Samo u protekloj nedelji ministar za mnogo toga, istakao se dva puta, bacivši u transcedentno stanje svakog ko je iole pokušao da razume šta Zoran Đorđević priča. Prvo je na konferenciji za novinare izjavio da njegovo ministarstvo više neće odgovarati novinarima kada je reč o pojedinačnim slučajevima – bilo povreda, bilo smrtnih slučajeva na radu. Potom je došao na Radioteleviziju Srbije da lista štampu te se očitovao povodom manjka radne snage i "odliva mozgova", objasnivši nam da se na Zapadu ne živi bolje nego u Srbiji.

OVDE JE BOLJI PROVOD

"Tamo plate nisu dosta veće, život je mnogo puta skuplji nego u Srbiji, kvalitet života nije mnogo veći, sve što zarade potroše na život", rekao je Đorđević. Plate nisu veće...

Čak i u poluraspaloj Grčkoj, jednoj od ekonomski najranjivijih članica EU, postoji posprdan naziv "generacija 700 evra", a odnosi se na mlade koji uprkos visokom obrazovanju ne mogu da nađu poslove gde je zarada veća od minimalne. Dakle, u Grčkoj je minimalac 700 evra. Ministar Đorđević sanja Srbiju sa prosečnom platom od 900. Podaci Demostata pokazuju da je u Velikoj Britaniji prosečna neto plata 1990 evra, Francuskoj 2157, Nemačkoj 2271, Italiji 1758, Austriji 2324, Danskoj 3270 evra... U nekima od ovih zemalja troškovi života jesu višestruko veći nego u Srbiji, ali ne u svim i ne svi troškovi. Stanarine su svuda veće, ali nedavna odluka grada Berlina da ograniči stanarine na 9 evra po kvadratnom metru svrstava ovaj grad u jeftinije od Beograda i Novog Sada. Higijenska sredstva, kućna hemija, kozmetika, povrće i skoro sve namirnice osim mesa i proizvoda od brašna u čitavoj Nemačkoj jeftiniji su nego u Srbiji, a Nemačka je visoko decentralizovana i cene se drastično razlikuju od pokrajine do pokrajine. I sve je to u redu, znamo zašto je tako i zašto je standard viši, ali nemojte nas lagati da je tamo jad i čemer.

Naravno, Đorđević nije mogao da bekne o životu tamo negde, a da ne upadne u klasičan stereotip o ovdašnjoj toplini i (aman, dokle više) društvenom životu: "Mi smo najlepša zemlja na svetu, imamo društveni život koji ne postoji nigde, cena života je niža, kvalitet života raste iz dana u dan, već sada je na zadovoljavajućem nivou." Uvek je važno pomenuti društveni život u Srbiji, prijatelje, jarane i kumove kakvih nema nigde na svetu. Nema veze što se društveni život ne jede, ne plaća račune, ne obezbeđuje bezbrižnu starost. Skoro kao u onom vicu gde pokojnika ubeđuju da odabere pakao jer je tamo bolji provod.

TRIPL VIN

No, provod je jedno, a povod drugo, iako na prvi pogled razliku čini samo jedno slovo. Zašto je, dakle, ministar

Foto: Tanjug / Dragan Kujundžić

Đorđević sve ovo ispričao na RTS-u? Srbija je, naime, obustavila odlazak medicinskih radnika u Nemačku, a naredni korak će biti raskidanje ugovora sa ovom zemljom o zapošljavanju medicinskog kadra. Reč je o projektu Tripl vin (Triple Win) i sporazumu koji Srbija ima sa Nemačkom od 2013. godine. Projekat sprovode nemačka Agencija za zapošljavanje, srpska Nacionalna služba za zapošljavanje i Nemačka organizacija za saradnju (GIZ). Cilj je da nadomesti nedostatak medicinskih sestara u Nemačkoj zapošljavajući radnike iz zemalja u kojima ih ima više nego što je potrebno. Problem je što u Srbiji nema viška zdravstvenih radnika, ali smo suočeni sa ozbiljnim odlivom u Nemačku, koja je od početka ove godine dodatno liberalizovala uslove za useljenje i izdavanje radnih dozvola.

Zato je Srbija rešila da obustavi odlazak medicinskih radnika, tvrdi Đorđević, nudeći, umesto dobrih uslova za rad i dostojanstvene plate – bogat društveni život. Da li će to zaustaviti odlazak medicinara? Naravno da neće, svestan je toga i Đorđević. Prema njegovim rečima, Srbija ne može da zaustavi ljude da odu, ali "postoje legalni načini": "Ukoliko se odluče na to, mi njih ne zaustavljamo, ali bi bilo dobro da se prijave kako bi država mogla da garantuje za njihova prava. Videli ste da smo na Malti reagovali kao vlada, poštujemo njihovu odluku da odu tamo, ali tražimo od organa Malte da poštuju njihova prava."

Ministar je ovom izjavom zapravo poturio tezu da ljudi koji odlaze na rad u druge zemlje to čine ilegalno. Kao olakšavajuću okolnost uzećemo mu da verovatno nije bio svestan šta implicira ovim rečima, iako treba razmisliti da li je odsustvo svesti o posledicama izjava za jednog ministra olakšavajuća ili otežavajuća okolnost.

A Đorđevićeve izjave su i do sada bivale u najmanju ruku čudne. Podsetimo, u decembru prošle godine, došlo je do kašnjenja isplate dečijih i roditeljskih dodataka i sve do 26. decembra kad mu je predsednik Srbije javno zapretio smenom, Đorđević se nije oglašavao. A kad se konačno oglasio, bolje da nije: "Dobio sam direktno naređenje predsednika da isplata mora biti izvršena u rokovima koje predviđa zakon. Zbog sistemskih problema došlo je do otežane isplate dečijeg i roditeljskog dodatka. Problem je rešen, o čemu sam odmah obavestio predsednika Aleksandra Vučića." U sistemu koji je trenutno na vlasti, ako je čoveku iole stalo do reda i zakona, svaki čas ima potrebu da vikne: čekajte, stanite, ne ide to tako...

Prvo, kako može predsednik države da preti smenom ministru u vladi? To je posao premijerke Ane Brnabić, koja je u ovom konkretnom slučaju ostala potpuno nema. Drugo, još nije izmišljen pridev koji može dovoljno snažno da dočara koliko je nenormalna situacija u kojoj ministra neko podseća da mora da poštuje zakon. Treće, kao da sve u vezi sa kašnjenjem tih isplata nije naopako, javlja se Đorđević da se pohvali, ali ne da je uspeo da reši "sistemski problem", nego da je "dobio direktno naređenje predsednika".

Tako je, dakle, govorio Đorđević pred Novu godinu kad je malo okasnila isplata dečijih i roditeljskih dodataka. Međutim, taj čovek izgleda da pravi gafove svaki put kad se oglasi. Ne smemo mu zaboraviti izjave o Zakonu o finansijskoj podršci porodici sa decom, koji je stupio na snagu u julu 2018. godine. Taj je zakon i dalje na snazi, a ostaće upisan u istoriju nepočinstava ove vlasti po tome što su porodilje dobijale naknade od neverovatnih 300 dinara, bruto. Ministar je tada izveo neku čudnu matematiku po kojoj su, u vreme prošlog zakona, fiktivno zaposlene trudnice oštetile budžet Srbije za osam miliona evra. Ovo zahteva temeljno objašnjenje: nije nikakva tajna da su brojne firme zapošljavale trudnice, omogućivši im da iz svog džepa plaćaju poreze i doprinose na zarade koje im nikada nisu bile zaista isplaćivane, jer nikada nisu zaista ni radile. Ali, bez obzira na ovakvu praksu koja možda izgleda mutno – štete nema. I Penzijsko-invalidski fond i Republički fond za zdravstveno osiguranje dobili su od ovih žena ono što državi sleduje, samo što su one to same plaćale kako bi imale porodiljske naknade. Odnekud su imale taj novac, najčešće od uštedevine, pozajmice ili plate partnera i članova porodice, od nečije zarade na koju su doprinosi već jednom plaćeni. Dakle, državni budžet ne da nije bio oštećen, nego se u njega slivalo više novca nego u slučaju da firme nisu fiktivno zapošljavale trudnice. Kad su se porodile i htele da povrate novac (solidarni fondovi tome i služe), dogodio im se Zakon o finansijskoj podršci porodici sa decom, koji im se već svojim nazivom slatko nasmejao u lice.

Kad smo već kod Đorđevića i žena, nije fer ni prema ženama ni prema ministru da izostavimo njegov najveći hit, citat Jovana Dučića povodom Dana žena, 8. marta 2018: "Žena ne zna da poštuje nego da voli, ženi ne treba ni da je vi poštujete nego da je volite, poštovanje za njih znači odsustvo svake ljubavi, nešto hladno, iz glave, a ne nešto preosećajno iz duše... Sve žene vole bogataše, jer je žena uvek sirota. Pametnih se boje... Ona uvek podlegne jačem, a ne lepšem i umnijem, ni boljem i milijem."

Kao što rekosmo, izgleda da Zoran Đorđević često nije svestan šta izgovara, pa da skratimo, citirajući Dučića, rekao je da »

Ne gubite vreme.

Čitajte ono što je bitno.

www.vreme.com

žene ne zaslužuju poštovanje, da ne koriste glavu, da jure bogate i fizički jače, a ne lepše i pametnije muškarce. I sve to na Osmi mart. Nakon što je reagovalo Koordinaciono telo za rodnu ravnopravnost kojim rukovodi potpredsednica Vlade Zorana Mihajlović (i s kojom Đorđević ima istoriju sukoba baš oko "ženskih pitanja"), ministar se izvinio. Hajde, bar nešto.

RADNA SNAGA NA SNIŽENJU

Nažalost, praksu izvinjavanja nije nastavio. Krajem januara Srbijom je odjeknula afera sa indijskim radnicima koji su radili na izgradnji brze pruge između Beograda i Budimpešte i Koridora 11. Oni su se obratili organizaciji "Astra" jer poslodavac ("Nikolić d.o.o") kasni sa isplaćivanjem plata, novčano ih kažnjava zbog prekršaja i drži ih u neuslovnom smeštaju. Deo njih se zbog toga vratio u Indiju. Ministar je održao tiradu tim povodom: "Da su u neuslovnim uslovima smešteni, ne znam kako mi na to da reagujemo kad to su neki uslovi koje oni dogovaraju sa svojim poslodavcem kad su potpisivali ugovor", rekao je: "Da li mislite da Inspektorat rada treba da ide da vidi gde oni žive posle radnog vremena? Mislim da ni to nije u oblasti, delokrugu rada Inspektorata rada. A znate kako, ako mi isplaćujemo pare ovde njima, a njihov poslodavac njima ne isplaćuje novac, ja ne znam koga mi možemo da kritikujemo što njima nije isplaćeno. Mi ćemo, naravno, da reagujemo svugde gde Inspektorat rada ima oblast delovanja na način da štitimo zakon i radnike. I ja pozivam sve one koji znaju da se bilo gde krši zakon da jave to."

Prvo, na pitanje da li mislimo da Inspektorat treba da proverava uslove smeštaja stranih radnika, odgovor je – mislimo. Drugo, nejasno je kako ministar poziva radnike da prijave kršenje zakona, a pre toga osipa paljbu po onima koji su to uradili. Na kraju, opet nas je ostavio bez teksta jer se nijednom nije osvrnuo na činjenicu da Srbija, zemlja sa ionako jeftinom radnom snagom, kojom se toliko diče on i njegovi, uvozi i eksploatiše radnike iz druge zemlje, u kojoj je radna snaga još jeftinija.

SERTIFIKOVANI MINISTAR

Zoran Đorđević u zvaničnoj biografiji navodi da je po obrazovanju master ekonomskih nauka, oblast međunarodno bankarstvo i finansije, zajednički program na engleskom jeziku Univerziteta Panteion, Atina, Grčka – Fakulteta za društvene i političke nauke i Fakulteta za međunarodnu ekonomiju, Beograd. Završio je Školu nacionalne odbrane – Visoke studije bezbednosti i odbrane, a svojevremeno je izjavio da je "u fazi prijave doktorske disertacije iz oblasti ekonomskih nauka, sa usmerenjem na finansijsku kontrolu, upravljanje, izveštavanje i reviziju, Univerzitet Privredna akademija, Novi Sad".

U zvaničnoj biografiji tvrdi da je profesionalno iskustvo sticao na rukovodećim pozicijama u oblasti finansijskog i izvršnog menadžmenta u renomiranim domaćim i međunarodnim kompanijama (Comtrade, Kabel.X). U Bazi imovine političara istraživačke mreže KRIK stoji da je pre nego što je postao ministar odbrane, Đorđević osnovao nekoliko firmi. Za državnog sekretara imenovao ga je tadašnji ministar odbrane Aleksandar Vučić 2012. godine. Tu je ostao i u vreme Vučićevog naslednika Bratislava Gašića. Nakon što je Gašić smenjen zbog seksističke izjave upućene novinarki televizije B92, Đorđević postaje ministar. Član je Glavnog odbora Srpske napredne stranke. Imovina mu je u Malom Mokrom Lugu u Beogradu, gde se nalaze dve kuće i zemljište, a tamo je registrovao i firme koje je u međuvremenu ugasio.

Đorđević je kao predstavnik ofšor kompanije "KBX Consulting LLC" iz Delavera, mesec dana nakon njenog osnivanja, potpisao ugovor o pokretanju kompanije "Telecraft" u Srbiji u novembru 2008. godine. Partner u ovoj firmi bila je ofšor kompanija "Focus Group LLC", takođe iz Delavera. Novinari KRIK-a otkrili su da iza ove firme stoji izvesna Jasminka Komljenović. Srpska kompanija "Telecraft" osnovana je na adresi Đorđevićeve kuće u Malom Mokrom Lugu, a on je postavljen za direktora. Upisano je da se firma bavila kablovskim telekomunikacijama. Manje od godinu dana nakon osnivanja, u junu 2009. godine kompanija je dobila javnu nabavku kod "Telekoma" u pregovaračkom postupku bez javnog objavljivanja. Na ovom poslu firma je zaradila oko 88 hiljada evra i to je, kako otkriva KRIK, bio jedini posao ove kompanije. Đorđević je nakon toga, krajem 2009. doneo odluku da se pokrene gašenje firme "Telecraft" i postao likvidacioni upravnik. Ugašena je u martu 2010. godine. Delaverska kompanija koja je Đorđevića postavila za direktora još uvek je aktivna.

Đorđević je osnovao nekoliko firmi, a bio je direktor misteriozne ofšor kompanije koja je sklopila posao vredan 88.000 evra sa državnim "Telekomom" i to je ujedno bio i jedini posao ove firme

Ne treba izostaviti ni tvrdnju dnevnog lista "Blic" iz 2015. godine da je "pre državne funkcije bio stranački vozač guvernerke Jorgovanke Tabaković", mada se ovaj podatak ne pojavljuje ni na jednom drugom mestu.

Takođe, poznato je i da se na mestu na kom je danas našao zahvaljujući "rokadi" sa Aleksandrom Vulinom, koji je pre njega vodio Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja. Danas je Vulin ministar odbrane.

To nas vraća na početak i Đorđevićevu izjavu da više neće davati izjave povodom smrti i povreda na radu. Ono što na početku nismo rekli jeste da je istom prilikom izneo pogrešan podatak kako je 2019. godine na radu poginulo 49 radnika, dok je pravi broj 54 (izvor je Inspekcija rada). Pet izgubljenih života za ministra ne postoje. Ko postoji? Njegov se resor bavi radom, a radnici ga ne zanimaju, ni živi ni mrtvi. Zatim je tu zapošljavanje, a žmuri na iskorišćavanje indijskih radnika u Srbiji. U nazivu ministarstva stoji i da je ono zaduženo za socijalna i boračka pitanja. Porodilje primaju par stotina dinara, a veterani protestuju pod šatorima u Pionirskom parku u Beogradu. ¶

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

Imenik jedne afere

Da li će nakon dva meseca biti pušten na slobodu čovek koji je predstavljen kao najveći uzgajivač droge i da li će javnost saznati nešto više osim da braća Vučić nemaju nikakve veze sa slučajem

Da je sve bilo "po protokolu", odavno ne bismo govorili o "slučaju Jovanjica". Policija bi pohapsila vinovnike koje je otkrila da na autoputu koriste rotaciju i imaju lažne policijske legitimacije, ministar policije dr Nebojša Stefanović slikao bi se pored kamara zaplenjene droge u Staroj Pazovi, kriminalci bi čamili u pritvoru čekajući početak suđenja, braća Vučić bi se bavili štampanjem novca i upravljanjem Srbijom.

Ali, od početka je očevidno sve krenulo naopako: i to da prvoosumnjičeni Predrag Koluvija, napredni poljoprivrednik iz okoline Stare Pazove, veliki pravoslavni vernik, poštovalac i donator SPC, krene da divlja po autoputu, i da pokuša da se "vadi" pokazujući lažna policijska dokumenta, i da policija ode na njegove plantaže i otkrije tone i hektare droge tamo gde bi trebalo da budu rotkvice i paradajz, i da to slučajno objavi RTV Vojvodina, da se o tome ćuti dok priča ne procuri u javnost nekoliko dana docnije, pa da se usred "afere Krušik" režim nađe u još jednoj "reputacionoj krizi", da opozicija pomene Andreja Vučića...

Otkad je krenulo, mnogo je stvari pomenuto i nekako se u javnosti iskristalisala priča o tome kako je nadomak Beograda neki tip povezan sa SNS-om uzgajao drogu, a reklamirao se kao najelitniji uzgajivač organskog povrća. Povezan je sa SNS-om jer su mu gosti bili visoki funkcioner ove stranke Zoran Babić, v.d. direktora JP Koridori Srbije, te Aleksandar Vulin, ministar odbrane RS.

Za njih dvojicu se lako i brzo saznalo jer ih je televizija snimala dok su ranijih godina posećivali ovo "gazdinstvo", a je li bilo i drugih ostaje još uvek u sferi nagađanja i pretpostavki.

U ova dva meseca nema ko se nije "oglasio" povodom ovog do sada nezabeleženog slučaja i otkrića, a najčudnije od svega je to da tako velika akcija policije i tužilaštva za organizovani kriminal nije prošla u javnosti kao veliki uspeh nego kao potencijalno velika afera koja bi mogla da uzdrma Vučićev režim.

Nisu pomogla ni česta očitovanja Aleksandra Vučića o tom slučaju koja se mogu sažeti u jednu rečenicu: "Niti ja niti moj brat Andrej nemamo nikakve veze sa Jovanjicom, a oni koji su to rekli, lažu!"

Oni koji lažu su ljudi iz opozicije, posebno Miroslav Aleksić, nekadašnji predsednik opštine Trstenik i danas potpredsednik Narodne stranke, koji je u Narodnoj skupštini nekoliko puta govorio o

UNOSAN BIZNIS:
Kanabis

ovom slučaju, pa je i u ranoj fazi posredno pomenuo da bi Andrej Vučić mogao da bude povezan sa organskim uzgajivačem droge.

ŠTA ZNAMO IZ ISTRAGE

Osim da je slučaj dodeljen Saši Drecunu, baš u danima kada je imenovan na mesto jednog od zamenika javnog tužioca u odeljenju za borbu protiv organizovanog kriminala, i da je "veštačenjem" telefona Predraga Koluvije utvrđeno da on nije komunicirao sa braćom Vučić, nije bilo informacija iz ove "istrage".

Drecun je "poznat" po slučaju "Parada" koji je nedavno okončan presudom u korist Andreja Vučića i Predraga Malog, kao i dvojice pripadnika vojne jedinice Kobre za prebijanje na Paradi ponosa u septembru 2014. godine.

Detalji o tome na koji način je uhapšen Koluvija sa svojim saradnicima došli su iz drugog izvora, a onda i potvrđeni u javnom nastupu ministra Stefanovića dve nedelje nakon "pokretanja akcije".

Moglo bi da se kaže da ovoga puta tužilac drži stvari pod kontrolom i da je jedini "izlet" bio kada se oglasio sam Koluvija, koji je sam, preko svog pravnog zastupnika, bio poručio javnosti da on nema nikakve veze sa Vučićima, a tu su "vest" preneli tabloidi.

Moglo bi da se pomisli da tužilaštvo u saradnji sa policijom radi temeljno i da proverava svaki gram od zaplenjena 649,4 kilograma osušene marihuane i svaku pojedinačnu od 65.581 stabljike ove biljke – pronađenih sredinom novembra 2019. godine na plantažama preduzeća Jovanjica.

Ovako velika količina, ako se tako "veštači", mogla bi da zahteva mesece i godine rada forenzičara, pa možda zbog toga nemamo ono što je moglo da se očekuje: brzu istragu, brzo podizanje optužnice i pokretanje postupka u "specijali". Ništa od toga nismo ni videli ni čuli, tužilac je kao i u svim drugim slučajevima nevidljiv i nečujan, moguće je samo da se oglasi ako 15. februara 2020. produže ili okončaju pritvor Koluviji.

MIKIJEVA VERZIJA

Miroslav Aleksić je sa opozicione strane bio "portparol" ove afere. On je u nekoliko navrata izlazio pred novinare da govori o detaljima iz biografije Predraga Koluvije, kao i o tome kako je hapšen i sa kojim osobama je povezan. Zahvaljujući njegovom trudu, saznali smo većinu stvari koje je docnije o hapšenju potvrdio ministar Stefanović i očevidno je opozicija imala neku vrstu izvora iz policije u vezi sa ovim slučajem.

Sve je bilo manje-više u redu dok nisu pomenuti Andrej Vučić i njegova potencijalna povezanost sa Koluvijom i njihovim organskim biznisom. To je odmah od strane Vučićevih PR magova spinovano u pravcu napada na Vučića samog, preko napada na porodicu, što je manir kome prisustvujemo već osmu godinu. Aleksić je, jednostavnom pretragom javno dostupnih registara, pokazao da je Vučić sam mogao da poznaje Koluviju jer ga je vodio kao učesnika delegacija srpskih privrednika po Rusiji i drugim državama nekadašnjeg Sovjetskog Saveza.

Vučić je kao predsednik Vlade radio regularnu stvar: u okviru svojih brojnih poseta, vodio je neke privrednike e da bi i oni sklopili neke poslove na trećim tržištima, što je pohvalno, ali je malo verovatno da čovek koji vodi računa o svemu, ne zna ko ga prati na tim putovanjima. Dalje, Aleksić je pokazao da su ljudi iz vojne bezbednosti bili uključeni u obezbeđivanje tih plantaža i neki izvori su potvrdili i da su pojedini pripadnici vojnih službi suspendovani, a da su neki iz BIA poslati na odmor zbog slučaja Jovanjica.

Opozicija je "skrenula pažnju" i na to da je Koluvija mogao da bude i jedan od "sponzora" BIA, što je odmah i glasno demantovano, ali nije do kraja objašnjeno poreklo neke opreme koju ova agencija koristi a za koju se moglo pretpostaviti da je nabavljana uz pomoć nekog preduzetnika. Na kraju, jasno je pokazano da su ljudi iz SNS-a i iz Vlade imali direktne odnose sa uzgajivačem droge Koluvijom, a "Insajder" je otkrio i da je Vladina Agencija za osiguranje i finansiranje izvoza podržala Koluvijin biznis model sa više miliona evra.

Malo Vlada, malo Rusi, čini se da su to bili glavni izvori finansiranja ove operacije, a to se vidi i iz strukture poverilaca firme Jovanjica, koja je, razumljivo, u blokadi od kraja novembra 2019. godine: skoro 50 miliona dinara potražuje ova Agencija, a duplo više API banka, manje poznati finansijski entitet u Srbiji u vlasništvu ruskog preduzetnika.

VUČIĆEVA PRIČA

Sve su to laži, rekao bi u nekom zamišljenom razgovoru predsednik Srbije Aleksandar Vučić, koji je samog sebe ugurao ponajviše u ovu aferu insistiranjem da on sam "brani" Andreja, svog mlađeg brata, od besomučnih napada opozicije.

Po njemu, poenta je da se u Srbiji zna red i da se kriminalci hapse kada se za to steknu uslovi. Umesto da se veliča uspeh policije, da se hvali činjenica što je tolika količina droge "presretnuta" i zaustavljena pre nego što preplavi ulice i truje "našu decu", opozicija ide i laže a sve da bi ocrnila njega za najgnusniju moguću stvar. Da on, čovek koji nikada nije ni cigaru zapalio a kamoli video džoint, bude povezan sa uzgajanjem nečega što bi moglo da ubije "našu decu". Ponavljao je i ponavljao ovo Vučić u poslednja dva meseca i tražio da se hitno pokaže da je on u pravu.

I, zaista, sada imamo najmanje tri potvrde da on i njegov brat sa slučajem »

ORGANSKA PROIZVODNJA: Aleksandar Vulin okopava rotkvice i zasadi marihuane na poljoprivrednom dobru Jovanjica
Foto:printscreen i MUP RS

nemaju nikakve veze: najpre je to rekao sam Koluvija preko advokata, pa je to rekao policajac Slobodan Milenković, koji je hapsio Koluviju i njegovu grupu, pa je, na koncu, to reklo i tužilaštvo postupajući po prijavi Miloša Vučevića, velikaša SNS-a i gradonačelnika Novog Sada.

Vučićeva PR strategija bila je jasna: nastavak priče o čoveku koga mrze neprijatelji Srbije, koji na sve moguće načine žele da mu napakoste, koji kada nemaju ništa o njemu kreću da napadaju njegovu familiju, a on opstaje, držeći se zakona i institucija, moleći ih da one utvrde šta se u tom slučaju dogodilo. Kada institucije daju odgovor, on se pojavljuje i govori opet o onima koji ga mrze i napadaju, kao o lažovima i varalicama koji nisu sposobni ni da se izvine ni da kažu da su pogrešili sada kada je "istina dostupna".

Vučić, po ko zna koji put, odbija najstrašnije napade i potvrđuje da je čestit i pošten čovek koji ne pristaje na ucene i pretnje, koji je spreman da za dobrobit Srbije izdrži sve, pa i preko toga, i koji nikada neće ustuknuti pred neprijateljem.

A GDE JE TU ZAKON

Od trenutka kada se saznalo da je Koluvija uhapšen, kada se nazrelo ko je on i sa kim je povezan, kada se stidljivo progovorilo o industriji uzgajanja marihuane kao biljke u farmakologiji i biljke u narko-biznisu, javnost je, i pored opravdanog interesovanja, bila uskraćivana za relevantne informacije.

Očevidno nije bilo novih hapšenja, a da li je bilo saslušavanja nekih drugih aktera, pogotovo onih koji su se na televiziji pojavljivali sa Koluvijom, nije poznato. Neki od njih su, kao ministar vojni Vulin, sa ponosom govorili o radu na plantaži, jer je on bio uveren da se radilo samo o rotkvicama i paradajzu i da je bilo najnormalnije da ministar podrži tako vrednog i dobrog srpskog domaćina.

Dok gledamo na snimku srpskog ministra koji, za potrebe kampanje i populističkog pristupa biračima, kleči u blatu plantaže i okopava rotkvice, ne možemo a da se ne zapitamo kako je moguće da ministar završi na takvom mestu a da ljudi koji rade za njega (a svi šefovi kabineta su redom iz BIA) ne znaju gde je on to došao da se slika.

Kako je moguće da se jedan tako masovan proces uzgajanja droge drži van domašaja BIA i drugih službi bezbednosti, kako je moguće da se taj lik druži sa ljudima iz SNS-a, da ide sa Vučićem po svetu a da niko ne zna čime se on još pride bavi?

Ovo, naravno, sve pod pretpostavkom da ni Vučići, ni Vulin, ni Babić, ni drugi iz SNS-a i policije i nekih policijskih sindikata nisu imali blage veze o tome ko je Koluvija i kakav je njegov poslovni portfelj, što bi tek moglo da bude zabrinjavajuće.

Da bi se cela priča do kraja odmotala, istraga bi trebalo da obuhvati sve koji se pominju u ovoj priči: od Koluvije i njegovih saradnika, preko Vulina i Babića, do Mikija Aleksića, Vučevića i braće Vučić, ako za tim postoji potreba. Neko suđenje u budućnosti bi trebalo da nam kaže kako je bilo moguće da pored Beograda postoji tolika plantaža a da niko godinama ne zna da se na njoj možda uzgaja ne samo rotkvica i paradajz nego i droga.

Dobro bi bilo da vidimo sve veze osumnjičenog Koluvije sa ljudima iz Vučićevog okruženja, Privredne komore, kao i partnere iz Rusije, Makedonije i sa Kosova. Ako je javnost u Srbiji mogla nešto da nauči za ovih 30 godina tranzicije i organizovanog kriminala, onda je mogla to da nijedan veliki posao sa drogom nije bio autonoman, odnosno bez uključenosti nekoga iz "države": od 600 kilograma heroina u sefu Komercijalne banke s početka dvehiljaditih, preko Šarićevog klana pre desetak godina, pa do ove "Koluvijine trave".

Tišina u kojoj se sve odvija, uz javne dokaze o nevinosti braće Vučić i javnog ponižavanja policajca Slobodana Milenkovića, teško može da bude ohrabrujuća kada je sudsko razrešenje ovog slučaja u pitanju.

Više smrdi na to da Aleksić bude osuđen zbog povrede časti, a Koluvija, ako se ne vrati na plantaže, da provede neku godinu u traženju boga na Hilandaru. Da je ozbiljna stvar u pitanju, valjda bi pred kamerama popalili svu tu marihuanu, kao što se nekad radilo u Južnoj Americi, a ne bi "veštačili" mesecima. ¶

SLOBODAN GEORGIJEV

DRAGAN ILIĆ

Sve u finu materinu

Pored Šešelja, uvek ćete izgledati kao anđeo demokratije i tolerancije, on je idealan ram za politički selfi, koji možete poslati i domaćoj i stranoj javnosti

Mediji su horski javili kako je omiljeni Miloševićev opozicionar i ideološki otac Aleksandra Vučića ostao bez svog Tviter naloga. Razlog je, gle čuda, govor mržnje i prostakluka kojima je redovno častio svoje političke neistomišljenike.

Šešeljeva verbalna agresija traje od početka njegovog političkog delovanja i smišljeno je dopuštana i dozirana uvek kada je režimu bila potrebna babaroga kojom bi plašili birače i partnere u međunarodnoj zajednici. Pored Šešelja, uvek ćete izgledati kao anđeo demokratije i tolerancije, on je idealan ram za politički selfi, koji možete poslati i domaćoj i stranoj javnosti. Šešelj će, sa svojim saradnicima i saradnicama uvek biti fantastično sredstvo kontrole unutar SNS-a i vladajuće koalicije jer ćete po želji moći da disciplinujete članstvo ili koalicione partnere. Setite se samo toplog zeca koje su radikali priredili Rasimu Ljajiću, ili Zorani Mihajlović. Ukratko, ovaj 3 u 1 servis vlasti bez greške funkcioniše od devedesetih do danas.

Paradoksalno, povod ukidanja Šešeljevog naloga na Tviteru bila je lavina najstrašnijih vulgarnih uvreda upućenih dr Sandi Rašković Ivić. Ona je, opet, taj bes izazvala jednom porukom kojom se oprostila od našeg urednika Dragoljuba Žarkovića. To vređanje preminulih političkih oponenata već decenijama je Šešeljev politički potpis. On je, ako se sećate, svoju karijeru počeo pričama o glogovom kocu koji će zabiti Titu u Kući cveća. Nakon toga, u bezbrojnim prilikama je vređao žrtve ratova devedesetih, bezbroj puta je vređao Đinđića, a sada je na taj spisak stigao i Dragoljub Žarković.

Verovatno je veliki broj korisnika prijavio ove vulgarnosti i društvena mreža je reagovala na jedini mogući način. Verovali ili ne, isti jezik i iste poruke nastavio je da šalje Šešeljev sin, izazivajući Tviter "da ga ukine".

Ova individualna jurnjava za prostotama po svoj prilici će trajati dok ima radikala sa aktivnim nalozima, mada je Vjerica malko "prikočila" sa eksplicitnim jezikom.

Dobro, pokazalo se kako su administratori jedne društvene mreže efikasni kada je u pitanju jezik mržnje. Predstojeći izbori će takođe biti test koliko će Tviter biti dosledan u zabrani političkog marketinga, zbog čega je već kukao, recimo, Donald Tramp.

Smatram da su reperkusije ovog ukidanja možda značajnije za tradicionalne medije u Srbiji, konkretno štampu i televiziju. Naime, isti Vojislav Šešelj je redovan gost političkog tok-šou projekta "Hit tvit", gle bizarne podudarnosti.

U toj emisiji, koja za cilj ima pokušaj da se parira "Utisku nedelje" kroz vizuru komentara na društvenim mrežama, a opet baš najviše u Tviter zajednici koja neskriveno kritikuje

Foto: Sava Radovanović /Tanjug

Aleksandra Vučića. Ideja Pinka je da u vreme "Utiska nedelje" emituje dvojnik-emisiju, gde fingira društveni dijalog kroz komentare na društvenim mrežama. Dakle, imate jedan stepen odmaka od realnosti jer komentarišete komentare i fingirate politički dijalog, jer su gosti kvazioponenti vlasti. Problem sa relevantnim gostima iz svih delova političkog spektra ima i "Utisak nedelje", ali je u pitanju zabrana predstavnicima vlasti da učestvuju u ovoj emisiji. Sa druge strane, urednica "Hit tvita" se žali da opozicija ne prihvata pozive za gostovanje u ovoj Pinkovoj emisiji. Razlika je, drage kolege i koleginice, u nivou diskusije. Čak i ako ne mislite isto, u "Utisku nedelje" vam garantovano neće reći da ćete "završiti u ćevapima". Takođe, siguran sam da ne bih želeo da sedim u studiju gde se bez posledica širi mržnja. Za razliku od Tvitera, Šešelj godinama tokom gostovanja na Studiju B, Hepiju ili Pinku bez problema dosledno ponavlja svoje uvrede.

Ovu vrstu mimikrije i hipokrizije prepoznajem i tokom diskusije o predlogu koji je Skupštini uputila Gordana Čomić. Naravno da je dobro da žene zakonski osvoje još jednu malu pobedu u borbi za ravnopravnost na političkom planu. Međutim, u istoj Skupštini, samo par dana ranije, radikali su satima vređali ministarku Mihajlović, ili Mariniku Tepić, prvenstveno kao žene, a zatim kao političke rivalke, bez reakcije vladajuće većine.

Šešelj je takođe imao običaj da neprimerenim rečima naziva pripadnike nacionalnih manjina ili pripadnike LGBT populacije. Retko su stizali komentari i osude od strane vlasti, iako je, recimo, premijerka ove zemlje pripadnica LGBT zajednice. Pitam se da li je ta činjenica doprinela da se pripadnici ove društvene grupe osećaju značajno slobodnijim u Srbiji. Iskreno sumnjam. Opet mimikrija.

Gašenje Šešeljevog Tviter naloga zato je više od formalnog gesta, samo je velika sramota da nam pravila društvenog dijaloga opet propisuje neko sa strane. Porazno je što tu osnovnu lekciju iz demokratije nismo savladali decenijama. ¶

Čisto, ali skupo

Obnovljivi izvori energije (OIE) su toliko popularni kod tajkuna zato što država garantuje otkup "zelene" ali skupe struje po unapred utvrđenim kvotama i tarifama. Profit je zagarantovan, a poslovni rizik ne postoji. Dovoljno je obezbediti manji deo sredstava za investiciju pošto banke uz ovakve uslove lako obezbeđuju kredite za gradnju OIE

Vetroelektrane su promenile pejzaž u Banatu. Putnici između Pančeva i Vršca su u proteklih godina mogli da prate kako se pojavljuju na desetine, pa i na stotine turbina na vetar. Negde u drugom delu prošle godine turbine su počele da se okreću – na mrežu su puštene vetroelektrane snage preko 300 MW.

Zadovoljstvo da se u Srbiji proizvodi "zelena" energija neko, naravno, mora da plati. Proizvodnja struje iz OIE je skupa i subvencioniše se preko "fid-in" tarifa. Proizvođači struje iz OIE od resornog ministarstva dobijaju status "povlašćenih" i time stiču pravo da im se dvanaest godina struja otkupljuje po ceni koja je dva do tri puta veća od tržišne (za vetroelektrane) i od pet do šest puta za struju dobijenu iz elektrana na biogas.

Kako bi se isplatili podsticaji proizvođačima OIE, pre nekoliko godina uvedena je naknada za OIE u visini 9,3 pare/KWh, koju plaćaju potrošači u Srbiji preko računa za struju. Za prosečno domaćinstvo to iznosi 30-60 dinara (ako se ne greje na struju) mesečno, ali uz akcizu od 7,5 odsto i PDV na kraju to zadovoljstvo košta 40-80 dinara.

RAST PROIZVODNJE IZ OIE

Priča o vetroelektranama imala bi "srećan kraj" – građani (i privreda) bi izdvajanjima simboličnih iznosa doprinosili razvoju OIE i životnoj sredini – da nije u pitanju privid koji vlast stvara prebacivanjem troškova na račun EPS-a. Od naknade za OIE prikuplja se oko 2,7 milijardi dinara godišnje, a samo u 2018. godini proizvođačima je isplaćeno čak 7,4 milijarde dinara. Troškovi otkupa rastu velikom progresijom pošto se novi proizvođači intenzivno priključuju na mrežu: od leta 2019. godine aktivirano je nekoliko velikih vetroelektrana snage 305MW, a do kraja 2020. godine očekuje se aktiviranje vetroelektrana snage 170MW.

Samo za otkup struje proizvedene od energije vetra EPS će uskoro morati da plaća više od 150 miliona evra godišnje. Taj iznos je dramatično veći od podsticaja koji se isplaćuju proizvođačima iz ozloglašenih mini-hidroelektrana koji su nešto više od deset miliona evra.

Iako je i neupućenom posmatraču jasno da se usled naglog rasta proizvodnje struje iz OIE mora proporcionalno povećati i naknada koju plaćaju potrošači, Vlada Srbije je krajem januara odlučila da naknada za OIE ostane na nivou od pre pet godina. Time je država praktično oterala EPS u gubitak po osnovu otkupa OIE od oko 100 miliona evra (gubitak je u razlici između cene koju plaća povlašćenim proizvođačima i cene na regionalnom tržištu).

LAŽNI SOCIJALNI MIR

U poslovnim planovima EPS-a se procenjuje da je neophodno da naknada za OIE bude povećana šest puta, na 55 para/KWh, kako bi se pokrili dosadašnji gubici (samo u 2018. godini EPS je izgubio tri milijarde dinara na otkupu struje iz OIE). Uzimajući u obzir očekivano povećanje proizvodnje iz OIE narednih godina, naknada bi već 2021. godine trebalo da bude 80-90 para/KWh.

Povećanje naknade na održivi nivo uvećalo bi račun za domaćinstva koja se ne greju na struju za 350 do 700 dinara (prosečno domaćinstvo troši 300 do 600 KWh mesečno).

EPS je prošle jeseni doneo odluku o povećanju cena struje (samo za građane) za 3,9 odsto zbog usklađivanje cene struje sa inflacijom pošto struja za domaćinstva nije poskupela nekoliko godina (i inače je daleko ispod evropskih cena). Privredi EPS prodaje struju po tržišnim cenama sličnim onima iz regiona, a pri tome su slobodni da kupe energiju i od privatnih snabdevača. Povećanje naknade za OIE pogodilo bi i privredu i uvećalo bi račune za 5-7 odsto, što bi izazvalo i opšte povećanje cena.

VETROELEKTRANE I MHE

U rukama tri kompanije skoncentrisano je vlasništvo najvećeg broja vetroelektrana. Tačno poreklo kapitala ne može se jednostavno utvrditi iz registra pošto su u pitanju strana pravna lica, ali tu ima i arapskog i izraelskog kapitala. Za vetroelektrane velike snage potreban je i ozbiljan kapital, reda nekoliko stotina miliona evra, dok je neuporedivo manje novca potrebno za minihidroelektrane. Tako su domaći "mali tajkuni", između kojih čitav

Struktura i vlasništvo vetroparkova

Povlašćeni proizvođač	Naziv pogona	Snaga (KW)	Aktiviranje
Hidrowind doo, Tutin	Devreč 1	500	9. 2. 2012.
Vetropark Kula doo, Beograd	Kula	9900	23. 9. 2016.
Energobalkan doo, Beograd	La Piccolina	6600	30. 12. 2016.
Electrawinds Mali WF d.o.o. Beograd – Novi Beograd	Malibunar	8000	20. 6. 2018.
Electrawinds K-Wind doo Novi Beograd	Kovačica	104.500	18. 6. 2019.
Electrawinds-S doo Beograd	VE Alibunar	42.000	17. 6. 2019
Vetroelektrane Balkana doo, Beograd	Čibuk 1	158.460	7. 10. 2019.
Wind park Plandište doo, Novi Beograd	Plandište 1	102.000	U toku 2020.
MK-Fintel Wind ad, Beograd	Košava	68.000	U toku 2020.
JP EPS Beograd	Kostolac	66.000	U toku 2021.

Foto: Marija Janković; ilustracija: I. Hrašovec

niz lica bliskih vlasti kao Nikola Petrović, bacili oko na MHE (ali i na elektrane na biomasu i biogas), gde su investicije veličine od nekoliko stotina hiljada do nekoliko miliona evra.

Zašto su OIE toliko "popularni" kod tajkuna? Pre svega, država je politikom fidin tarifa, kao i ugovorima o otkupu struje, koji daju čitav niz pogodnosti proizvođačima OIE, praktično unapred garantovala veliki profit. Poslovni rizik ne postoji – sva proizvedena struja se mora otkupiti od strane EPS-a po cenama i kvotama koje su unapred utvrđene. Dovoljno je obezbediti manji deo sredstava za investiciju pošto banke uz ovakve uslove lako obezbeđuju kredite za gradnju OIE.

Povraćaj investicije u OIE obično je 3 do 5 godina, a EPS ima obavezu da po "fidin" tarifama otkupljuje struju čak 12 godina. Posle tog roka struja se plaća po tržišnim cenama. Nije teško zaključiti da je u pitanju fantastičan biznis – investicija se vraća posle nekoliko godina, a sve posle toga je čist profit. Da stvari budu još lepše, vetroelektrane ne zahtevaju praktično nikakvu radnu snagu i troškovi održavanja u životnom veku su simbolični (kao i kod MHE).

NA ŠTETU EPS-a

Poskupljenje struje zbog otkupa "zelenih kilovata" je vlastima nezgodno pre izbora. Međutim, utisak je da nisu samo izbori razlog za izbegavanje povećanja naknade za OIE. Sa nerealnom niskom naknadom za OIE kod stanovništva se održava privid da su postrojenja za OIE nešto lepo i korisno i da ne koštaju ništa posebno.

I predsednica vlade i ministri "vole" da se slikaju pored vetroelektrana i drugih postrojenja koja puštaju u rad. Povećanje naknade bi kod stanovništva razobličilo šta stoji iza "zelene energije" i to više ne bi bila pogodna tema za slikanje – naprotiv, ljudi bi se bunili što se omogućava bogaćenje tajkuna iz njihovih džepova.

Sa druge strane, EPS je najmoćnije javno preduzeće koje je izraubovano usled nedovoljnog investiranja i višegodišnjeg lošeg upravljanja. Jedan od većih problema EPS-a je i ekologija: u januaru je zbog velikog zagađenja po gradovima predsednik Vučić "obećao" da će se u Obrenovcu instalirati filteri u vrednosti 400 miliona evra na osnovu kredita japanske agencije JICA.

Opšta slika EPS je zabrinjavajuća i bez troškova otkupom OIE – gubitak po konsolidovanom bilansu 2018. godine iznosi 10 miliona evra. Rezultati za 2019. godinu mogu samo da budu još gori. Uzroci lošeg poslovanja EPS su, pored niske cene za stanovništvo, i strukturne slabosti preduzeća: neadekvatan menadžment, višak zaposlenih, gubici u prenosu odnosno krađe i stara tehnologija. Uz sve pomenuto, otkup struje iz OIE predstavlja dodatni teg koji će "potopiti" bilanse EPS-a duboko u crveno.

EPS lako može da dođe u poziciju Srbijagasa od pre nekoliko godina, odnosno da neće moći da servisira kredite za koje je garantovala država. U tom slučaju, sve obaveze EPS-a će pasti na teret budžeta, na šta je više puta upozoravao i Fiskalni savet. Trenutno je EPS dužan po dugoročnim kreditima više od milijardu evra (uz velike kratkoročne obaveze nepokrivene potraživanjima). Investicija samo za filtere u Obrenovcu povećaće dugove za dodatnih 400 miliona, a pritom neće dovesti do povećanja prihoda.

SKUP VETAR

U ovoj priči najgore je što se država zbog jeftinog politikantstva i podvlađivanja tajkunima kocka sa najvrednijim javnim preduzećem. I na kraju – ne treba zaboraviti da energija vetra nije rešenje za snabdevanje strujom (osim na nivou 5-6 odsto potrošnje), pošto Srbija nema pogodne vetrove kao primorske države, a što je još gore, energija iz vetra je nekvalitetna. Vetra nekad ima a često i nema, a EPS mora da "pokriva" iz konvencionalnih elektrana oscilacije u radu vetroelektrana. Nije mnogo bolja situacija ni sa minihidrolektranama – njihova snaga je simbolična, a i ostali "obnovljivi izvori" su veoma ograničeni.

Krajnje je vreme da se u Srbiji otvori diskusija o tome kakvu energetiku želimo u budućnosti – i koliko će nas koštati (kao potrošače i društvo) favorizovanje OIE, a posebno vetroelektrana, odnosno, da li ima (a ima) neuporedivo racionalnijih načina da se unapredi energetska efikasnost, zaštita životne sredine i energetska bezbednost zemlje. ¶

BOGDAN PETROVIĆ

Intervju: Ognjenka Lakićević, pesnikinja i muzičarka (Autopark)

Biti srećan mali

“Ne verujem da je iko ko je odrastao devedesetih izbegao da ponese određenu vrstu traume zbog stvari koje su se dešavale, samo zavisi kako se odnosio prema njoj. Čovek se prilagodi na svašta, nije to problem. Problem je šta se dešava u čoveku kad živi takav život koji ga menja na ćelijskom nivou”

Ako ste tokom proteklih godina imali sreću da vam kao mladoj i emotivno pogubljenoj osobi u ruke padne bilo koja od četiri zbirke poezije Ognjenke Lakićević, verovatno ste pomislili da negde ipak postoji neko ko bi vas mogao razumeti. Baš kada ste se zasitili plakanja, šmrcanja, plesanja i radovanja životu uz zbirke *Ispod stepeništa* (Mali Nemo, 2002), *Ulubljenja* (internet izdanje), *Troje* (Samizdat, grupa autora, 2016) i *Ljubavna pisma Guglu* (2017), Ognjenka vas je još jednom uzela za ruku *Vodič kroz požare* (LOM 2019) i povela vas pravo u vatru životnih neizbežnosti, šapćući vam na uho da će sve biti u redu. Ako ste stariji od dvadeset, Ognjenku Lakićević verovatno znate kao autorku tekstova i muzičarku poprok sastava Autopark. Neopterećen potrebom za čestim pojavljivanjem u centru zbivanja, bend ove godine obeležava 20 godina od osnivanja, a na pomolu su album i koncert.

“VREME”: Kako je Autopark nakon dve decenije rada?

OGNJENKA LAKIĆEVIĆ: Zvuči potpuno bizarno, ali aktivniji smo nego ikada. Dobili smo neku novu snagu: više nikome ne polažeš račune, ne zanima te koliko pregleda na Jutjubu imaš, samo pratiš svoju potrebu za pravljenjem novih pesama. Baš je uzbudljivo kad kao odrasteš i ta potreba za stvaranjem dobije novo, čvršće utemeljenje, više nije tinejdžerski poriv, trend, način da regulišeš neke druge stvari u životu, nego tek sada toliko toga želiš, osećaš i imaš šta da kažeš, zapravo više nego pre. Sve je kao na početku, samo bolje.

Nakon velike pauze, ovih dana snimamo peti album. Konačno ćemo na jednom mestu sakupiti sve novogodišnje singlove iz prethodnih godina, a snimićemo i nekoliko novih pesama. Krajem marta imamo koncerte u Beogradu (27. i 28. mart, Elektropionir).

A kako je muzičarka u vama?

Dvadeset godina kasnije meni je dan potpuno drugačije strukturiran nego kada smo počeli. Imam stalan posao, od 9 do 5, koji mi daje strukturu dana. Zbog tog dnevnog posla dugo sebi nisam dozvoljavala da se smatram bilo kakvom umetnicom – muzičarkom, pesnikinjom, kao, ne gladujem zbog umetnosti, neki ljudi su mislili eto to je hobi. Onda sam shvatila da je sve nasuprot tome. Tek kad radiš celog dana, a posle toga nađeš snage da radiš i te druge, tebi veoma važne stvari i kada neretko žrtvuješ i spavanje da bi sve postigao, shvatiš koliko to zapravo voliš.

Rad sa bendom je za mene isprva u velikoj meri bio nekakvo bauljanje.

Nisam znala da pevam, nisam znala da postavim intonaciju. Ni sada nisam do kraja sigurna šta radim, ali je ta nesigurnost postala prostor za preispitivanje i učenje, a ne za kinjenje sebe. Nesigurnost me je spasla, čini me svežom, kao i neuspeh. Ostala sam nesigurna taman toliko da se ne opustim, da bih uvek bila bolja. To je neka nevinost koje ne mogu da se odreknem, ide uz mene. Imam poriv da se stavim u situacije gde se pomalo i blamiram, učim da podnosim neprijatnost. Na primer, kako se izborim sa osećajem koji dođe kada čuješ sebe na snimku i samo želiš da ideš kući i ne izađeš odatle nekoliko godina. Mislim da treba vežbati izlaganje situacijama u koje se većina neće dobrovoljno staviti, jer se na taj način sujeta odbacuje kao težak, nepotreban ranac.

Da li se tako osećate i kad pišete poeziju?

gubitnik

Fotografije: Marija Janković

Daleko manje. Poezija mi je mnogo komforniji teren. A i nema drugih ljudi – sediš sam i pišeš. Nekome to deluje kao recept za pakao, ali ja volim da sam sama sa sobom, volim da gledam u sebe. Kako je Jung govorio, oni koji gledaju van, sanjaju, oni koji gledaju u sebe su budni, tako nekako. Dok je poezija moj teren, sa muzikom sam uvek skoro kao na nekom početku, iako znam koliko sam napredovala. Ta vrsta nevinosti koju sam pomenula stvarno je nezamenljiva; posle 20 godina na probama se osećam ne baš kao početnik, ali nikad nisam neko sa iskustvom. I dalje me vozi taj dečji entuzijazam, strahopoštovanje prema kolegama iz benda, koliko oni znaju, i dalje prema muzici nemam distancu, tu sam ozbiljna, ložim se najiskrenije. To je upravo ono što me tera napred i žao mi je što nećemo živeti još mnogo duže, jer ko zna šta ću tek da otkrijem za 20 godina, pa još za 20, ali izgleda da to može samo Kit Ričards.

Znaju vas kao nekog ko piše ljubavnu poeziju. Šta vas još okupira?

U tekstovima za bend, a i u mojim pesmama inače, provlače se stalno slične teme: međuljudski odnosi, borba individue sa sopstvenim teskobama i, uopšte, kako je moguće biti srećan u svetu koji ima horor koncept: *svi koje voliš će umreti*, a mnogi od njih će pre toga biti »

veoma bolesni. Prisustvovaćeš mnogim nepravdama, boleće te. Postojali su koncentracioni logori, ratovi još uvek postoje, preti nam ekološka katastrofa, preti nam izumiranje empatije. I sad ti budi srećan sa svim tim saznanjima o svetu, ako možeš. Evo, ja se trudim. Da nema umetnosti, da nema drveća, očiju pasa, pažljivih toplih ljudi, humora, zvuka talasa, prijatelja, kolega, ne znam kako bi se preživela ta postavka života.

Boriti se za određene vrednosti u takvom svetu, gde je lako odustati od svega, za mene je veoma važan izazov. Ono što pišem na prvi pogled jeste ljubavna poezija, ali ne na onaj romantičan način. Mnogo je tu drugih slojeva, tihih emocionalnih i psiholoških revolucija. Polazim od preispitivanja sebe i svog doživljaja nekog odnosa. To su stvari koje ću verovatno prorađivati ceo život, samo što u svakoj novoj zbirci postoji pomak u pristupu i sagledavanju sebe i međuljudskih odnosa. Ako prestanem da rastem, prestaću da stvaram, ali sumnjam da će se to ikad desiti, to je možda za samodovoljne i samozadovoljne ljude, a meni nikad ništa nije jasno do kraja, ja bih uvek da učim, da imam nove uvide, da sve preispitujem.

Kakve putokaze ste nam ostavili u *Vodiču kroz požare*?

Ovih dana čitam jednu zanimljivu knjigu iz oblasti psihologije, i tamo ima jedna teza koja se naslanja na onu popularnu premisu da su u životu dve stvari neminovne – da se umre i da se plati porez. Autor knjige dodaje kako je još jedna stvar u životu neminovna – da se prožive različiti gubici.

Naša kultura je podosta okrenuta protiv tuge i žaljenja, ignorišu se ta osećanja. Znam da se svako bori na svoj način, ali teško mi pada to nepoštovanje tuge i, uopšte, sopstvenih osećanja, nepoštovanje sebe, u krajnjem zaključku, donosi posledice, ne samo po tu individuu. Kao i većina stvari, u velikoj meri je i to rezultat društvenog pritiska, do percepcije da si slab ako si tužan, a ne upravo obratno, da si hrabar jer nosiš sva osećanja. Daleko od toga da glorifikujem tugu i žaljenje, ali to je sastavni deo procesa zaceljenja. Moja ideja je da čitaoca provedem kroz to, barem na način na koji je to učinila glavna junakinja zbirke. Zato sam knjigu ironično, ali ne baš skroz ironično, i nazvala vodičem. Ne mislim da treba da sedimo i da se mariniramo zauvek u teškim emocijama, ali nema bežanja, nema prečica: meseci tuge su kao minut ćutanja, gubici su važne prelomne tačke u životu, prilike da se poraste iz teskobe. Način na koji se boriš s njima maltene te definiše i oblikuje, a i u takvim životnim trenucima puno naučiš o sebi, a svako požurivanje da se izađe iz takvih situacija može da bude pogubno po dušu. Ponekad se nezalečene traume prenose transgeneracijski. Ljudi su prepuni odbrambenih mehanizama, potiskuju, ne suočavaju se, ne poznaju sebe, samim tim povređuju druge. Svet je opasan zbog toga. Zato u jednoj pesmi kažem "Nadam se da se naša deca neće čitav život oporavljati od sopstvenog detinjstva".

Mislim da stvari o kojima pišem nisu individualni problem. I smatram da književnost, poezija, treba da bude veća od vlastite realnosti, vlastite samodovoljnosti problema, više od dnevničkih zapisa

Vama se detinjstvo desilo devedesetih. Kako gledate na taj period?

Taman kada sam mogla da izađem u grad, a ne samo u parkić iza zgrade, počela sam da idem na koncerte, i to je bio početak mog pravog života. Onda su krenule sankcije. Prijatelji me zezaju da sam opsednuta drugim Dnevnikom jer ga neretko pominjem u pesmama. Ne mogu da zaboravim to, iako sam bila mala: znala sam da Dnevnik počinje u pola osam, posle crtanog, i traje pola sata, a onda počneš da primećuješ da je devet uveče i drugi Dnevnik i dalje traje, i jasno ti je da nešto ozbiljno nije u redu. Meni je iskreno bilo najgore kad se zatvorio CD klub iz kojeg sam iznajmljivala diskove omiljenih bendova i presnimavala ih na kasete, prepisivala tekstove u svesku na časovima u školi, kao i kada bi mi dali pare za užinu koje do velikog odmora više nisu vredele ništa. Tek kasnije shvatam koliko je sve bilo daleko strašnije.

Ne mogu i ne verujem da je iko ko je odrastao devedesetih izbegao da ponese

određenu vrstu traume zbog stvari koje su se dešavale, samo zavisi kako se odnosio prema njoj. Čovek se prilagodi na svašta, nije to problem. Problem je šta se dešava u čoveku kad živi takav život koji ga menja na ćelijskom nivou. Ima jedan citat Živojina Jovića koji glasi: "'Šta je to nesreća?', upita ga dežurni na ulazu u ćeliju. 'To je kada se duša ne menja, a sve zna.'" Mi kao društvo nismo mnogo pričali o tome kako se transgeneracijski prenosi trauma, a ona se i dalje nezaustavljivo prenosi, barem na ovim prostorima. Pored siromaštva, to netretiranje traume koje smo proživeli kao društvo prilično nas ubija.

Ali i dalje imam nekakve čestice optimizma, možda ne na temu sveta i društva, više životno, na individualnom planu, najviše na svakodnevnom. Šira slika je mračnija.

Kako se osvaja takav optimizam?

Nisam sigurna, ali svakog dana se iznova borim. Obaveze i životne nedaće zaista shvatam veoma ozbiljno, u svemu što radim pokušavam da dam sve od sebe, ali uspeh i slične stvari u životu generalno ne shvatam ozbiljno. Mislim da postoje stvari koje su mnogo suštastvenije i ponekad mi je potpuno neverovatno zbog čega se ljudi nerviraju. Život je mnogo teži i kompleksniji od toga. Kad kažem suštastveno, mislim na dobrotu, unutrašnji rast, kvalitet međuljudskih odnosa, etičku i emocionalnu odgovornost, smisao za humor, bliskost, toplinu, poštovanje nauke, medicinskih dostignuća. Mislim da je od zadovoljavanja puke ljudske sebičnosti mnogo važnije kako se odnosimo prema drugima, prema životinjama, kako se odnosimo prema slabijima u društvu, da nas brine da li svi imaju bar da jedu, ne da pokažemo kako smo mi carevi, nego zato što nas iskreno brine. Opet, od te brige može da se poludi, pokušavam da se kontrolišem.

Mislim da stvari o kojima pišem nisu individualni problem. I smatram da književnost, poezija, treba da bude veća od vlastite realnosti, vlastite samodovoljnosti problema, više od dnevničkih zapisa. Koliko god da je sve što pišem nekako lično, ja ne postojim zasebno od sveta, ma koliko bih to nekad poželela.

Da li kao muzičarka i pesnikinja osećate odgovornost da na neki način pomognete, makar onima koji se slično osećaju?

Osećam stalno odgovornost za sve, uvek mislim da treba svima nešto da pomognem, da budem korisna, i to je već večita tema zezanja na moj račun među prijateljima. Često pričam sa svojim prijateljem, koji je naučnik na jednom institutu za onkologiju u Kanadi. Stalno ga pitam kad će više da nađu lek za rak i govorim mu: "Čoveče, ti radiš jedan suštinski posao, ne postoji važnija stvar od toga." On mi kaže da su istraživanja dosta daleko od konkretnog rezultata: "Sve i da dođemo do rešenja, ti si ta koja na dnevnom nivou spasava nečiju dušu. Seti se da su tebi to radili neki pesnici i muzičari koje si volela."

Ja ne shvatam sebe ozbiljno kao da mogu išta da učinim, s tim što me to ne sprečava da pokušavam. Svaka poruka, mejl koji dobijem od čitalaca i slušalaca, govori mi da i dalje ima ljudi kojima baš ta vrsta poruke osetljivosti i hrabrosti odgovara, kao i stil koji je nekako ipak diskretan, povučen. Većina ljudi, kad kažeš da pišeš poeziju, pogleda te kao da si nešto između dosadne tetke i jadnika koji kuka, i to na teatralan, predramatičan način, to je mejnstrim shvatanje poezije. Nije da možeš da ih kriviš, ljudi uglavnom poeziju poznaju iz školske lektire, a to, nažalost, nije dobar način da se informišu o savremenoj književnosti, fali jedno pola veka. Savremena poezija je nešto najbliže čoveku danas, poezija je prorađivanje života ili, kako je to Frojd zabeležio: "Gde god da sam otišao, našao sam da je tamo već bio neki pesnik."

Znam da muzika Autoparka nikad neće dospeti do nekog većeg broja ljudi. Svesno vodimo taj bend već dvadeset godina, držimo najviši standard muzike koji poznajemo, ali smo povučeni, ne ponašamo se kako se od benda to očekuje, nema nas dovoljno, a ne znam ni gde treba da nas ima. Mi nismo projekat, nismo deo ekipe, estrade, ne postoji nikakva proračunatost, režija, koreografija, stilista, marketing, nikakva leđa iza nas, ni jaka ni slaba. Ne nosimo tuđu odeću na sceni, nosimo onu iz svog ormana. Nije neki glamur i raskoš, ali nezainteresovani smo za tu vrstu promocije.

Biti srećan mali gubitnik, uvek budan, nikad potkupljiv, nikad miran, misliti svojom glavom, ne pratiti trendove ni hajp, razrušiti svaku svoju fasadu, biti ranjiv, ismejati patrijarhat, delima a ne rečima, dekonstruisati poreklo svakog svog uverenja, poštovati svet oko sebe i ne pristajati na njega. To su moji stalni zahtevi od sebe. Drago mi je ako to kroz moju muziku i pesme može nekome makar i mrvu da pomogne. ¶

JOVANA GEORGIEVSKI

Direktor kao simptom

Država ovde ne postoji da garantuje primenu zakona i društvenog dogovora, već da legalizuje prisvajanje i zloupotrebu javnih resursa, MSU je samo jedan od njih

Viktor Kiš, vršilac dužnosti direktora Muzeja savremene umetnosti u Beogradu (MSUB) i ambasador platforme "Srbija stvara" ima efekat šumeće tablete. Sve se oko njegovog imenovanja, koje je od Vlade stiglo 30. januara, bez obrazloženja, uskomešalo. Niz strukovnih udruženja je apelovalo na Vladu da povuče rešenje o njegovom imenovanju na ovu dužnost. Oštro su protestovali Asocijacija Nezavisne kulturne scene Srbije (NKSS), Nacionalni komitet Međunarodnog saveta muzeja – ICOM, Međunarodno udruženje likovnih kritičara AICA – Sekcija Srbija, Stručni tim MSUB, Muzej savremene umetnosti Vojvodine (MSUV), Društvo istoričara umetnosti Srbije (DIUS). Zajednički stav im je da je Vlada Srbije načinom na koji je imenovala Kiša narušila integritet, autonomiju i profesionalne kompetencije MSUB, da je obesmislila instituciju javnog konkursa, koji je u ovom slučaju regularno sproveden. Na sve ovo Vlada ćuti. Oglasio se samo Viktor Kiš, koji je obznanio da je njegovo imenovanje inicirala Marina Abramović. Irina Subotić, istoričarka umetnosti, kaže kako je muk iz Vlade neverovatan ali očekivan.

Viktor Kiš Foto: CorD / Zoran Petrović

Potpuno je neverovatno – a jeste očekivano! – da se ni jednom rečju niko ni iz Vlade, ni iz Kabineta premijerke, ni iz Ministarstva kulture ne oglašava u vezi sa neprimerenim i nezakonitim postavljanjem za v.d. direktora Muzeja savremene umetnosti – umetnika bez ikakvog znanja o muzeološkim poslovima, bez obaveznog iskustva u radu, umetnika koji i sam priznaje da je bio "zapanjen" što je naimenovan i koji u svom jasno iskazanom nerazumevanju suštine muzeja izjavljuje da bi voleo da "ni ne mora da se ide u muzej. Već da muzej bude ceo grad", kaže Irina Subotić za "Vreme".

Uprkos brojnim protestima i zahtevima da se odustane od ove odluke, od vlasti ponovo stiže – muk! Muk na kršenje zakona, propisa i međunarodnih konvencija, što je još jedan dokaz o apsolutnom nepoštovanju struke i profesionalnog mišljenja, o odsustvu svesti o značaju kulture, o spremnosti da se zarad nekih nama nepoznatih razloga obezvredi jedna tako značajna ustanova kao što je Muzej savremene umetnosti u Beogradu, a samim tim i njegova više nego uspešna istorijska misija duga više od pola veka.

Branislav Dimitrijević, istoričar umetnosti i jedan od kandidata koji je učestvovao na konkursu za radno mesto direktora MSUB, na pitanje kako komentariše aktuelnu situaciju i kako u celoj ovoj proceduri vidi ulogu Upravnog odbora muzeja MSUB kaže: "UO Muzeja je raspisao konkurs. Konkurs služi tome da se javno, transparentno i obrazloženo donese rešenje i postupi po tom rešenju – ukoliko je zaista želja UO bila da se zaustavi kriza upravljanja ovim muzejom, koja traje još od 2013. i koja se, evo, nastavlja." Prema njegovom mišljenju, aktuelna situacija institucionalizuje političko nasilje. "Situacija sada ide korak dalje – institucionalizuje jedan oblik političkog nasilja nad ustanovom jer se konkurs ni ispunjava ni poništava pre odluke o nekakvoj velikoj nužnosti da se imenuje v.d... Nema nikakvog razloga da se konkurs poništi jer se UO izjasnio da svi prijavljeni kandidati ispunjavaju sve uslove konkursa i da su svi preporučeni Ministarstvu da ono obrazloži i dostavi konačan predlog. Ovo isto je u svojoj prvoj izjavi tvrdio kandidat sa konkursa kog je Ministarstvo prvo predložilo za direktora (Vladislav Šćepanović, prim A.Ć.), da bi on posle ućutao jer mu je dodeljena utešna nagrada članstva u UO. Ovo sve, dakle, nije samo pitanje zakona već obraza i kičme, a to, izgleda, ovde mnogi nemaju pa se kriju iza političkih moćnika", konstatuje Dimitrijević. A kako gleda na to što se Savet za kreativne industrije premijerke Ane Brnabić meša u politiku institucija kulture? Dimitrijević konstatuje da se i "premijerka i osobe oko nje ponašaju kao da su nekakav dvor. Članovi Saveta opravdaju svoje učešće u vlasti tako što insistiraju na tome da je to privatni savet premijerke a ne nekakvo zvanično telo. To je, dakle, privatno telo koje je imenovala Vlada!? Pa kakvi to institucionalni mutanti danas kroje politiku u Srbiji? Ali, oko veze Saveta i UO MSU najbolje je pitati članicu koja sedi u oba ova tela", preporučuje Dimitrijević.

Na opasku da su primedbe UO-a na njegov program bile "fokus na struku a ne na menadžment", Dimitrijević odgovara da osim stručnih kvalifikacija ima i isku-

Konkurs za izbor direktora MSUB raspisan je u januaru 2019. godine. Prijavili su se umetnik Vladislav Šćepanović, dosadašnji v.d. direktora Slobodan Nakarada i istoričari umetnosti Branislav Dimitrijević i Zoran Erić. UO MSUB je u zakonskom roku zaključio da su svi kandidati ispunili uslove propisane konkursom i svoje mišljenje o kandidaturama prosledio Ministarstvu kulture i informisanja, koje je Vladi Srbije u martu 2019. godine predložilo da imenuje Vladislava Šćepanovića. Vlada se o tom predlogu nije izjašnjavala gotovo godinu dana, da bi Ministarstvo povuklo taj predlog i predložilo Vladi da, gle čuda, imenuje osobu koja nije ni konkurisala za navedeno mesto, Viktora Kiša i to ponovo u funkciji v.d.-a, a ne direktora kako je konkurs prvobitno zamišljen.

Foto: Tanjug / Sava Radovanović

stvo u upravljanju, a posebno u upravljanju velikim projektima savremene umetnosti, ali da ne treba o tome on da govori.

"Neka o tome nešto kažu umetnici sa kojima sam sarađivao", poručuje on. O tome šta misli na koji način bi novi v.d. mogao da doprinese menadžmentu MSUB, u kakvom je to interesu za građane/ke i koliko u skladu sa ulogom Muzeja u društvu, Dimitrijević kaže da što se novog vršioca dužnosti tiče nema šta da doda onome što je on sam rekao.

"Verujem da on uspešno realizuje svoj festival, ali taj model nema gotovo nikakve veze sa upravljanjem jednim muzejom, o čemu gospodin i sam kaže da ne zna ništa. Beogradski muzej ima jednu od najdužih tradicija među muzejima takvog ranga u svetu, i ovakve ustanove ne preuzima neko ko kaže da o muzejima ne zna ništa. Povrh svega, on se predstavlja kao gerilac a najavljuje Veličkovićevu izložbu, pa će potom slediti Šobajićeva – to je zbilja vrlo gerilski program!", ironičan je Dimitrijević. O tome da prognozira šta bi na kraju moglo da se desi, kaže da je u ovakvim slučajevima "poprilično bezbedno prognozirati da će vuk pojesti magarca. Pa, živimo u zemlji gde se i mnogo krupnije afere ne rešavaju. S druge strane, obradovala me je reakcija struke, a posebno reakcija stručnog tima muzeja. Pa eto, hajde da poverujemo da je otpor samovolji moguć makar i u ovako marginalnoj delatnosti kao što je naša. Ovo je pitanje osnovnog principa i zato se struka mobilisala. Međutim, očekujem da, pošto magarac bude pojeden, još par godina imamo v.d. stanje, a onda će da se raspiše konkurs na kom će sadašnji v.d. biti jedini kandidat, kao što se nedavno dogodilo u Službenom glasniku. Jer ko će pri zdravoj pameti da se javi na neki budući konkurs posle ovoga?", pita se Dimitrijević.

Na pitanje da li je Viktor Kiš zaista "preko noći" imenovan od Vlade ili je to ipak imalo svoj sled, budući da se još u proleće 2019. godine govorilo kako je on čovek iza koga stoji premijerkin Savet za kreativne industrije, Dimitrijević odgovara: "Ministarstvo kulture je u više navrata potvrdilo da je premijerki uputilo predlog da se imenuje jedan od kandidata sa konkursa, poslednji put pre manje od mesec dana. Onda se odjednom ispostavilo da su oni tamo priložili neki drugi predlog. Naravno da vrapci sa grane znaju da premijerkin dvor nije prihvatio prvi predlog i da je premijerka zavrnula ruku Vukosavljeviću da pogodi njenu želju", zaključuje Branislav Dimitrijević.

Da umetnost mora ostati suverena, da ne trpi manipulacije i neorganski rast, te da je vreme najbolji sudija, pokazalo je ogoljeno stanje stvari pošto je razmontirana izložba *Čistač* i pošto su demistifikovani svi uslovi njenog nastanka, kaže povodom cele situacije i novog v. d.-a nezavisna kustoskinja Maja Ćirić. Prema njenim rečima, "dugogodišnje delovanje na oduzimanju kredibiliteta, suvereniteta i digniteta institucijama savremene umetnosti (Oktobarski salon, Paviljon u Veneciji, MSUB) i ekspertizama, iz ličnih interesa, kulminiralo je simptomom koji je negativnim reakcijama ujedinio celokupnu stručnu javnost".

"Na lidersku funkciju dovedena je osoba o kojoj se zbog nedostatka referenci može imati mišljenje na osnovu političkog protežiranja, niskih formi umetnosti koje zastupa i identifikaciji sa veoma problematičnim insignijama na kapama koje nosi, a čije bi se dublje tumačenje moglo izazvati međunarodni skandal", smatra Maja Ćirić.

Vladimir Nikolić, umetnik i profesor na FLU nije iznenađen celom situacijom.

"Bilo bi čudno da je konkurs sproveden do kraja i da je izabran adekvatan kandidat za direktora MSUB. U Srbiji se često javlja paradoks u kojem se vlast odnosno država pojavljuje kao direktni instrument izigravanja sopstvenih procedura, umesto kao njihov garant. Zaista, postalo je dosadno, a i beskorisno, trošiti reči na pojedinačne slučajeve, pa i na ovaj. Bilo je i biće još gorih, sve su to tek dnevne manifestacije višedecenijskog procesa raspadanja društva u Srbiji. Država ovde ne postoji da garantuje primenu zakona i društvenog dogovora, već da legalizuje prisvajanje i zloupotrebu javnih resursa, muzej je samo jedan od njih. Mi smo v.d. država, v.d. društvo, u kojem je podela rada podela plena, a ne organizacija društva prema određenoj ideologiji. Samo u takvoj sredini ljudi bez adekvatnih znanja i sposobnosti mogu biti šta god požele. Sve politike i sve ideologije u ovom društvu su lažne. Nema ovde ni pravih nacionalista, ni pravih fašista, ni pravih demokrata, ni pravih socijalista. Samo armije lukavih uhljeba. Sve interesne grupe ovde to kriju, često i pričom o nužnosti promene sistema. Pa ko ih je više promenio od nas? Koliko država, naziva, uređenja, ustava je ovde promenjeno? Samo zato da se ništa ne promeni, da onaj ko trenutno ima moć ne mora ničim da je ograniči. Možete i fašizam zvanično da uvedete u Srbiju, niko mu ne bi bio lojalan, jer je i fašizam obavezujući, ima svoju unutrašnju logiku i nužnosti. Većina ljudi ovde želi samo da mulja. Ništa više. To je i ovaj slučaj sa MSUB. Muljanje. Nema tu nikakve politike, samo nepodnošljive banalnosti postojanja u Srbiji. Uhleblјenje za ortaka, koji će znati to da ceni kad bude potrebno", zaključuje Vladimir Nikolić. ¶

ALEKSANDRA ĆUK

Ludilo tiranije i neizbežnost pobune

Alber Kami: *Kaligula*; režija Snežana Trišić; Narodno pozorište

Rediteljka Snežana Trišić predstavu *Kaligula*, koja je postavljena u Narodnom pozorištu u Beogradu, otvara scenom u parnom kupatilu u kojem su uznemireni patriciji, jer se Kaligula ponaša čudno, očigledno pateći zbog smrti Drusile, njegove sestre, ljubavnice i žrtve. Rediteljka pažljivo prati razvoj Kaligulinog ludila, jednako kao i njegov tok svesti, koji svedoči apsurdu ludila. Scena u kojoj se on pojavljuje sa zlatnim čizmama (setimo se da je *Calligula* svoj nadimak – "čizmica", deminutiv od *Callige* tj. čizmice – stekao kao dete prateći svog oca generala Germanika na vojnim pohodima po severnoj Germaniji, bodreći vojnike obučen u pravu malu vojnu uniformu čime je stekao veliku popularnost) sa ogromnom, ne bih rekla perikom, pre kreacijom na glavi, gde pleše i samog sebe proglašava za Veneru – zabavna je i zastrašujuća u isti mah. Nosi u sebi nešto od Senekinih komada.

Kaligula

Foto: Željko Jovanović

Imajmo na umu da Alber Kami piše *Kaligulu* 1938. godine, u vreme vrtoglavog uspona nacionalsocijalizma u Nemačkoj, koji je tada potpuno zagospodario nemačkom političkom scenom. Završava ga šest godina kasnije, pred sam kraj Drugog svetskog rata. Kami svedoči usponu i padu Hitlera, uzaludnosti tiranije i života pod njom.

Igor Đorđević igra Kaligulu u furioznom tempu, iskusno gradirajući njegovo ludilo kroz scenski pokret (Isidora Stanišić). Rediteljka naglašava kostimom (Marija Medenica) Kaligulinu poremećenost, koristeći istorijske činjenice, po kojima znamo da je Kaligula voleo da se kostimira u razne bogove. Izraz je jasan, duhovit i zastrašujući. Ona dramu razvija na više planova: prikazujući Kaligulине lucidne momente u kojima on zvuči kao usamljen i nesretan čovek, gotovo pribrano (opet sličnost sa Hitlerom) do trenutaka kada su njegove odluke potpuno mahnite, lišene trunke ljudskosti. Kontekst predstave ocrtava užas vladavine potpuno ludog tiranina i nepredvidivog bivstvovanja onih u njegovoj vlasti.

Bojan Žirović izvrsno, jasno, odlučno, promišljeno igra Hereju, komandanta Pretorijanske garde, izvređanog, poniženog, povređenog i pogaženog podanika, kojeg je Kaligula u trenucima sadističke inspiracije, zbog piskutavog glasa i "mlakosti" pri skupljanju poreza, vređao nazivima "Prijap", "Venera"... a koji će na kraju Kaliguli doći glave, odnosno organizovati atentat u "cezarskoj režiji". Dijalog između Hereje i Kaligule, nabijen sadističkom strašću tiranina i isprovociranom muškosti čoveka sa rukom na balčaku mača, toliko je snažan da poželite da traje što duže.

Sena Đorović igra Cezoniju sa pravom merom u strasti, predstavljajući mazohistički kontrapunkt sa svojim vladarom, koliko god da je Kaligula nipodaštava. Svedena scenografija Darka Nedeljkovića stvara prostor koji je vremenski neograničen, a predstavu čini psihološkim bojnim poljem istih uloga, koje se igraju onoliko dugo koliko je stara ljudska vrsta. Matrice tiranina i podanika, žrtve i nasilnika, heroja i mučenika plešu istim redosledom bez obzira na vreme u kojem se dešavaju.

Dramaturg Milan Marković Matis vodi računa o dramatizaciji likova, kako je verovatno i Kami zamišljao. Prepušta scenu dinamici ludila glavnog junaka, u ekstremima, od lucidnosti i potpunog povratka u sposobnost da se rasuđuje kao zdrav čovek do brisanja bilo kakvog kodeksa ponašanja koji poznaje bliskost i razliku u rodu. Dramaturgija je orijentisana na britkost uloga i prepušta gledaocu da sam doživi svu nemoć onih koji su izloženi bezobzirnoj i praznoj samovolji ludaka. Slikanje moći združene sa ludilom je apel svakom od nas da se preispita, gde to tiraniju bilo kakve prirode treba zaustaviti.

Muzika Irene Popović Dragović odvija se na dva plana, jednom intimnom koji izvodi violončelistkinja Aleksandra Lazin, a koja muziku izvodi iz lože, da bi u nekom trenutku izašla na scenu i bila partner Kaliguli, izražavajući apsurd, kome je Kami sklon. Na taj način sama čelistkinja postaje "duša" koja zapleše pomahnitalog Kaligulu; na drugom planu muzika je snažna, oštrog tempa, imate utisak da vas obuzima, čini vas bespomoćnim, uplašenim i prepuštenim bujici, izražavajući svu silinu konfuzije u Kaligulinoj glavi.

Predstava *Kaligula* Narodnog pozorišta u Beogradu metaforički povezuje Kaligulino i naše vreme, iako ne insistira na dobu dešavanja. Rediteljka nas sa Kamijem kroz ovu predstavu podseća na to koliko apsurdan život čoveka može biti, u ovom slučaju tiranina sa apsolutnom moći, ali umobolnog.

Burleskne slike egomaničnih sadržaja, neogračenih u svojoj pomami, još bi se bolje dočarale oštrijim tempom izvođenja predstave. Ritam i zbivanja na sceni svakako vas stavljaju u poziciju odlučivanja: potčiniti se ili se pobuniti. Tiranija u ludilu nije vredna ljudskog dostojanstva. Koliko god tirani sebe videli božanskim i moćnim, krajnji domet svake tiranije je uvreda ljudskog samopoštovanja, a ishod je pobuna i smrt. Pouka je jasna, da se pobuna u tiraniji ne može izbeći. ¶

NATAŠA GVOZDENOVIĆ

Dve igre na sigurno

Atelje 212 izašao je pred publiku s predstavom koju je publika volela i voleće je opet, i s glumicama koje igraju onako kako publika voli

Krajem prošlog meseca, tačnije 30. januara, Atelje 212 je vratio na repertoar svoju nekada hit predstavu *Art* Jasmine Reze. Beogradska premijera je bila 1997. godine, samo tri godine nakon praizvedbe, godinu dana nakon što je komad izveden u Londonu i godinu dana pre nego što je izveden na Brodveju. Tako je Beograd, u ono mračno vreme, bar u domenu pozorišta išao u korak sa velikim svetom. *Art* je tada (a i sada) režirala Alisa Stojanović, koja je baš nekako u tom periodu režirala više popularnih, intelektualno i teatarski zanimljivih predstava (*Iza kulisa* Atelje 212, *Bliže*

Art

Foto: promo

Lažljivica

Foto: promo

u JDP-u, *Zapali me* u BDP-u...). Predstava *Art* je u toj svojoj prvoj postavci igrana mnogo puta i gostovala je širom regiona. Iz ove današnje perspektive godina 1997. čini se kao neko drugo vreme i drugačiji kontekst... Međutim, za razliku od nekih tekstova na kojima se već oseća "rad vremena", za dramski tekst *Art* kao da se ništa nije promenilo. Tome doprinosi tema koja je relevantna i u 20. i u 21. veku – kako vrednovati savremenu umetnost, gde je granica između snobovskog praćenja novih tendencija i istinskog razumevanja umetnosti i kako umetnost i novac utiču na međuljudske odnose. Atelje je ovu predstavu u potpunosti obnovio – ista svedena, bela, ali izuzetno funkcionalna scenografija (Darko Nedeljković), ista podela – Tihomir Stanić (Mark), Svetozar Cvetković (Serž) i Branislav Zeremski (Ivan). Jedina nova uslovnost je mobilni telefon koji se u međuvremenu pojavio, te je i to uključeno. Obnova starih hit predstava može biti rizičan posao poput podgrevanja sarme iz zamrzivača. Međutim, ovde nije taj slučaj, a razlog je prilično očigledan – tri glumca su pristala da obnove predstavu zato što vole da je igraju i spremni su da je igraju sa istim onim elanom koji su imali pre dvadeset i više godina. I ta njihova radost igre lako se prenosi na publiku. Svetozar Cvetković igra Serža, imućnog vlasnika platna belo na belom, sa istom lakoćom i nonšalancijom kao i onda. Mark Tihomira Stanića ima manje novca, ali zato više zadrte principijelnosti i nekakvog divljeg besa prema svemu što mu se učini lažnim. Ivan Branislava Zeremskog ima najmanje novca i najmanje energije za bilo šta. Ivan stalno radi ono što drugi žele od njega, a sve što on želi je da se niko ne sukobljava ni sa kim, a baš to popuštanje ga vodi u stalne, što veće, što manje sukobe. Komad Jasmine Reze završava optimistički – prijateljstvo je jače od novca i ličnih principa, i tom prijateljstvu treba pretpostaviti sve – pa i umetnost, pa i principe. Tri prijatelja, tri sjajna glumca Ateljea 212 vole da igraju ovu predstavu, pa i mi volimo da gledamo kako oni vole da igraju. Za dobro veče provedeno u pozorištu to može biti sasvim dovoljno.

Na sceni "Petar Kralj" prošle nedelje gledali smo praizvedbu *Lažljivice*, duodrame Nikolaja Koljade u režiji Stefana Sablića. Komad je preveo Novica Antić, koji je sa značajnim uspehom preveo čitav niz Koljadinih drama. U predstavi igraju dve sjajne glumice starije generacije, Jelisaveta Seka Sablić i Gorica Popović. Zaplet komada je sledeći: jednoga dana Serafima Margaritovna (Seka Sablić) pri kraju radnog vremena upadne u provincijski muzej koji vodi Margarita Serafimovna (Gorica Popović). Serafima je došla u muzej jer je besna na čitav sistem u kome glavnu reč vodi tajkun koji se raznim malverzacijama obogatio. Pošto ne može da dođe do glavnog krivca, Serafima svoj bes iskaljuje na onome do koga može da dođe, a to je direktorka muzeja – Margarita. Serafima Seke Sablić je buntovna starica koja vrišti, krešti, kidiše i vređa sa namerom da raskrinka sistem koji predstavlja službenica muzeja. Sistem jeste oduran jer je muzej plod muljanja sa nekretninama lokalnog tajkuna i lokalnih vlasti, eksponati u zavičajnom muzeju su besmisleni, službenici su u lošim odnosima i neradnici... Sve što ona kaže je tačno. Međutim, budući da službenica ima samo zarotirano ime u odnosu na pobunjenu Serafimu Margaritovnu / Margarita Serafimovna, njih dve su, u stvari, samo dve strana istog novčića – obe su izgubljene građanke u »

vrtlogu tranzicije. To drugo lice (Margarita) je ono koje se trudi da bude ispravno, korektno, prihvata nametnuta pravila igre, dokazuje svoju nacionalnu, moralnu i profesionalnu ispravnost, radi kako oni odozgo kažu, pravi kompromise da bi zadržala svoju skromnu poziciju sa koje može s visine da gleda na one koji se, poput Serafime, nisu uspeli uklopiti. Ta Margarita se, na kraju krajeva, intimno stidi sebe, svoje pozicije i činjenice da je promašila svoju sreću. Serafima Seke Sablić i Margarita Gorice Popović su i fizički dva antipoda – Serafima je mala, energična, kreštava, a Margarita je velika, troma i trudi se da sebi dâ na značaju svojim držanjem i gestovima. Ta njihova različitost mogla je biti dodatna osnova za razvoj dramskog sukoba. Ipak, sam pisac nakon početne zanimljive situacije ne nudi izlaz jer Margarita i Serafima završavaju komad na istim početnim pozicijama. Serafima može da se buni, ali je nemoćna da bilo šta promeni, a Margarita može da se postidi i da se seti svog izgubljenog detinjstva, ali ne može da napusti jedino mesto koje ima. Njih dve mogu i da zaplaču nad svojim mizernim životima, ali ne mogu da pobegnu iz laži u kojima žive, jer je to jedini život za koji znaju. Reditelj Stefan Sablić nije našao načina da napravi jasan i postepen prelaz od bučnog besa i birokratske ukočenosti na početku, do zajedničke mizerije koja se manifestuje kroz samosažaljive suze na kraju. Da je u tome uspeo, predstavu bismo na početku gledali sa znatiželjom i smehom, a na kraju bi nam bilo žao ovih žena. Ovako, čitavu predstavu Jelisaveta Seka Sablić igra izuzetno energično i time zaista pleni pažnju – ona ima jako mnogo iskustva u igranju tih energičnih, histeričnih, kreštavih žena buntovnica. Gorica Popović ubedljivo igra Margaritu kao pasivnu ženu koja iz pozicije ukočene gospođe sa frizurom začas pređe u razoružanu osobu kojoj ruke nemoćno vise niz telo. Gorica Popović i Jelisaveta Seka Sablić igraju svoje uloge u prepoznatljivom glumačkom maniru, koji publika jednostavno voli da gleda. ¶

MARINA MILIVOJEVIĆ MAĐAREV

Nevolja s rodom...

Male žene

Foto: promo

O filmovima dveju autorki koje nisu dobile Oskara, ali raspolažu važnijim umetničkim adutima

Prvi deo naslova ovog teksta preuzet je iz naziva čuvene i prevratničke studije iz pera velike Džudit Batler. A ona u tom svom delu punog naslova *Nevolja s rodom – Feminizam i subverzija identiteta* (kod nas u prevodu Adriane Zaharijević i izdanju kuće Karpos) podseća da "Simon de Bovoar tvrdi da je 'subjekat' u egzistencijalnoj analitici mizoginije uvek muškog roda, stopljen s univerzalnim, diferenciran u odnosu na ženu kao 'Drugo', smešteno izvan univerzalizujućih normi koje definišu ličnost, beznadno 'pojedinačno', otelovljeno, osuđeno na imanenciju".

A potvrda te naređene mizoginije, tog stanja stvari koje katkad i one liberalne poput opruge svako malo vraća u zagrljaj okoštalog patrijarhata, ove zime mogla je biti pronađena u jednostavnoj činjenici da među rediteljskim vedetama nominovanim za Oskara, mimo svih političko-korektnih ali i zdravorazumskih očekivanja, ipak nije bila nijedna žena. A bilo je osnove i bilo je zasluženih kandidatkinja za suprotan ishod. Međutim, kako su Oskari razdeljeni, a kako nakon sve te svečarske i taštinaste halabuke ostaju samo filmovi, onakvi kakvi jesu, sad mirne duše možemo da razaberemo šta su nam ovi zimski meseci doneli na polju filma a sa rodnim štambiljem tog "drugog" i manje "univerzalnog".

Žal za oskarovskim nominacijama ponajpre se u ovoj postavci odnosi na Gretu Gervig, do pre samo nekoliko godinu ikoničnu pojavu istinski nezavisnih, čak i mikrobudžetskih *mumblecore* filmova (pojednostavljeno predstavljeno, američkog ekvivalenta daleko uticajnije skandinavske Dogme), a sada rediteljki već drugog odličnog filma u nizu koji je, baš kao i prethodnik, *Lady Bird* pre dve godine, privukao dosta pažnje kritike, zahtevnijih filmofila i onih koji odlučuju o raspodeli esnafskih odličja. Greta Gervig je, pomalo neočekivano (mada, to nije ništa u poređenju sa najavljenom režijom megamjuzikla sa stepovanjem), odlučivši se da posegne za često ekranizovanim i mnogovoljenim američkim književnim klasikom, romanom *Male žene*. Ovaj roman je "sveta krava" tamošnje popularne kulture, te mu se u slučaju prvenstveno filmskih adaptacija ima pristupati sa dužnim poštovanjem i uz dosta promišljenosti i takta. Imajući to vidu, ni ne čudi što se Greta Gervig ovde svesno i ciljano držala podalje od agresivnijih dekonstrukcionističkih zahvata; nje-

i dva dobra filma

Ptice grabljivice

Foto: Claudette Barius

ne *Male žene*, povrh lako uočljivih novina i intervencija, ipak zadržavaju klasičnu fabularnu naraciju i dovoljno pregledan pristup radnji i likovima. Intervencije su izvrsno postavljene i upregnute imajući film kao celinu kao krajnji cilj i vrhovno dobro – naime, Greta Gervig i ostatak autorske vrhuške ovde su pokazali upadljivu i hvale vrednu odrešitost, pa su se lišili potpuno linerarne naracije, posegnuvši za vremenskim skokovima i dramskim rukavcima, a za šta je bilo nužno da se u radnju filma udenu i događaji iz kasnijih dela koje je glasovita Luiza Mej Alkot napisala sa istim likovima a u drugim vremenskim ravnima. Taj zahvat u početku iziskuje pojačanu pažnju i koncentraciju gledalaca, ali vrlo brzo u priču mogu da se uključe i oni kojima je književna preteča manja ili veća nepoznanica. S druge strane, ta (ipak brižno zauzdana) nelinearnost izrodila je punoću emocije i potpuniji uvid u živote, nesigurnosti, preispitivanja i životne izbore četiri sestre Marč.

Ritam pripovedanja je iznimno precizan i krajnje suptilan, likovi su simpatični, njihove patnje dovoljno uverljive, rekonstrukcija ere, gle čuda, besprekorna, a osim toga, film je odlično odglumljen (naravno, pohvale ponajpre zaslužuje u pogledu Oskara na kraju ipak skrajnuta Saroše Ronan u ulozi prkosne i kreativne Džo), i odlikuju ga izrazito zanimljiva upotreba širokougaonih kadrova u krešendu posebno emotivnih i dirljivih scena. Na drugom tasu, a u skladu s onim iznetim u uvodnom delu ovog objedinjenog prikaza, *Male žene* u rediteljskom viđenju Grete Gervig donose primetan a opet i inteligentno u samu povest i širi plan priče i ideja ovog filma inkorporiran feministički okvir, s tim da se, u savršenom saglasju sa ipak nedvojbeno tradicionalističkim duhom ove proze Luize Mej Alkot, ovaj film po toj osnovi zadržava u sferama implicitno iskazanog a opet i posve dovoljno jasnog i razgovetnog. Greta Gervig ovde procenjuje da ključni udeo u moći emancipacije leži u kreativnosti, istrajnoj borbi za pravo na vlastite izbore i porodičnoj toplini kao nepogrešivo važnom korektivu kad god dođe do srljanja i neopreza. Na tragu te ocene ostaje i sud da će oni kojima je do takvih ishoda ipak morati da pričekaju na neke nove, radikalnije i borbenije ekranizacije gde će na čistac možda izaći dosta toga ovde i dalje svesno zabašurenog – ambivalentna seksualnost Džo, rečitiji prikaz rasnog pitanja u Americi tih dana, jasniji odnos prema socioekonomskoj poziciji žena, malih i velikih...

U začudnu, ali ipak dovoljno skladnu rimu sa *Malim ženama* stupio je i aktuelni bioskopski hit *Ptice grabljivice* – zapravo *Ptice grabljivice (i fantastična emancipacija Harli Kvin) – Birds of Prey (And the Fantabulous Emancipation of Harley Quinn)*. Reč je o dinamičnom, živopisno šarenom, maštovitom, zabavnom, duhovitom, postmodernstički postavljenom superherojskom spektaklu, krcatom vrhunski koreografisanim i usnimljenim scenama vratolomne akcije, a sa likom surove i manične Harli Kvin, ovde zatečene u trenu bolnog raskida sa Džokerom, u središtu radnje. U vezi sa tim, mora biti naglašeno da je ovo prvi superherojski spektakl koji se pojavio nakon prevratničkog *Džokera* Toda Filipsa, a koji se ipak zadržava s ovu stranu poimanja filmova sa strip izvorištima. Lik Harli Kvin je već uveden u filmu *Odred samoubica* (*Suicide Squad*), te se u neku ruku ima posmatrati i odmeravati i kao nastavak ili barem spin-of. Mnogo toga je dakle palo na pleća mlade rediteljke Keti Jen, kojoj je ovo tek drugi dugometražni film, a tek prvi ovako zamašnog produkcionog gabarita. U tom smislu, rediteljka se vrlo dobro snašla, dobacivši do maštovitosti, poletnosti i viralne duhovitosti jednog *Dedpula* (i to je možda najpreciznija stilska referenca u slučaju *Ptica grabljivica*), što je, nimalo iznenađujuće, zasluga i ovde vidno nadahnute Margo Robi u glavnoj ulozi.

Premda prilično kasno u radnji stiže do te ciljane poente o emancipaciji putem žensko-ženske solidarnosti, i ovaj film se može sagledavati kao novi doprinos daljem i sveobuhvatnijem prodoru feminističkog doživljaja sveta u američki studijski film, i ovo ostvarenje u tom aspektu zadovoljava i pogađa metu. Posve druga je priča što je sada sasvim jasno da je iritantnost *woke* kulture, a to je svojstveno svim tim intruzivnim i kastrirajućim fenomenološkim konstruktima, dovela do toga da padaju i nevine žrtve – poput u završnici trke za Oskarima zaobiđene Grete Gervig i *Ptica grabljivica* (koje ipak nisu ostvarile očekivani rezultat u prvom i ključnom vikendu pohoda na bioskopske blagajne Amerike). A reč je o dva zbilja dobra filma. ¶

ZORAN JANKOVIĆ

Strahota iznuđenih istina

***Licem u lice* (*Forhøret*), Kristofer Boe (scenario Kristofer Boe i Jakob Vajs), Miso film, 2019.**

O sam epizoda danske kriminalističke serije *Licem u lice*, od kojih nijedna ne traje duže od 26 minuta, prati nekoliko sati u životu inspektora Bjornea (Ulrih Tomsen), od trenutka kada na obdukcionom stolu ugleda leš svoje kćeri Kristine (Alma Ekehed Tomsen), do trenutka kada (možda) njegove opsesije dobiju razrešenje: uprkos obdukcionom nalazu koji jasno sugeriše da je njegova kći izvršila samoubistvo, on veruje da je ubijena. Gonjen tom slutnjom, inspektor se susreće sa sedmoro ljudi koji su, svako na svoj način, bili upleteni u život njegove kćeri. Serija, dakle, ima osam epizoda, u svakoj se epizodi pojavljuje novi lik, što znači da se s jednim likom policajac susreće dva puta; nećemo, naravno, odati s kim. U svakom od razgovora Bjorne sazna nešto što proširuje sliku i što ga vodi ka sledećem liku, informacije i znaci gomilaju se i smenjuju, a da ni sam inspektor, zapravo, nije siguran da li u njegovoj potrazi ima ičeg stvarnog, ili ga to samo bol za mrtvom kćeri nagoni na neutemeljene sumnje i sumanute postupke. Ne jednom njegovi će sagovornici primetiti da je – lud.

Licem u lice

Foto: promo

Zaplet je, dakle, toliko puta viđen da, ako ostanemo pri ovom opisu, ništa naročito ne preporučuje dansku seriju. Ali intervencija nikada i nije na ravni priče, već u načinu na koji se priča priča, u pričanju samom. Ova priča odvija se u direktnim susretima inspektora i njegovih sagovornika, licem u lice, gotovo u realnom vremenu. Prvi susret događa se u obdukcionoj sali s patologom, u drugoj epizodi Bjorne naleće na suprugu svoje kćeri (nije imao pojma da je njegova kći udata, naročito ne za ženu, što dosta govori o njihovom odnosu), u trećoj s ćerkinom poslovnom saradnicom i prostitutkom, u četvrtoj s kriminalcem srednjeg ranga... i tako dalje. Iz susreta u susret, iz lica u lice, Bjorne otkriva da ne samo što nije poznavao sopstvenu kći kao osobu, već nije imao pojma čime se ona bavi. Ispostavlja se da je Kristina novac zarađivala vrlo mračnom delatnošću koja se odvijala kako u dubinama interneta, tako i u krugovima ljudi koji se nikako ne bi mogli nazvati uzornim građanima. U čitavu priču umešani su i korumpirani policajci, te Bjorneovi bliski prijatelji.

Na sceni su, dakle, u svakoj epizodi, dva lika koja bi u dvadeset i nešto minuta, u glumačkom igrokazu ispunjenom krupnim planovima i preokretima (kao u drami Erika Emanuela Šmita *Zagonetne varijacije*), trebalo da ispričaju deo priče. Dve su vrste Bjorneovih sagovornika: jedni će odmah da negiraju bilo kakvu vezu sa Kristininom smrću, te će ga sumnjičiti da je, zbog bola, skrenuo pameću. U susretima s njima inspektor ume da iskorači iz pukog razgovora i do istine – ako je to istina – dođe i uz pomoć nedijaloških sredstava. Scena sa suprugom mrtve kćeri potpuno je briljantna u svojoj brutalnosti. Nema u njoj ni krvi, ni mrcvarenja, niti bilo kakvih efekata na koje smo svikli u proizvodima visoke filmske produkcije, ali mešavina očaja i rešenosti da stvar izgura po svaku cenu – iza odlučnosti stoji ravnodušnost prema sopstvenom životu, što stvar čini naročito ubedljivom – pretvara inspektora u nemilosrdnog čoveka. Druga vrsta Bjorneovih sagovornika od početka "sarađuje" – kao u susretu s majkom mrtve devojke – s tim što i u tim susretima on istinu mora da iznudi. U nekoliko navrata Bjorneova će slutnja biti poljuljana naizgled neoborivim dokazima, a onda se sagovornik i nehotično oda, te se inspektor, kao alpinista, vrhovima prstiju hvata za tu izbočinu i ne pušta. Teret dokaznog postupka je na njemu. Dok svoje sagovornike lovi u protivrečnostima, lažima, nedorečenostima, on u isto vreme vodi nimalo naivnu borbu sa samim sobom, jer sve naginje tome da je, u stvari, on jedan od glavnih krivaca za smrt sopstvene kćeri, bilo da je reč o samoubistvu, kako glasi zvanična verzija, bilo da je devojka ubijena, kako on misli. U nekoliko navrata inspektor gleda sopstveni lik u ogledalu, susreće se licem u lice i sa samim sobom, što bi, opet, bio banalan znak gledaocu da nije barem dve okolnosti: scene u kojima se inspektor susreće sa svojim licem mali su režiserski podvizi, a gluma Ulriha Tomsena potpuno je fascinantna. Od početka je jasno da Bjorne nije bio naročit otac. A, opet, nije da se nije trudio, te ga progoni pitanje gde je pogrešio. U strahovitoj epizodi sa bivšom suprugom i devojčinom majkom, najednom će se rascvetati čitav buket tamnih cvetova koji nikoga, pa ni samu kćer, ne ostavljaju izvan odgovornosti. Nužno je primetiti da je i motiv potrage za kćeri (odnosno, iz obrnute perspektive, za ocem), sa svim svojim psihoanalitičkim bagažom – otac će, recimo, morati da se nasluša svega i svačega o seksualnom životu svoje kćeri – svetlosnim godinama udaljen od vulgarnog psihoanaliziranja i igre na prvu loptu.

Kako je, dakle, Kristoferu Boeu uspelo da se izbori sa svim teškim mestima i zamkama ovakvog postupka? Neumoljiva neposrednost priče, izvanredan scenario, čistota izraza (na šta nas je skandinavska škola već svikla), rad s glumcima, prekoračenje žanra... Sve to, nesumnjivo. Ali ima još nešto. *Licem u lice*, jednostavno, ne povlađuje gledaocu, nego postavlja pitanja i usložnjava odgovore. U doba površnosti, laži i olako obećane brzine, to je oblik subverzivnosti. ¶

IVAN MILENKOVIĆ

Direktori nisu kul

Jedan portal objavljuje fotografiju postavljanja pločica u kupatilu, uz naslov da je KERAMIČAR postavljen za direktora muzeja... Pa, nema nikakve veze što je Viktor Kiš keramiku diplomirao na Akademiji primenjenih umetnosti Univerziteta umetnosti u Beogradu. Za sve nas koji nismo kustosi, ali – možemo da pogledamo, slika govori hiljadu reči

Piše:
Minja Bogavac

Dramska spisateljica i upravnica Šabačkog pozorišta

Čitam vesti: Viktor Kiš imenovan je za direktora Muzeja savremene umetnosti. Čestitam, pomislim. Moje saučešće, pomislim u isto vreme... jer, već naslućujem pun kapacitet nevolje u koju se uvalio, kao pravi čovek, na pravom mestu, u najpogrešnije moguće vreme. Čitam komentare: nezavisna scena na aparatima! Ona druga scena, takoreći institucionalna, takođe je na aparatima. Imenovanje, koje se formalno desilo na predlog Ministarstva kulture, pršti od prepoznatljivog rukopisa Saveta za kreativne industrije, a Viktor Kiš, kako se navodi, nije čak ni bio među kandidatima prijavljenim na javni konkurs za ovu funkciju.

A ko je bio? Branko Dimitrijević. Jedan od naših najznačajnijih istoričara umetnosti i kustosa. Onoga dana kada se na konkurs prijavio, na svom Fejsbuk profilu objavio je svu konkursnu dokumentaciju. Što bi se reklo: nisam kustos, ali mogu da pogledam... i ono što sam videla, izgledalo mi je besprekorno. Isto tako, na konkurs je bio prijavljen i Vladislav Šćepanović. Kao osoba koja odavno prati i poznaje njegov rad, nisam bila iznenađena Šćepanovićevom prijavom. Naprotiv: delovala mi je kao potencijalno dobro kadrovsko rešenje... A onda, odjednom: konkurs ne važi! Samo smo se zezali! Što ste se isprimali?! Postavićemo koga hoćemo, kada hoćemo i kako hoćemo, i javnost nema prava da nam ospori ovo ovlašćenje! U redu, kaže javnost... Onda ćemo se sporiti, oko onoga oko čega možemo: dakle, oko stručnosti, lika i dela umetnika Viktora Kiša, direktora Kulturnog centra Stara ciglana i osnivača festivala Devet. ... I počinje žurka! I kreće pakao!!!

Jedan portal objavljuje fotografiju postavljanja pločica u kupatilu, uz naslov da je KERAMIČAR postavljen za direktora muzeja... Pa, nema nikakve veze što je Viktor Kiš keramiku diplomirao na Akademiji primenjenih umetnosti Univerziteta umetnosti u Beogradu. Za sve nas koji nismo kustosi, ali – možemo da pogledamo, slika govori hiljadu reči i Viktor Kiš – umetnik sa velikim U, najednom ispada keramičar, rame uz rame sa Batom Gašićem, bivšim ministrom i direktorom Bezbednosno informativne agencije. Kad smo kod Gašića, i on je, doduše, tvrdio da nikad nije bio keramičar, ali se ne sećam da su mu ove tvrdnje zaista pomogle, u javnosti... Kad bolje razmislim, sećam se samo vica o Bratislavu Gašiću, u zgradi Vlade... Kao: ulazi Ministar, pogleda pločice i kaže: "C-c- c... Ko vam je ovo radio?"

Isto mi se pitanje provlači kroz glavu dok gledam kako se Viktor Kiš provlači kroz blato internetskih komentara, pa pomišljam: kako je lako upropastiti reputaciju umetnika! Svi smo u septičkoj jami. I apsolutno svi smrdimo. Neko više, neko manje, ali svi smrdimo... i svaki pokušaj da se izvučeš iz živog blata u koje tonemo – recimo, prihvatanjem lične odgovornosti za jednu javnu instituciju – može te samo povući dublje, ka dnu.

Da se razumemo: nemam sumnje u stručnost, sposobnost, znanje i dobre namere Viktora Kiša.

Naprotiv, beskrajno poštujem njegov dosadašnji rad... Ali naslućujem da to više nikada neće biti tema! Tema je konkurs i tema je zabrljana procedura. Tema su stručnjaci koji su se na ovaj konkurs uredno prijavili... tema će biti tračevi, kontroverze i politikantske veze... I čini mi se da već mogu da vidim kako Viktor Kiš ekspresno ostaje sam: bez prijatelja i bez podrške, u problematičnoj i zapuštenoj instituciji, jer sve naše institucije su problematične i zapuštene, pri čemu ne mislim samo na sferu kulture.

Oni koji su ga u ovo uvalili, nisu mu prijatelji. Da jesu, zvali bi ga da konkuriše, kao i svi ostali eksperti i vlasnici potrebnih kvalifikacija... To bi, makar nakratko, odložilo mogućnost spina i masovne histerije na temu: keramičar! Stare prijatelje će izgubiti, usled promene statusa, novih obaveza, celodnevnog radnog vremena i načina života, a nove – neće naći, jer niko ne voli da bude prijatelj s direktorom: direktori nisu kul... jer, direktori nisu umetnici, već menadžeri institucija kulture, pa neće proći ni pola godine, a Viktor Kiš će se naći u ulozi civiluka za sve frustracije svojih saradnika.

Sve što mu želim jeste da ostane jak. Da ne zaboravi ko je, šta je sve uradio, šta je hteo da promeni i, najviše, zašto, jer odgovor na ovo pitanje, iz mog skromnog direktorskog iskustva, prvi iščezne kad se nagomilaju uvrede, izdaje i kritike. Verujem da Viktor Kiš već zna da neće biti lako, ali ne znam da li zna kako je teško odgovoriti na pitanje zašto, kada se potroše početni entuzijazam i inercija uspeha, povučena sa nezavisne scene.

Zašto se samo ja cimam, dok vi grickate semenke i komentarišete sa tribina? Zašto sam ja kriv za sve nasleđene probleme? Zašto mi dajete ovlašćenja, kad ne postoji odgovarajući zakonski okvir, za moje delovanje? I najzad: zašto odjednom više nikome nisam kul?!

Čestitam, direktore. Čestitam i pitam se... C-c-c... Ko vam je ovo uradio? ¶

ZEMLJOTRES U 24 SATA

Kako je izbor premijera u malenoj pokrajini Tiringiji poslao na političku giljotinu bitne glave i pokrenuo lanac događaja koji može iz korena da promeni Nemačku

Za "Vreme" iz Bona

Novinska agencija DPA je prošle srede (5. februar) u 13.28 pod oznakom hitno javila: "Političar liberala Kemerih izabran za premijera Tiringije."

Procedura nalaže da predsednica parlamenta pita kandidata da li prihvata izbor. Tomas Kemerih (54), do tada nepoznat široj javnosti, mogao je da odbije. "Da, prihvatam izbor", rekao je, međutim, i tako pokrenuo lavinu ogorčenja, politički zemljotres u kojem padaju glave.

Sledećeg dana, u četvrtak, DPA je u 13.43 pod oznakom hitno javila: "Kemerih želi da se povuče sa mesta premijera." U 24 sata i 15 minuta između dve vesti odigrala se drama, "uništenje", kako je ocenio nedeljnik "Cajt". "Niko nije pobedio u šibicarenju u Tiringiji, nije čak ni Alternativa za Nemačku. Za popravljanje štete biće potrebni meseci, možda i godine."

Kemerih je te kobne srede u trećem krugu, gde nije potrebna apsolutna većina, sakupio glasove 45 od 90 poslanika. Premda je glasanje tajno, bilo je jasno da su ga, osim liberala i demohrišćana, birali i poslanici desničarske Alternative za Nemačku (AfD). Imao je jedan glas više od dotadašnjeg premijera Boda Ramelova iz Levice, kojeg su podržali socijaldemokrate i Zeleni.

PROBIJANJE SANITARNOG KORDONA

"Rušenje tabua" je ovih dana najčešća fraza u Nemačkoj. Jer, na političkoj sceni i među perjanicama nemačke štampe bilo kakva saradnja sa AfD se računa u neoprostive grehove. Oko te partije, koja se obično naziva "populističkom" i "antiimigrantskom", postavljen je sanitarni kordon koji je prvi put probijen u Tirin-

ŽRTVA NA VRHU: Anegret Kramp-Karenbauer
Foto: AP

giji. Šef AfD Jerg Mojten je trijumfalno rekao kako je njegova stranka sada deo konzervativnog, građanskog kružoka, zajedno sa demohrišćanima i liberalima.

Tiringija, savezna pokrajina koja je bila deo Nemačke Demokratske Republike, broji svega 2,2 miliona stanovnika, ali je postala ogledni primer za celu zemlju.

Ne može se popraviti šteta koju su naneli demohrišćanski i liberalni hazarderi, napisala je glavna urednica levoliberalnog lista "Frankfurter rundšau" Baša Mika. "Senka će ostati. Čak i ako Kemerihov mandat bude kratak i ako se ide na nove izbore u Tiringiji, čak i ako sve odgovorne na tim izborima stigne zaslužena kazna od birača."

Mika naziva AfD "mrziteljima demokratije" koji godinama pokušavaju da pomere granice dostojanstva i humanosti, granice onoga što se može reći. "U Tiringiji im je opet uspelo da pomere granicu. Naveli su dve tradicionalne partije da igraju njihovu igru. Zagrljaj desničara i građanskog tabora bio je perfektno insceniran."

CVEĆE POD NOGAMA

Pitanje od milion dolara je da li je glasanje sa AfD bilo unapred utanačeno ili su desničari ugrabili šansu? Oni su u Tiringiji imali svog kandidata, ali su ga u trećem krugu ostavili bez glasova, birajući Kemeriha.

"Saradnje sa AfD nije bilo, nema je i neće je ni biti", rekao je Kemerih najavljujući ostavku i predlog da se parlament raspusti. Dodao je da će njegova stranka – koja je preskočila cenzus sa svega 73 glasa iznad potrebnih pet odsto – nastaviti da se podjednako bori protiv "ekstremista sa desnice i levice". U jednom kasnijem intervjuu Kemerih je ipak priznao da se moglo računati sa mogućnošću da ga AfD podrži.

Ta sreda ostavila je za sobom dve ikonične fotografije. Na jednoj Kemerih prima čestitke od pokrajinskog šefa AfD Bjerna Hekea, predvodnika ekstremnog krila stranke, koji otvoreno koketira sa nacističkim idejama (vidi okvir). Na drugoj se vide "čestitke" pokrajinske šefice Levice Suzane Hening-Velsov koja, uz ironičan naklon, baca buket cveća Kemerihu pod noge.

Pred pokrajinskim parlamentom i stranačkim centralama u Berlinu okupili su se demonstranti protestujući zbog saradnje sa "nacistima". U Erfurt, glavni grad pokrajine, stuštio se savezni šef liberala Kristijan Lindner i za njim šefica demohrišćana i ministarka odbrane Anegret Kramp-Karenbauer, poznata pod akronimom AKK.

NESLAVNI ODLAZAK AKK

"Neoprostivo", rekla je kancelarka Angela Merkel o glasanju u Tiringiji. A socijaldemokrate, stranka u krizi smisla »

Fašista Bjern Heke

Šef AFD-a Bjern Heke je u septembru prošle godine imao predizborni nastup u gradiću Ajzenahu u Tiringiji. Tada su najavljene kontrademonstracije pod nazivom "Protest protiv rasističke AfD, posebno protiv fašiste Hekea". Gradska uprava je zabranila protest zbog mogućeg ugrožavanja javnog reda i mira i povrede ličnih prava građanina Hekea.

Upravni sud je u hitnom postupku odlučio da ukine zabranu jer "vrednosna ocena" demonstranata o Hekeu "počiva na činjenicama". Tako crno na belo stoji da je dozvoljeno Hekea označiti kao fašistu.

U obrazloženu se podsetilo na njegove izjave da Nemcima preti "nacionalno izumiranje" (*Volkstod*) kroz "zamenu stanovništva" (*Bevölkerungsaustausch*) doseljenicima, što su izrazi iz nacionalsocijalističkog vokabulara. Heke je jednom poraz nacističke Nemačke nazvao "katastrofom" i tražio "zaokret za 180 stepeni" u kulturi sećanja koju Nemci gaje. Obilato se služio biološkim teorijama o "evropskom tipu" čoveka koji čuva svoje mesto i "afričkom tipu" koji zauzima to mesto razmnožavanjem i naseljavanjem.

Kratka istorija AfD-a bila je uvek istorija skretanja udesno. Nastali su pred izbore 2013. godine kao partija ekonomskih liberala koji se protive zajedničkoj evropskoj valuti i tada ostala knap ispod cenzusa. Posle dve čistke u vrhu prerasla je u desničarsku stranku koja jaše na talasu izbegličke krize, realnih i izmišljenih muka sa integracijom miliona došljaka u nemačko društvo.

Alternativa za Nemačku je danas najjača opoziciona snaga u Bundestagu i zastupljena je u parlamentima svih šesnaest nemačkih pokrajina. U pet istočnih pokrajina, koje su nekada činile NDR, za AfD glasa između petine i četvrtine birača što je čini najpopularnijom partijom istoka.

Heke je jedno od najpoznatijih lica AfD-a, predvodnik njenog radikalnog krila. Prema nekim procenama, u tu neformalnu radikalnu frakciju broji se trećina članstva partije. Umereniji lideri, poput Jerga Mojtena, žude da AfD popuni konzervativni centar koji je, prema njihovom mišljenju, upražnjen otkako je Angela Merkel odvukla demohrišćane ka političkom centru.

No, svi se boje sukoba sa uticajnim Hekeom, koji privlači radikalne birače, one koji su ranije glasali za sitne neonacističke stranke. Pokušaj iz 2017. godine da se Heke isključi iz partije propao je pred stranačkim sudom u Tiringiji.

"Vratimo svoju zemlju", dernja se on obično sa bine, praćen frenetičnom podrškom pristalica, dok protivnici viču "nacisti napolje". "Noje osnabriker cajtung" je jedan portret Hekea naslovio: "Mesija ili maskota".

i rezultata koja je mlađi partner u saveznoj vlasti, po ko zna koji put pretile su da će srušiti njenu vladu.

Velika nada liberala Lindner, održao je konferenciju za medije sa izrazom lica koji više pristaje opelu. Rekao je da liberali ne smeju sarađivati sa desničarima i ponudio predsedništvu stranke da ga razreši dužnosti. Ovi su to, očekivano, odbili.

Pod političku giljotinu otišla je bitnija glava. U ponedeljak (10. februar) AKK je sablažnjenom vrhu stranke najavila da se povlači sa čela partije i da, samim tim, više nije u igri za sledeću kancelarku. Kako je rečeno, ona očito nije uspela da zadrži kontrolu nad strankom te pojedini odbori imaju "nejasan odnos" prema AfD i Levici – dok AKK odbija saradnju sa te dve stranke.

Izbor bivše premijerke malene Sarske oblasti AKK na čelo najveće nemačke partije krajem 2018. godine bio je jedno od poslednjih remek-dela Angele Merkel. "Večita kancelarka" je pre toga najavila da će joj aktuelni, četvrti mandat na čelu Vlade biti poslednji te je povukla konce kako bi kao naslednicu ustoličila AKK.

To je imalo svoju cenu. Umerena Kramp-Karenbauer je tesno dobila unutarstranačke izbore ispred miljenika tvrdo-konzervativnog krila Fridriha Merca i od tada je upravljala podeljenom strankom. Njen odlazak je poraz Angele Merkel. Prema najavama, AKK će ostati na funkciji ministarke odbrane.

SKRETANJE UDESNO

Merc, čovek iz vremena Helmuta Kola, multimilioner sa privatnim avionom i članstvom u upravnim i nadzornim odborima desetak globalnih kompanija, tako je ponovo je u igri. Na društvenim mrežama je napisao da je spreman da "preuzme više odgovornosti". To je protumačeno kao eufemizam za juriš na stranački tron na glasanju koje bi trebalo da se održi na leto.

Da li su demohrišćani na velikoj prekretnici? Može li iko da zaustavi Merca u pohodu na čelo CDU i poziciju kancelarskog kandidata? Opšti je utisak da bi to značilo zaokret udesno i, možda, saradnju sa desničarskom AfD. Ako aktuelna vlada izdrži do kraja mandata, redovni izbori bili bi održani najesen sledeće godine.

DOSADAŠNJI I BUDUĆI PREDSEDNIK VLADE TIRINGIJE: Bodo Ramelo
Foto: Boja Stekić

Biće to glasanje obeleženo temom klimatskih promena, koje su, prema anketama, dovele Zelene do istorijske podrške od 23 odsto. Demohrišćani su se od poslednjih izbora srozali za pet procentnih poena na 27 odsto, socijaldemokrate su u agoniji (13 odsto), AfD je blago ojačao (14 odsto), Levica (10) i liberali (8) bi sigurno ušli u parlament. Do sada uobičajene većine neće biti moguće.

Ostatak partijske scene je odolevao da uključi desničare u vlast, kao što se to dešavalo u Finskoj, Austriji, Italiji, Španiji... Londonski "Tajms" primećuje da što više etablirane stranke stvaraju velike koalicije kako bi izbegle dolazak desničara na vlast, to desničari postaju jači. I suprotno, desničari se tek na vlasti raspadaju. "Prava opasnost je u tome da trajna politička blokada podrije veru u demokratiju", piše "Tajms".

DEMONIZACIJA LEVICE

Aktuelna drama počela je odmah nakon izbora u Tiringiji krajem oktobra kada su građani strankama podelili karte tako da je nastala pat pozicija. Ova pokrajina je bastion Levice i prva od ujedinjenja Nemačke u kojoj je levičar postao premijer: Bodo Ramelo, sindikalac poreklom sa Zapada, važi za umerenog čoveka otvorenog za saradnju.

Tirinški odbor demohrišćana je još pre izbora signalizirao da bi bio spreman na saradnju sa Levicom, pa je dobio po ušima iz partijske centrale.

Levica je dobila istorijskih 29 od 90 poslaničkih mesta. Očekivalo se da Ramelov nastavi da vlada, međutim, dojučerašnji koalicioni partneri, socijaldemokrate (8 mandata) i Zeleni (5 mandata), podbacili su na izborima te je koalicija izgubila većinu. Druga najjača stranka postala je AfD (22 mandata), sledili su demohrišćani (21), a cenzus su preskočili i liberali (5 mandata).

"Kako sada cinično zvuče višenedeljne tlapnje demohrišćana i liberala o tome zašto se nikako ne sme sarađivati sa Levicom", napisao je nedeljnik "Špigel". Ponašali su se, piše, kao da se ne kandiduje Bodo Ramelo nego nekadašnji šef Istočne Nemačke Erih Honeker.

Sve ukazuje na to da Ramelo neće pronaći većinu u ovom sastavu parlamenta i da će građani morati ponovo na birališta. Anketa objavljena u utorak pokazuje da bi to Levici donelo nestvarnih 39 odsto glasova i mogućnost da formira levu koaliciju. Demohrišćani bi bili brutalno kažnjeni sa samo 13 odsto podrške, a liberali ne bi prešli cenzus.

Do tada jednodnevni premijer Tomas Kemerih tehnički ostaje na funkciji premda nema ministre. Za februar će dobiti premijersku platu i dodatke od 17.537 evra, a u narednih šest meseci mu sleduje "prelazna naknada" od ukupno 75.468 evra.

Kemerih obećava da će pare vratiti u državnu kasu. Ako to tehnički ne bude bilo moguće, onda će, kako je najavljeno iz njegovog poslaničkog kluba, deo donirati "Udruženju žrtava staljinizma". I to je neka poruka u zemlji iz koje je poteklo nacističko zlo. ¶

NEMANJA RUJEVIĆ

NOVA ZBIRKA STRIPOVA
IZ LISTA VREME

U OPTICAJU

Šarena nada i nova priključenija

Da li će revidirana metodologija pristupanja Evropskoj uniji ubrzati ili dodatno zakomplikovati ionako spor proces pridruživanja zemalja Zapadnog Balkana

Nakon velike blamaže u oktobru prošle godine, kada šefovi država i vlada Evropske unije nisu uspeli da se usaglase oko otvaranja pristupnih pregovora sa Severnom Makedonijom i Albanijom iako su obe zemlje ispunile uslove za otvaranje pregovora o pridruživanju, evropske birokrate vredno su radile na novom konceptu budućeg proširenja EU.

U nameri da učine politički ustupak predsedniku Francuske Emanuelu Makronu koji je blokirao početak pregovora Unije sa dvema državama Zapadnog Balkana – jasno stavljajući time do znanja da neće biti daljeg proširenja dok se Unija ne reformiše iznutra – Evropska komisija je početkom februara predstavila novu metodologiju pristupnih pregovora sa EU.

Nova strategija je napravljena za svega dva meseca, što je pravi presedan imajući u vidu poslovičnu birokratsku tromost briselskih institucija. Nova metodologija proširenja, međutim, moraće da odgovori na neka veoma teška pitanja. Pre svih na ona koja se tiču evropske perspektive šest balkanskih zemalja – Srbije, Crne Gore, Albanije, Severne Makedonije, Bosne i Hercegovine i južne srpske pokrajine Kosova i Metohije.

KLASTERI I FINANSIJSKI PODSTICAJ

Glavna razlika u odnosu na dosadašnju politiku proširenja odnosi se na objedinjavanje više tematski srodnih pregovaračkih poglavlja po grupama, u tzv. klastere, kojih će biti šest: 1. Osnovna poglavlja, 2. Unutrašnje tržište, 3. Konkurencija i inkluzivni rast, 4. Zelena agenda i održiva povezanost, 5. Resursi i poljoprivreda i 6. Spoljni odnosi.

Revidirana metodologija, osim što predviđa snažnije finansijske i političke podsticaje za zemlje Zapadnog Balkana u procesu pristupanja Uniji, podrazumeva i da će se klasteri otvarati kao celina, a ne pojedinačno po poglavljima, kao što je do sada bio slučaj.

Međutim, svakako nije isto tek započeti pregovore ili pak nastaviti ih po starom, odnosno novom ključu. I upravo tu se kriju moguće zamke za nove reforme. Nije tajna da se nova metodologija za proširenje EU suštinski odnosi na Severnu Makedoniju i Albaniju, a ne recimo na Crnu Goru i Srbiju, države koje su najdalje odmakle u pregovaračkom procesu sa Unijom. Srbija je šest godina nakon što je otvorila pristupne pregovore od 35 poglavlja otvorila njih 18, dok je samo dva privremeno zatvorila.

Srbija ima i dodatnu specifičnost, a to je poglavlje 35 koje se odnosi na normalizaciju odnosa Beograda i Prištine, i teško da iko danas može da proceni kada i da li će ono biti zatvoreno. Kuriozitet je da ovo poglavlje, inače, nije svrstano ni u jedan od predviđenih klastera.

MOGUĆNOST VRAĆANJA NA POČETAK

Nova reforma naglašava i reverzibilnost procesa pristupanja EU, što znači da će biti moguće prekinuti prijem budućih članica Evropske unije u bilo kom trenutku, ukoliko prestanu da ispunjavaju tražene kriterijume. Problematična je i najavljena mogućnost ponovnog otvaranja već zatvorenih poglavlja ako Unija ili neka od zemalja članica procene da zemlja kandidat dugoročno stagnira ili nazaduje u realizaciji usvojenih reformi.

EVROPSKA BIROKRATIJA I PROBLEMI NOVIH ČLANICA: Brisel
Foto: AP

Nova strategija proširenja takođe predviđa i značajniji angažman evropskih zemalja u monitoringu napretka država kandidata. One će više nego ikada ranije moći neposredno da utiču na integraciju novih članica, pa i da ih koče, već prema potrebi.

Srbija u svom neposrednom okruženju ima nekoliko zemalja koje bi iz čisto unutrašnjih političkih razloga mogle da uslovljavaju dalje integracije Beograda. A o čestim uslovljavanjima najuticajnijih zemalja Unije u prethodnoj deceniji na evropskom putu Srbije da i ne govorimo.

Kako bi se dodatno unapredili odnosi sadašnjih i budućih članica Evropske unije biće održavani i redovni samiti EU – Zapadni Balkan, a intenziviraće se i kontakti na ministarskom nivou. Ukoliko proces pristupanja bude tekao glatko, Evropa će biti tu da "šargarepama" potpomogne zemljama koje pretenduju da se

nađu u evropskoj porodici: od postepenog pristupanja evropskim politikama, velikom tržištu i fondovima, pa sve do obećanih novih investicija. Sve to bi, po planovima evropskih zvaničnika, moglo da potvrdi posvećenost Brisela proširenju.

Revidirana metodologija proširenja koju su usvojili evropski komesari ima tri ključna cilja: prvi je da se omogući deblokada budućih evropskih integracija; zatim, da se "amortizuje" udar koji je Unija pretrpela izlaskom Velike Britanije iz EU. Bregzit je prouzrokovao tako veliki potres u Evropi da čak ni sve balkanske države zajedno – ako bi nekim čudom već sutra ušle u Uniju – ne bi mogle u dovoljnoj meri da "kompenzuju" odlazak druge najveće evropske privrede i nuklearne sile.

I na kraju, treći ključni cilj se odnosi na geopolitiku Starog kontinenta i vraćanje Balkana u "strateški fokus" EU. Suočen sa sve snažnijim, konkurentskim uticajima Kine, Rusije i Turske, Brisel u ovom regionu sebi jednostavno ne sme da dozvoli da se zemlje u potpunosti okrenu drugim partnerima. Iako evropski komesar za proširenje Oliver Varheji tvrdi da širenje Unije na šest balkanskih država ostaje "ključni cilj" Evropske komisije, pitanje je koliko zapravo uopšte postoji političke volje i želje ključnih evropskih zemalja da se EU proširi na Balkan.

NA ČEKANJU

Od drugih izazova koji su se nadvili nad Evropom, izuzetno značajni su i pogoršani odnosi sa Turskom. Nova reforma pristupnog procesa ništa ne predviđa kada je zvanična Ankara u pitanju. Turska je formalno i dalje jedna od država kandidata, iako njeno potencijalno članstvo u Uniji danas više liči na naučnu fantastiku. A Brisel očito nema novih rešenja ni za toliko hvaljenu politiku susedstva, jer će na čekanju i dalje biti tzv. Istočno partnerstvo, odnosno evropska perspektiva Moldavije, Ukrajine, Gruzije, Belorusije, Azerbejdžana i Jermenije. Srbija će, doduše, moći da izabere da li će i dalje koristiti već potpisan pregovarački okvir ili će se opredeliti za novu metodologiju. Po tom pitanju u javnosti se već mogu čuti oprečna mišljenja. Zanimljivo je, međutim, da su reagovanja i vlasti i opozicije u Srbiji na revidirani mehanizam pristupa Uniji bila u neobičnom saglasju. Tako je predsednik Srbije Aleksandar Vučić izjavio da su njegove "lične simpatije" na strani nove metodologije, dok je Vuk Jeremić, predsednik Narodne stranke i jedan od lidera Saveza za Srbiju, rekao da je nova metodologija pristupanja "dobra vest" koju treba prihvatiti.

Međutim, ipak se čini da će od proklamovane "nove predvidivosti" Unije i budućih procesa integracija biti očigledna samo ona već viđena predvidivost da od proširenja neće biti ništa još dugi niz godina. Ostaje stoga upitno i da li će Albanija i Severna Makedonija konačno dobiti obećano otvaranje pregovora o pridruživanju pre samita EU–Zapadni Balkan koji će biti održan u Zagrebu tokom maja. ¶

UROŠ MITROVIĆ

GDE SU JUGOSLO

Možda mahanje krila leptira u Brazilu može da dovede do tornada u Teksasu, ali teško da bi opstanak SFRJ (verovatno bez *S* u dvadeset prvom veku) uticao na to da u Vašingtonu na tronu sada ne sedi Donald, a u Moskvi Vladimir i da bi globalni trendovi bili drugačiji. Sasvim sigurno bismo se i kao državljani Jugoslavije saplitali o Tviter i Fejsbuk, stariji se mrštili na trendove koji su pre trideset godina predstavljali otklon od dobrog ukusa i zvali se *bezobzirnost*, dok danas predstavljaju legitiman način političke borbe koji se imenuje kao *vitalnost*. Ne bi nas mimoišao ni Obamin stav da se *ne vodi država na način na koji se vodi kampanja*, niti njegova lokalizacija i primena.

Ako se za datum raspada Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije uzme oktobar 1991. (mada se pominju i septembar 1990, kao i april 1992), onda se može konstatovati da je sve manje ljudi koji su veći deo života proveli kao državljani druge Jugoslavije, nego kao podanici državnih tvorevina koje danas taj prostor popunjavaju. U ovom trenutku to su rođeni pre 1962, što je ugrubo, negde oko četvrtine ukupne populacije u Srbiji sa tendencijom opadanja (a ovde ćemo se samo Srbijom baviti pošto za druge republike – pardon, suverene države – nemamo precizne podatke). Sa druge strane, populacija rođena negde sredinom osamdesetih, ugrubo nešto malo više od dve petine, za drugo osim Srbije ne zna, a *Mirko, pazi metak!* ili *farmerke iz Trsta* ili *Nikad robom* može da razume samo uz upotrebu fusnota (kultna rečenica iz stripa *Mirko i Slavko*; grad u Italiji u koji se išlo po farmerke; edicija stripova u izdanju "Dečjih novina"). Ono što je bilo svakodnevno pre trideset godina, danas je u najmanju ruku smešno, ili se ne razume, ili – doduše dosta retko – zna da izazove sažaljenje.

Kada se u Srbiji neko odvaži da Jugoslaviju pomene po dobru, a da nije dokazani veliki Srbin, veliki Mađar, Slovak k'o repa itd, pri tome još i ateista, odmah postaje *KOMUNJARA*. I prema tome lično odgovoran za preke sudove, nacionalizaciju, otkup, Goli otok, šest zabranjenih filmova, a jedan deo populacije ne može da se pomiri ni sa istorijskim *ne* Staljinu. Povodom čega bi nešto trebalo da se preduzme. Nije nego. Ostavićemo sada po strani

MALOBROJNI: Sadašnji Jugosloveni na obeležavanju Titovog rođendana

pobijanje teze da jugoslovenstvo bezuslovno znači obožavanje srpa & čekića i dokazivanje kako se i pre devedesetih mislilo i pisalo drugačije, u kom smislu bi trebalo citirati omladinsku i drugu štampu. Izostavićemo i razloge za sentiment, a sentimenta ima, jer da ga nema, đavola bi mali preduzetnici štancali tolike bedževe, kalendare, olovke i upaljače sa likom Josipa Broza i drugih YU simbola da se ne prodaju, knjige da ne pominjemo. Idemo ovako: pre raspada Jugoslavije bilo je devetsto sedam hiljada članova Saveza komunista Srbije, još malo pa trostruko više od Jugoslovena po popisu iz 1991. godine. Ako kažemo da je stopa mortaliteta u republici oko 14 na 1000 stanovnika, u međuvremenu je preminulo oko 12.500 članova SK. Da pretpostavimo da su svi Jugosloveni bili komunisti – a nisu, nego se zagovornicima teze daje sto metara fore – i od preostalih 894.500 oduzmemo 323.555, gde je danas više od pola miliona članova? Među velikim Srbima, velikim Mađarima, Slovacima k'o repa itd.

Od sredine devetnaestog veka naovamo ljudi su mogli da se osećaju kao Jugoslove-

VENI

“Moje realno iskustvo Jugoslavije je kratko i gotovo da ga se ne sećam”, izjavila je nedavno književnica Ana Vučković u intervjuu “Danasu”, što skreće pažnju na narod koji nestaje

Fotografije: Marija Janković

ni, a u popisu 1961. omogućeno im je da se tako izjasne. Njihov broj se topi brže nego arktički led u poslednjih trideset godina: klimatske promene na planeti Zemlji uzele su deset odsto leda, a promene klime u zemlji Srbiji ugrabile su mnogo više – celih devedeset četiri zarez nešto odsto, ako kao referentne cifre uzmemo popis iz 1981.(441.541) i 2011. (23.303). Šta će da bude na popisu 2021. godine, videćemo, ako bude šta da se gleda. Da kažemo da u manjku od tristo hiljada jugoslovenskih duša u Srbiji između 1991. i 2011. godine četiri i po hiljade može da se pripiše redovnom otpisu po stopi mortaliteta koja važi i za sve ostale nacije. Značajan procenat otišao je, u nedostatku svog, da se greje pod suncem tuđeg neba. Jedan deo usvojio je strategiju ketmana (kod muslimana *takija*), pa u javnosti nosi “Pečat” ili “Informer” pod miškom, a u svoja četiri zida ne gleda konferencije za štampu predsednika republike, *Parove* ili *Zadrugu*, ali zato zdušno navija za svakog sportistu koji je reprezentativac od Vardara pa do Triglava, čak i ako je u pitanju sport u kome mu sva pravila nisu baš sasvim jasna. Najveći deo nedostajuće mase čine konvertiti koji se sada izjašnjavaju kao pripadnici većinskog naroda i nacionalnih zajednica. Taj svet ni 1981. godine nije odabrao jugoslovensku opciju iz ubeđenja, pa će napustiti većinski narod & nacionalne zajednice kada na vlast dođu Eskimi, kojom prilikom će se izjasniti kao beli medvedi. Takvi su, po pravilu, i najzagriženiji kritičari Jugoslavije, malo po direktivi, a malo što ih postojeći Jugosloveni svojim postojanjem podsećaju na to kakvi su preletači i da su mogući stavovi postojani kano klisurine.

Jugosloveni ne mogu da imaju iluziju da će ponovo živeti u svojoj državi. Jevreji su hiljadu godina pashu obeležavali frazom *dogodine u Jerusalimu* što je bio kohezioni faktor za koji su Jugosloveni prikraćeni – malo je bez veze reći *dogodine u Beogradu* ako se u Beogradu već živi (dočim za sanjano preseljenje u prestonicu iz neke provincijske bestragije postoje mnogo lakši načini, pogotovo kada neko nije gadljiv). Shodno tome, Jugosloveni nemaju ni teritorijalnih pretenzija. Ne bi bilo održivo: samo u državi Srbiji gustina naseljenosti, i to da uzmemo deceniju stare rezultate popisa, bila bi 0,3 Jugoslovena po kvadratnom kilometru, daleko da se stigne i do prvog komšije.

Imaju li Jugosloveni budućnost kao nacija ili bar popisna kategorija? Imaju, u dijaspori, u generaciji koja je otišla početkom devedesetih – *...pa se obradujem kad mi dođe bilo ko iz bivše Juge*, napisala na vajber grupi društva iz gimnazije potpisnika ovih redova lekarka iz Kalifornije. Ova je budućnost, međutim, kratkog daha – ako se sa decom još priča srpskohrvatski, hrvatskosrpski, makedonski, slovenački ili drugim jezikom koji se govorio u SFRJ, sa unucima se razgovara na engleskom, nemačkom, švedskom ili gde se već čovek zatekao.

Još koja godina, da kažemo sedamdesetak u vrh glave, pa ne da više neće biti Jugoslovena po nacionalnom opredeljenju, nego, čast izuzecima za Ginisa, ni onih koji su u SFRJ rođeni. Time će se steći uslovi da Jugoslavija ode u legendu ili postane mit. A mitovima je u Srbiji oduvek bilo lepše nego živom čoveku. ¶

RASTISLAV DURMAN

Knjige koje deca vole

Prema rezultatima poslednjeg PISA testiranja 40 odsto petnaestogodišnjaka u Srbiji funkcionalno je nepismeno. Javnost se zabrinula zbog posledica ove pojave, zbog vidnog osiromašenja jezičkih, emotivnih i kritičkih kapaciteta učenika, a o njenom uzroku – krizi čitanja, koja počinje u osnovnoj školi – retko se govori

DOĐITE DA ČITAMO: Svakodnevica u Šabačkoj biblioteci Foto: Marija Janković

"Čitanje je vid samoprepoznavanja i samopoštovanja. Čitajte bez razloga. U inat ovom svetu i vremenu u kome se sve manje čita. Budite svoji. Čitam – dakle postojim", rekao je profesor Jovan Ljuštanović, veliki proučavalac dečje književnosti.

Nije tajna da se nastava srpskog jezika i književnosti – i nastava uopšte – godinama unazad bore sa problemom krize čitanja. Uzroci za to su, po rezultatima istraživanja, višestruki: obim planova i programa (unutar malog fonda časova), veliki broj predmeta – što znači nagomilavanje školskih i vanškolskih obaveza, moć i uticaj interneta, čitanje sekundarnih izvora kao prečica i, najšire gledano, opšta marginalizacija kulture i obrazovanja (da ni ne spominjemo važnost nastavnika u društvu). Time se fenomen krize čitanja već prelio iz školskih okvira u problem čitavog društva. Apatičnost, nemotivisanost za intelektualni napor, isključivost i predrasude, erozija lične i kolektivne odgovornosti odlikuju ne tako mali procenat mladih generacija. A književnost nas suočava sa kulturnim pamćenjem, sopstvenim postojanjem i mestom u svetu, uči nas empatiji i razumevanju.

Istraživanja ukazuju da se čitalački ukus izmenio u odnosu na prethodne generacije i mnogo je bliži poetici savremene književnosti. Učenici navode da su delimično zadovoljni školskom lektirom i radije čitaju knjige po slobodnom izboru. Savremena književnost za decu bliska im je i zbog toga što tematizuje aktuelne (ili večite) probleme odrastanja, uključujući i potencijalno traumatične teme: prezaposleni / distancirani / odsutni roditelji, vršnjački odnosi, pa iskustvo izgnanstva i obezdomljenja; virtuelni svet, medijsku popularnost, kult fizičke lepote, međunacionalni odnosi; aktivira ulogu čitaoca u književnom tekstu, eksperimentiše formom i načelima književnog teksta. Zbog čega je onda ne iskoristiti u nastavi kao polazište za bogaćenje znanja o književnosti i razumevanju sveta?

Što se tiče obima lektire, u novim programima ukupan broj tekstova koji se obrađuje tokom jedne školske godine je smanjen za 20 do 30 odsto, čime se ublažava jedan od uzroka krize čitanja. Takođe, vraćena je domaća lektira, čime se podstiče razvijanje čitalačkih navika. Povećana je izbornost tekstova koja omogućava slobodniji izbor i njihovo grupisanje.

U petom razredu udeo savremenih dela za decu znatno je veći u odnosu na prethodne programe. Uključena je poezija savremenih pesnika, od toga su neki tekstovi izrazito novi, objavljeni svega nekoliko godina ranije (npr. pesma Peđe Trajkovića). Od proznih dela u lektiri su noviji romani mlađih autora: Ivane Nešić *Zelenbabini darovi* i Igora Kolarova *Agi i Ema*. U dopunskom izboru lektire nalaze se, između ostalog, i *Priče iz glave* Vladislave Vojnović, proza Dejana Aleksića (*Muzika traži uši, Koga se tiče kako žive priče*), kao i Ršumovićevi mitovi *Ujdurme i zvrčke iz antičke Grčke*.

U uzrasnom pogledu primetno je postepeno kretanje od književnosti za decu ka delima književnosti za odrasle. Tako su u mlađim razredima zastupljeniji savremeni autori za decu (Dragomir Đorđević, Vladimir Andrić, Jasminka Petrović, Ivana Nešić, Vesna Aleksić, Gordana Maletić, Mina Todorović i dr.) a u sedmom i, posebno, osmom savremeni autori književnosti za odrasle (npr. pesma Ane Ristović, Vojislava Karanovića, kao i roman *Mamac* Davida Albaharija).

Takođe, primetan je znatno širi i raznovrsniji izbor dela stranih književnosti, pa učenici u višim razredima osnovne škole mogu da se upoznaju sa autorima ruske (pesme Marine Cvetajeve i Ane Ahmatove u osmom, Nabokovljeva priča u sedmom), poljske (pesma Višlave Šimborske u sedmom), češke književnosti (Hulpahove *Legende* u šestom). Uklju-

čeni su i francuski pisci (Alfons Dode u sedmom, Nikol Lezije u petom i Klod Kampanj u osmom, izbor iz šaljivih biografija Pija, Bloka i Blanšara *Enciklopedija loših đaka, buntovnika i ostalih genijalaca* u šestom), italijanski pisci (priča Itala Kalvina u šestom i Dina Bucatija u osmom, roman Anđele Naneti u šestom), nemački (romani Kornelije Funke u petom i osmom), irski (roman Džona Bojna), mađarski (roman Ferenca Molnara), hebrejski (priče Efraima Kišona), Britanci (roman Sju Tauzend u osmom), a u izbornom delu u istom razredu navedeni su romani mlađeg brazilskog pisca Kaja Ritera, Amerikanaca Ričarda Baha i Dž. D. Selindžera (uz ranije zastupljenu pesmu R. Tagore), kao primeri vanevropskih književnosti.

Poprečne veze između tekstova i uspostavljanje tekstovnih i vantekstovnih odnosa prožimaju se u ono što zovemo znanje o književnosti i čitalačko iskustvo. Ukoliko učenici uvide da su dela zasnovana na njima bliskom jeziku, strukturi, stilu i tematici sagrađena na motivima, likovima iz književne tradicije, odnosno intertekstualne i aluzivne veze između tradicije i savremenosti, biće motivisani i za potrebu za razumevanjem podteksta, pa se može očekivati da će ih upravo ona podstaći na otkrivanje tradicije. Na primer, u šestom razredu postoji korpus tekstova o Marku Kraljeviću, koji podrazumeva narodnu epiku i savremene tekstove (*Siroto ždrebe* Svetlane Velmar Janković i *Pozorište* Vladislave Vojnović). Ukoliko se pođe obrnutim redom, od tekstova u kojima je Marko dečak koji pomaže ždrebetu (aluzija na epske pesme u kojima mu ptice, ranjenom, uzvraćaju dobročinstvo) ili akter kompjuterske igre koju sastavljaju učenici na času srpskog, za očekivati je da će im lik plemenitog i nestašnog dečaka, odnosno epski junak u kompjuterskoj igri biti dovoljno prijemčivi da ih motivišu na otkrivanje njegovog lika u usmenoj književnosti odakle se i "uselio" u književnost. Razumeće da je, ukoliko žele u potpunosti da razumeju tekst, neophodno poznavanje usmene epike, pa ih, obrtanjem vertikale, upućujemo ka književnoj tradiciji bez koje nema pravog znanja o književnosti, pa ni o onoj savremenoj.

U tom smislu, proza savremenih pisaca vezuje se za romane s motivom dečjih družina (Nušićevi *Hajduci*, Ćopićevi *Orlovi rano lete*, Molnarovi *Dečaci Pavlove ulice*), pa i za fenomen buntovnih ili loših đaka koji su postali čuveni naučnici (*Enciklopedija loših đaka, buntovnika...* – ali i Pupinova autobiografija) i pogodna je za poređenje raznorodnih slika detinjstva ili uspostavljanje fikcionalne *istorije detinjstva*. Sa druge strane, mladi junaci Kolarovljevih romana *Agi i Ema* i *Dvanaesto more* rastu u izmenjenom porodičnom okruženju sa osećanjem nepripadanja i spoznajom da ništa nije trajno ni sigurno. Fabularni niz usmeren je ka preobražaju junaka i izlasku iz samoće: junaci stiču samopouzdanje i kroz druženje se uče bliskosti. Baka Ema preuzima ulogu Agijeve zaštitnice i prijateljice a njeno prisustvo nadoknađuje sve ono što mu je nedostajalo. Uz njenu ljubav i mudrost Agi se postepeno oslobađa očajanja u kome je živeo i prihvata Emino vitalističko geslo: "Jedina umetnost u životu je da se nauči da je život divan i beskrajan."

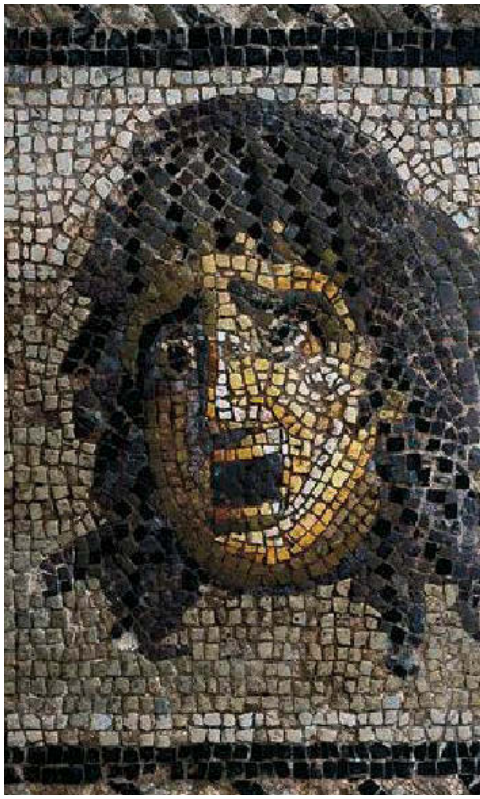
Treba napomenuti kako su u ovom trenutku novi program upoznali samo učenici petog razreda, program za šesti razred primenjuje se u ovoj školskoj godini a programi za sedmi i osmi još nisu ni počeli sa realizacijom, pa se ne mogu ni izbliza videti rezultati i efekti promena. Do sada su reakcije učenika petog razreda pozitivne, posebno u odnosu na prisustvo savremenih dela u lektiri (npr. roman *Agi i Ema*). Ne znamo hoće li sve to vratiti učenike čitanju lepe književnosti, ali je jasno da bez čitanja deca neće biti pismenija, rečitija, saosećajnija, u stanju da donose argumentovane, kritičke sudove o sebi i svetu u kojem žive. ¶

ZORANA OPAČIĆ

Kako čitati Euripida ako

Vest da su komedije Žorža Fejdoa tek nedavno prvi put štampane na srpskom jeziku, o čemu smo pisali u prošlom broju, opravdano je istaknuta. Naime, spisak važnih knjiga koje je nemoguće čitati na savremenom srpskom jeziku zapanjujuće je dugačak. Tekst koji sledi ilustruje tu činjenicu

Možda će nekome biti čudno, ali mi, koji u zemlji imamo tri državna i nekoliko privatnih dramskih fakulteta, dvadeset sedam profesionalnih pozorišta i mnogo više amaterskih i nezavisnih trupa, pozorišnu tradiciju dugu gotovo dva veka, stotine izdavačkih kuća, hiljade kompetentnih prevodilaca, potencijalno književno tržište od petnaestak miliona ljudi u našem regionu, ipak nemamo prevode Eshila, Sofokla, Euripida, Aristofana, Šekspira, Rasina ili Molijera mlađe od pola veka. Naravno, ponešto od toga je prevođeno, katkad i objavljeno i kasnije, ali sistematično pripremljenih, prevedenih i teatrološki obrađenih izdanja celine opusa ovih i mnogih drugih monumentalnih dramskih pisaca mi nemamo u nekim slučajevima ni gotovo punih sto godina.

Nažalost, ne govorimo svi starogrčki, latinski, jezik francuskih klasičara ili elizabetanaca, pa čak i naš jezik na koji su ova dela prevođena pre toliko decenija nije nam potpuno blizak. I nije u pitanju samo pomalo arhaičan jezik tih starih prevoda, već i činjenica da se mnoga značenja i kontekst tih drama moraju nanovo približavati savremenoj publici. Zaista je zaprepašćujuća činjenica da zbog odsustva savremenih prevoda mi, većina nas svakako, u stvari nikada nismo u punoj meri uživali u jeziku, značenju i lepoti ovih vrhunskih dometa ljudskog duha. Izdavači će vam reći da se drame slabo prodaju, naučne institucije i fakulteti da za takva izdanja nema novca, prevodioci da je za kvalitetan prevod jedne tragedije potrebno godinu dana i da to niko ne želi da finansira, država naravno reaguje samo ako neko veoma glasno viče ispod njenih prozora, pa joj to remeti miran san, a često čak ni tada.

JOŠ UVEK AKTUELNI MIŠA ĐURIĆ

Takođe je gotovo groteskan podatak da od ukupno trideset i tri sačuvane antičke tragedije i satirske igre na današnji dan, A.D. 2020. u Srbiji, u geografskom središtu Evrope, imamo prevedene na naš jezik svega dvadeset tri. Trećinu antičkih tragedija možemo čitati samo na stranim jezicima. Nikola T. Đurić je između dva rata preveo *Hekubu* a njegov sin, legendarni profesor Miloš N. Đurić, još dvanaest tragedija. Poslednjih godina su Aleksandar Gatalica, Gordan Maričić, Lucija Carević i Gaga Rosić preveli još deset. Milošu Đuriću smo se, trebalo bi to naglasiti, za četrdeset pet godina akademske karijere i nešto oko 400 objavljenih radova iz oblasti helenizma, dostojno odužili dodeljujući mu ulicu, doduše neveliku, neki bi rekli sokak, u elitnom beogradskom naselju Ćalije, i to pod onako lepim, familijarnim imenom – Ulica Čika Miše Đurića, pošto je poznato da je najveći doprinos profesora Đurića taj što je bio simpatičan čovek, pa su ga svi zvali Čika Mišom. Studenti i svi ostali koji iz nekog razloga baš moraju, ostalih deset tragedija mogu čitati u vratolomnom prevodu na hrvatski Kolomana Raca, koji se u puurističkoj nakani da u svojim prevodima po svaku cenu sačuva metriku stiha na starogrčkom, prilično grubo poneo prema svom, hrvatskom jeziku, pa tako njegov Agamemnon, očigledno gromkim glasom, progovara:

"Pa sviđa l' ti se, – ono brže skidaj tko
Sad crevlje – roblje, što ga noga gazi vijek!
Pa sazima dok bagrenijem stupam ja,
Ne ošinula mene zavist iz oka!"

Srećom po, pre svega, studente Fakulteta dramskih umetnosti, ovi prevodi u izdanju Dosijea iz Beograda, bili su praćeni spasonosnim iscrpnim objašnjenjima na kraju svakog komada.

U odnosu na Grke i druge elizabetanace – Bena Džonsona, Kristofera Marloua, Tomasa Kida, Frensisa Bomonta i ostale, od kojih je prevedeno tek ponešto – situacija je za nijansu bolja kada je reč o Šekspiru. Na srpskom jeziku ipak postoji ceo njegov opus. Doduše, ne u novim izdanjima, a neki od prevoda potiču još iz devetnaestog veka i za njih možemo zahvaliti velikom eruditi i pesniku Lazi Kostiću. Oni istina nisu od prevelike koristi onima koji bi danas poželeli da ih postave na scenu, ali ih makar imamo. Biće vam jasnije o čemu pričamo ako uporedimo Lazin prevod jednog odlomka sa početka *Hamleta*:

"Marcelo: ...Za to ga pozvah, s nama zajedno
Da probdi voljan ovu tamnu noć;
Pa, dođe l' opet ona pojava,
Naš prizna vid i njoj progovori.
Horacije: Šuć-muć! Pojaviti se neće."

...sa prevodom iste scene Aleksandra Saše Petrovića, sedamdesetak godina kasnije:

"Marcelo: ...Zato sam ga i pozvao da sa nama

ne govorite starogrčki

IZAZOV ZA PREVODIOCE: Scena iz starogrčke književnosti

Stražari noćas, pa ako prikaza ona
Ponovo dođe, da potvrdi što videsmo
I da joj se obrati.
Horacije: De,de, neće se to
Pojaviti, ne."

Ne kažemo, u određenoj rediteljskoj koncepciji mogući su i šuć-muć i ono čuveno "Trt-mrt, život ili smrt", ali nismo sigurni kako bi na tako nešto reagovala današnja čitalačka i pozorišna publika.

PRIMERI DOBRE PRAKSE

Mnogi se sećaju uzbuđenja kada je sredinom devedesetih beogradskom čaršijom prostrujala vest da će "Službeni list" objaviti Šekspirova sabrana dela u jednoj knjizi i razočaranja kada smo shvatili da su u tom izdanju, osim četiri nešto novija i zaista sjajna prevoda Aleksandra Saše Petrovića, svi ostali stari i već objavljivani Svetislava Stefanovića, Velimira Živojinovića Masuke, Branimira Živojinovića, Živojina Simića i Sime Pandurovića.

A sve to izgleda i prilično podnošljivo u poređenju sa činjenicom da za ogroman korpus dramske literature ne da nemamo nove, već nemamo nikakve prevode. Srednjovekovnu dramu poznajemo samo fragmentarno i to isključivo zahvaljujući ličnim naporima profesora Dragana Klaića, isto je i sa renesansnom komedijom, francuskim vodviljom, nemačkim kabareom sa početka dvadesetog veka, pomenutim elizabetanskim piscima, posebno komediografima, španskim zlatnim vekom, romantičarima devetnaestog veka, a o bogatstvu savremene dramaturgije da ne govorimo.

Izuzetak koji svakako valja pomenuti jesu dragoceni prevodi savremene dramaturgije Nemačke, Rusije, Britanije, Francuske, Sjedinjenih Država i Kanade, u izdanju Zepter book worlda. U sličnom tonu bilo bi dobro pohvaliti i napore koje preduzima Jugoslovensko dramsko pozorište da u okviru svoje edicije "Ars dramatica nova" nastavi svetle tradicije "Ars dramatike" još sa kraja sedamdesetih godina prošlog veka, kada su povodom premijera štampane lepo opremljene knjižice sa tekstom drame, veoma često u novim prevodima, s beleškama autora i fotografijama sa predstave. Nakon pauze posle požara 1997, Jugoslovensko dramsko je 2003. nastavilo sa ovakvom praksom, pa je, između ostalog, u saradnji sa Francuskim kulturnim centrom, u okviru projekta "Transkript", objavljeno pet drama savremenih francuskih pisaca.

Nisu nama ovi prevodi dramske literature potrebni zbog nekih prašnjavih arhiva i malobrojnih profesionalaca iz ove oblasti. Tiraži starih izdanja dramskih dela od pet i deset hiljada kopija govore nam da bi te knjige čitala i široka publika kada bi joj bile dostupne. Jer ne zavaravajmo se, u toku je borba između smisla i besmisla, razuma i raznih ludosti, a nećemo preterati ako kažemo i između civilizacije i novih oblika divljaštva. Moramo umetnost i kulturu učiniti dostupnima, jer one to nisu, ma kako to čudno zvučalo u vremenu u kome plivamo i davimo se u okeanu informacija. One su tu negde, ali zatrpane brdima privlačnih, lakosvarljivih i opasno površnih sadržaja, toksičnim otpadom naše civilizacije. Pitanje je kako ih izvući na površinu.

I tu se vraćamo na početak naše tugovanke o prevodima dramske literature. Niko razuman neće poverovati da ova država ne može da plati dvanaestak plata grupi prevodilaca za dela od kapitalnog značaja za ovo društvo, a može desetine hiljada plata ljudima koji na posao uopšte ne odlaze. Teško je istom tom razumnom i da poveruje da neki altruisti poput Milene Trobozić Garfild već godinama o svom trošku i svome espapu prevode najveće brodvejske i svetske hitove, a da baš niko od izdavača ne želi da zgrabi to suvo zlato koje mu se na tanjiru nudi. Moramo se malo pogledati i u ogledalo i zapitati se zašto više nas iz sveta pozorišta i literature ne postupa slično i ne prevodi samoinicijativno dela prema sopstvenim afinitetima i mogućnostima, kada znamo da je odvajkada tako nešto smatrano obavezom kulturne elite i gotovo pitanjem lepog vaspitanja. I kao što smo to već videli u nizu slučajeva, tako se ponovo i na ovom primeru belodano pokazuje da ova zemlja nema problem sa nedostatkom novca, već pre svega sa konfuznim prioritetima, lenjošću i odsustvom samopoštovanja. ¶

NEBOJŠA BROĆIĆ

nedeljnik
VREME
Projekat finansira Evropska unija (preko Deleg60acije EU u Srbiji) kroz medijski program.
DRŽAVA I SOLIDARNOST
POGLED UPRT U EVROPSKO PRAVO
www.vreme
solidarnosti.rs

ZORAN STANOJEVIĆ

Ko ima pare, ne treba mu novac

Od ovog meseca Srbija se dodatno približila bezgotovinskom društvu, uvođenjem mogućnosti da građani i privreda plaćaju pomoću QR kodova. To znači da praktično ne postoji situacija u kojoj vam je neophodan keš, od pijace i taksija do kupovine stana. Kada se na to doda instant plaćanje, koje postoji već gotovo godinu i po dana, možemo reći da je gotovina suvišna, novac trenutno menja "ruke", a nije neophodno čak ni da budete u fizičkoj blizini osobe od koje nešto kupujete.

Najpre, šta je to QR kod? Smišljen je 1994. godine u Japanu i prvo je služio za obeležavanje auto-delova. Radi se o kvadratiću sastavljenom od mozaika manjih crno-belih kvadratića koji u sebi nose neku informaciju sastavljenu od brojeva i slova. Recimo, podatke o delu za automobil na koji je QR kod nalepljen, kom modelu automobila odgovara, gde je deo proizveden, kada i slične detalje koji se inače upisuju na kutiju.

Prednost QR koda u odnosu na natpis na kutiji je što kompjuter može trenutno i bez greške da ga pročita. Dovoljno je da ga snimi odnosno skenira kamera povezana na kompjuter sa odgovarajućim softverom. Pojavom pametnih telefona dobili smo priručne čitače kodova, a dodavanjem te mogućnosti u aplikaciju za mobilno bankarstvo omogućeno je plaćanje nalik gotovinskom, samo bolje.

Dakle, taj kvadratić nije ništa drugo do način pisanja neke informacije. Ta informacija može biti broj vašeg računa i iznos koji želite da vam neko plati ili iznos koji ste spremni nekome da platite. Na svom telefonu pomoću bankarske aplikacije kreirate QR kod, a druga strana ga svojim telefonom očita i time je omogućen prenos novca s jednog na drugi račun. Dovoljno je da se onaj koji očitava kod složi sa onim što mu se iščita na ekranu to jest da potvrdi transakciju.

Još jednostavnije. Prodavac na pijaci prodaje vam luk za 30 dinara. On na svom telefonu, iz svoje aplikacije, kreira QR kod. Onaj ko taj kod skenira svojim telefonom na ekranu dobija broj računa i iznos koji na taj račun treba da plati. Ako se složi, tih 30 dinara se trenutno prebacuju na račun prodavca i kupovina je obavljena. Alternativa je da kupac kreira kod kojim plaća 30 dinara, a prodavac to skenira i odobri i tako pokupi novac od kupca. U oba slučaja kod traje tek nekoliko sekundi da se ne bi dogodilo da nekome ekran ostane otključan i da isisaju sav novac, malo po malo.

Prodavac ne mora da ima čak ni telefon, kod može da se odštampa i stavi na tezgu. Kupci ga skeniraju i vrše plaćanje. Ili s koda (na plakatu) preuzimaju informaciju koja im je potrebna. Recimo, adresu na kojoj se nalazi program Festa, elektronska knjiga ili nešto slično. Prednost QR koda je što vrši svoju funkciju čak i ako je oštećen do 15 odsto, ako je izgreban ili pocepan.

Plaćanje pomoću QR koda dominantno je u Kini, gde se gotovina sve manje koristi. Moguće je da će već za godinu dana biti uobičajeno u Srbiji, naročito bi moglo da pospeši onlajn kupovinu unutar Srbije koja se mahom oslanja na plaćanje pouzećem. Za sada pijacama i dalje caruje keš, a ja tipujem na taksiste kao pionire popularizacije QR plaćanja.¶

PRODAJA & PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	kurirom [Beograd]	poštom [Srbija]	običnom poštom [Evropa]	avionom [ceo svet]
6 meseci / 26 brojeva	5800 RSD	5500 RSD	110 EUR	170 EUR
12 meseci / 52 broja	11.600 RSD	11.000 RSD	210 EUR	325 EUR

INTERNET IZDANJE

	iz Srbije uplatnicom	iz sveta karticom
1 broj sa PDF-om	—	2,00 EUR
1 mesec / 4 broja sa PDF-om	—	7,00 EUR
6 meseci / 26 brojeva bez PDF-a	3250 RSD	29,00 EUR
6 meseci / 26 brojeva sa PDF-om	4500 RSD	38,00 EUR
12 meseci / 52 broja bez PDF-a	5375 RSD	46,00 EUR
12 meseci / 52 broja sa PDF-om	7250 RSD	63,00 EUR

Opcija **PDF** podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. **ZABRANJENO JE DA VIŠE LICA UPOTREBLJAVA ISTI NALOG.** PDF fajl se daje na ličnu upotrebu registrovanom pretplatniku, fizičkom licu, i **ZABRANJENO JE DISTRIBUIRATI CEO ILI DELOVE FAJLA** bez prethodne pisane saglasnosti NP Vreme doo, Beograd. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene pretplate na štampana izdanja uračunata je poštarina.

Uplatu možete izvršiti lično u prostorijama redakcije, radnim danima od 9.30 do 14.30h.

Ako ne možete doći u redakciju, potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite e-mailom na adresu **prodaja@vreme.com**, faksom na broj 011/3238-662 ili poštom na Vreme, Kosovska 17, Beograd, sa naznakom za šta je uplata izvršena. Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Dinarske uplate izvršite u korist NP VREME na račun broj **160-302538-91**.

Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se vrši uplatom odgovarajućeg iznosa na naš dinarski račun, u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS na dan uplate. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja pomoću kreditne kartice na internet adresi **http://www.vreme.com/pretplata** ili direktno na naš devizni račun (za detalje obratiti se službi prodaje). Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski do isteka poslednjeg dana pred izlazak broja za koji pretplata više ne važi.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU www.novinarnica.net

Usluge internet pretplate na Vreme vrši i *www.novinarnica.net* prema svom cenovniku.

Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 10 do 14h: 011/3234-774 ili e-mailom na *prodaja@vreme.com*

DOPISNICE IZ PLOVDIVA

ALEKSANDAR ZOGRAF.

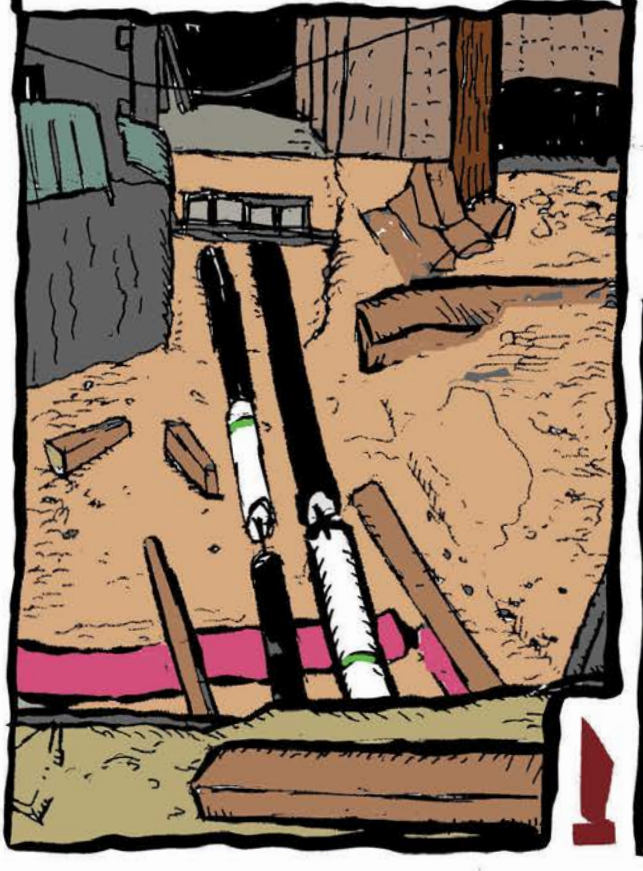
PLOVDIV JE DRUGI GRAD PO VELIČINI U BUGARSKOJ – S OBZIROM DA JE SAVREMENO NASELJE IZGRAĐENO POVRH ANTIČKOG, OSTACI PROŠLOSTI PONEKAD IZRONE NA POVRŠINU. NEKE OD STARIH GRAĐEVINA SE LEPO UKLAPAJU SA SAVREMENOM URBANOM STRUKTUROM, POPUT RIMSKOG TEATRA I STADIONA.

PONEKAD OSTACI IZ DAVNINE KOJI BUDU PRONAĐENI IMAJU IZVANREDNU VREDNOST. GODINE 1949, U OBLIŽNJEM MESTU **PANAĐURIŠTE**, TROJICA BRAĆE **DEIKOV** SU, TOKOM RADA NA IZDVAJANJU GLINE ZA PROIZVODNJU CIGLE, PRONAŠLI DEVET JEDINSTVENIH PREDMETA OD ZLATA, TEŠKIH UKUPNO 6KG! ZLATNE POSUDE SU VEROVATNO PRIPADALE TRAČANIMA, IAKO IZRAĐENE U GRČKOJ, 400-300. GOD PNE. DEIKOVI SU TO BLAGO SKROMNO PREDALI VLASTIMA, I OD TOG VREMENA SE NJIHOVI NALAZI UBRAJAJU MEĐU NAJZNAČAJNIJE ARHEOLOŠKE PREDMETE IKADA PRONAĐENE U TOJ ZEMLJI.

ZANIMLJIVO JE DA SE ARHEOLOŠKI NALAZI, OD MANJE ILI VEĆE VAŽNOSTI, POJAVLJUJU NA ČITAVOM PODRUČJU GRADA PLOVDIVA. SAMO JEDAN OD SKORIJIH PRIMERA JE RIMSKI GROB OTKRIVEN 2018, ZA VREME INFRASTRUKTURNIH RADOVA U BLIZINI STUDENTSKOG DOMA MEDICINSKOG FAKULTETA.

DOK SAM BORAVIO U PLOVDIVU, DESILO SE DA SU RADNICI KOMPANIJE **EVN**, DOK SU KOPALI TOPLOVOD BLIZU KUĆE KOJA JE RENOVIRANA, NABASALI NA OSTATKE ANTIČKOG CEVOVODA, I GROB ŽENSKE OSOBE IZ RIMSKOG PERIODA. PRONAŠAO SAM TU LOKACIJU, POKUŠAVAJUĆI DA ZAMISLIM ŽIVOT KOJI SE TU ODVIJAO U DAVNO VREME.

NEDALEKO ODATLE, GODINE 2012, RADNICI ISTE KOMPANIJE (**EVN**) SU TAKOĐE SLUČAJNO DOŠLI DO SPEKTAKULARNOG NALAZA – BAŠ IZA NEKADAŠNJE ZGRADE KOMITETA KOMUNISTIČKE PARTIJE, PRONAĐEN JE SARKOFAG IZ 4. VEKA. SA UNUTRAŠNJE STRANE, OBJEKAT JE BIO UKRAŠEN RANOHRIŠĆANSKIM SLIKARIJAMA, UKLJUČUJUĆI RETKU, RANU PREDSTAVU HRISTA KAO SNAŽNOG MLADIĆA U RIMSKOJ ODEĆI. BILO JE TO IZ VREMENA PRE NEGO ŠTO SE USTALIO KANON DA HRIST TREBA DA BUDE PRIKAZAN SA NIMBOM, BRADAT I ZAMIŠLJEN. ODUVEK SAM SMATRAO DA IMA NEČEG UZBUDLJIVOG KADA TRAGOVI PROŠLOSTI IZNIKNU IZNENADA USRED PROZAIČNOG OKRUŽENJA SAVREMENOG SVETA...

Preferans sa Žaretom

Žareta sam sretao u različitim prigodama početkom devedesetih godina. Upoznao sam ga, međutim, kroz preferans.

Ako se dobro sećam, zatekao sam jednom u redakciji "Vremena" u Mišarskoj Sešku, Koraksa i Žareta kako igraju pref. Seo sam da kibicujem. Kratka partija, mnogo strasti, mnogo prozivanja, mnogo rasprave, mnogo rizika u licitaciji. Igralo se ne toliko u siću koja bi mogla da pokrije dva-tri piva, već turnirski u primat najboljeg igrača. S obzirom na redakcijske okolnosti, dosta se dobro odigravalo. Dok bi se Žare i Koraks tu i tamo kačili oko brojanja, to jest nebrojanja aduta, rezonskog ili nerezonskog "bušenja", Seška je dobijala.

Pitao sam Žareta da li bi hteo da odigra preferans sa mnom i nekim iz mog društva. Zakrivio je glavu, spustio cvikere, pogledao me i uz pomalo podrugljiv osmeh strogo rekao: "Ali za džabe ne igram." Rekao sam mu da igramo u pristojan, ali razuman iznos. Prihvatio je.

Ugovorio sam partiju kod mene u kući. Na vratima se prvo žalio na devedeset i devet stepenika koje je morao da prevali. Nakon što se izduvao seo je za sto i izvadio flašu viskija. Gledao je čas mene, čas Pantu, oblizujući se kao lisica koja je ušla u kokošinjac. Mislio je da će da nas odere.

Foto: *wikipedia.org*

Na početku partije počeo je nerezonski da forsira betl. Za one koji ne igraju preferans: ako rizik prođe – ništa slađe i jeftinije; kada ne prođe, pa još pod kontrom, ništa skuplje i manje isplativo. Pao je nekoliko betlova zaredom.

Kada smo Panta i ja povrh toga, povodom nekih odigravanja, još počeli da do detalja rekonstruišemo ruke iz neke ko zna kada odigrane partije, uozbiljio se. Bilo je prekasno. Masno je izgubio tu prvu partiju. I odmah zakazao revanš.

Žare je voleo da igra preferans, igru satkanu od umeća, pamćenja, sreće i blefiranja. Govorio je da u partiji preferansa karakter svakog igrača izbija na površinu, da ne može da se sakrije. Išli su mu na živce ljudi koji ne žele da priznaju grešku ili kojima mora da objašnjava šta je hteo da kaže. Sopstvene greške bi odmah priznavao.

Voleo je da igra betl. Odgovarao je njegovom karakteru. To je igra koja ne povređuje toliko saigrače, koliko onome koji je igra omogućava da se brzo spušta. A ako prođeš sa velikom "rupom", možeš slatko da se izrugueš onima koji je nisu "pronašli" i zato se međusobno svađaju. Što je, naravno, i činio, ali nekako dečački, tako da niko nije mogao da se uvredi.

Kada bi se neka partija otrgla kontroli i on malo ozbiljnije dobio, uvek bi pitao: "Jel' imaš da platiš? Ako si kratak sa lovom, da ostavimo za drugi put?" Sam bi svoj dug uvek odmah plaćao.

Tako je i u redakciji umeo nasamo da nas pita: "Jesi li dobro? Jel' ti treba neka lova na zajam?" Kad god je imao, pozajmljivao bi na neodređeno vreme.

Voleo je da dobija na kartama, nije mu nimalo bilo pravo kada gubi, ma koliko se trudio to da prikrije. To shvata svako ko voli da igra karte. Kao što oni koji ne igraju preferans nikako ne mogu da shvate poletna prepričavanja pojedinih ruku, koja treba da prikažu nečiju igračku veličinu ili glupost.

Žare nije igrao samo igre radi, već i radi druženja. Nekada smo igrali sa mojom ekipom, nekada sa njegovom. Sa njegove strane dvojica su još pre Žareta napustila ovozemaljsku partiju.

Baš kao i u "Kaleniću", tako se ni pre, ni posle, a kamoli tokom partije nije pričalo o politici. Ja sam svoje prijatelje unapred upozoravao da im se slučajno ne omakne ono: "Žare, šta misliš ko će da pobedi na izborima? Da li je pametno da se bojkotuju?" Ko je poznavao Žareta, može da pretpostavi njegov zvučan odgovor.

Površno poznanstvo se posle silnih partija pretvorilo u prijateljstvo. Iza maske ciničnog, podrugljivog novinara pojavio se čovek koji brine za druge i vodi računa o drugima. Koliko god je sam bio nepopustljiv u sopstvenim principima, toliko je imao razumevanja za ljudske slabosti.

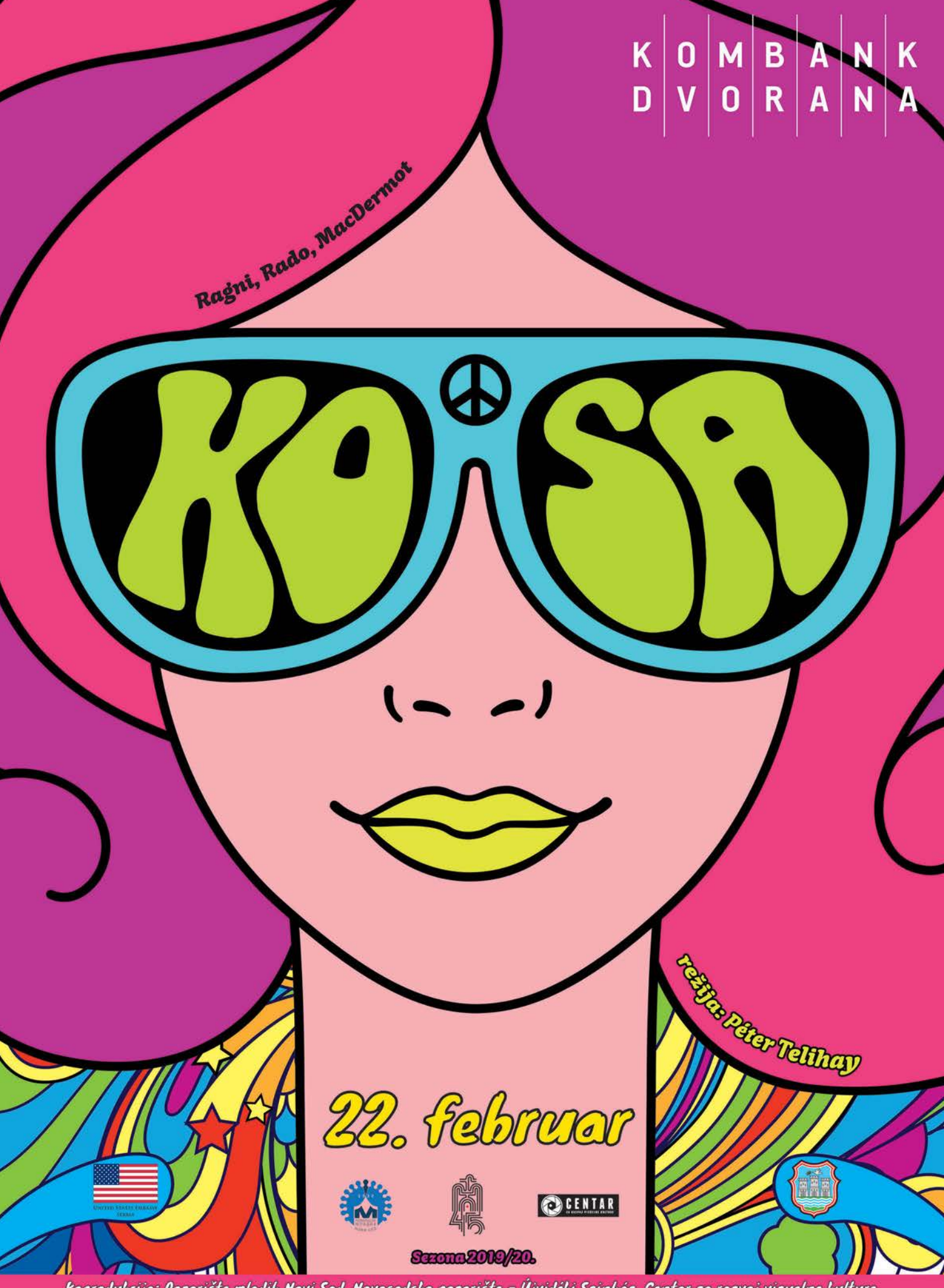
Žare u preferansu nije imao poriv da dokrajči, da ugazi protivnike. Ali nije imao živce da sedi za stolom sa nekim ko ne ume da igra. Takav je bio i u životu.

Filip Švarm je rekao da svako od nas pamti kada i gde mu je Žare ponudio da radi za "Vreme". Meni je posao ponudio kada smo se jednom slučajno sreli u kafani u Mišarskoj gde sam sa porodicom proslavljao rođendan moje mame. Biće da mu se svidelo kako igram preferans.

Poslednjih godina nismo igrali. Rekao je da ne može da drži koncentraciju četiri-pet sati koliko jedna partija može da traje i da neće da se bruka.

Znam da bi mi živo protivurečio, tek od Žareta nisam mnogo naučio o preferansu. Ali jesam o životu, kao od malo koga drugog. O ophođenju sa ljudima. O širini razmišljanja. O razumevanju za druge. O podršci. Naravno i o ovoj našoj nezdravoj profesiji, o tome kada treba dati kontru, kada vratiti rekontru i da ne možeš stvarno da proživiš život, a da se, makar kalkulisano, ne kockaš. ¶

ANDREJ IVANJI

KOMBANK DVORANA
Ragni, Rado, MacDermot
KOSA
režija: Péter Telihay
22. februar
CENTAR
Sezona 2019/20.
Koprodukcija: Pozorište mladih Novi Sad, Novosadsko pozorište – Újvidéki Szinház, Centar za razvoj vizuelne kulture
Telegraf.rs
Srpski TELEGRAF
HeadlineR

Još od 1902
YUHOR
POSVEĆEN DOBROM UKUSU
YUHOR
RUSTIK
SALAMA
BEZ GLUTENA
PREMIUM QUALITY
100g
YUHOR
ŠUMADIJSKA
SALAMA
YUHOR
DOMAĆINSKA
SALAMA
YUHOR
PIKANT
SALAMA

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec